

ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄՔԸ

ԹՈՒՂԹ ՀՈՉԱԿՄԱՆ

ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԱՌԻԿ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻ

**LE VISAGE
DE LA MISERICORDE**

**BULLE D'INDICTION
DU JUBILÉ EXTRAORDINAIRE
DE LA MISÉRICORDE**

«ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄՔԸ»

ԹՈՒՂԹ ՀՈՉԱԿՄԱՆ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻ

ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՍ ԾԱՌԱՅ ԾԱՌԱՅԻՑ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՆՈՆՑ՝ ՈՐ ԱՅՍ ԹՈՒՂԹԸ ՊԵՏԻ ԸՆԹԵՌՆՈՒՆ ՇՆՈՐՀՔ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

1- Յիսուս Քրիստոս՝ Հօր ողորմութեան դիմագիծն է: Հո՛ն է քրիստոնեայ հաւատքին ամբողջական խորհուրդը: Ան՝ կենդանի ու տեսանելի դարձած՝ իր գազաթնակէտը կը գտնէ Նազովրեցի Յիսուսին մէջ: «Ողորմութեամբ հարուստ» (Ես 2, 4) Հայրը, իր անունը Մովսէսին յայտնեց որպէս «քաղցր ու բարեգուլ Աստուած, բարկութեան մէջ դանդաղ, լի սիրով եւ ճշմարտութեամբ» (Ելից 34, 6), ապա չդադրեցաւ իր աստուածային բնութիւնը զանազան եղանակով եւ բազմաթիւ անգամներ յայտնել: Եւ երբ հասաւ «ժամանակներուն լրումը» (Գաղ 4, 4) եւ փրկութեան ծրագրին համեմատ ամէն ինչ դասաւորուեցաւ, Ան առաքեց Կոյս Մարիամէն ծնած իր Որդին, իր սէրը վերջնականապէս յայտնելու համար մեզի (Յովհ 14, 9): Նազովրեցի Յիսուսը իր խօսքերուն, շարժումներուն եւ իր անձին ընդմէջէն՝ Աստուծոյ ողորմութիւնը կը յայտնէ⁽¹⁾:

2- Ողորմութեան խորհուրդը դիտելու մենք միշտ կարիքն ունինք: Անիկա աղբիւր է ուրախութեան, անդորրութեան եւ խաղաղութեան: Ան մեր փրկութեան պայմանն է: «Ողոր-

մութիւն» բառը կը յայտնաբերէ Սուրբ Երրորդութեան խորհուրդը: Ողորմութիւնը իւրաքանչիւր մարդուն մէջ բնակող հիմնական օրէնքն է, երբ ան անկեղծ ակնարկ մը կը նետէ կեանքի ճանապարհին վրայ իր հանդիպած եղբօր վրայ: Ողորմութիւնը զԱստուած ու մարդն իրարու միացնող ճամբան է, որպէսզի մարդ իր սիրտը բանայ միշտ սիրուած ըլլալու յոյսին, հակառակ մեր մեղքին դրած սահմանափակումներուն:

3- Պահեր կան, ուր մենք ա՛լ աւելի շտապօրէն կանչուած ենք մեր ակնարկը ուղղելու ողորմութեան վրայ, որպէսզի մենք ալ Հօր վարուելակերպին ազդեցիկ արտայայտութիւնները դառնանք: Ողորմութեան Բացառիկ Տարին իբր Եկեղեցւոյ նպաստաւոր ժամանակ փափաքելուս պատճառը ա՛յս է, որպէսզի հաւատացեալներուն տուած վկայութիւնը ըլլայ աւելի՛ հզօր ու արդիւնաւէտ:

Սուրբ Տարին բացումը պիտի կատարուի 8 Դեկտեմբեր 2015-ին, Անարատ Յղութեան տօնին: Այս ծիսական տօնը մեզի ցոյց կու տայ թէ Աստուծոյ վարուելակերպը ինչպէս է եղած մեր պատմութեան սկիզբէն իսկ: Ադամին ու Եւային մեղանչելէն ետք, Աստուած չուզեց որ մարդկութիւնը մնայ առանձին եւ չարին գոհ: Այս պատճառով՝ Աստուած մտածեց եւ ուզեց, որ Մարիամ ըլլայ սուրբ ու անբիծ սիրոյ մէջ (Եփս 1, 4), որպէս մարդոց Փրկչին Մայր: Մեղքին ծանրութեան՝ Աստուած կը հակադարձէ ամբողջական ներումով: Ողորմութիւնը միշտ մեղքէն աւելի մեծ պիտի ըլլայ եւ ո՛չ ոք կրնայ սահման պարտադրել ներողամիտ Աստուծոյ: Ես ուրախութիւնը պիտի ունենամ Սուրբ Դուռը բանալու Անարատ Յղութեան այս տօնին: Այս առթիւ՝ ան պիտի ըլլայ Ողորմութեան Դուռ մը, ուսկից մտնողը՝ պիտի կարենայ անձամբ ճաշակել Աստուծոյ մխիթարիչ, ներողամիտ եւ յուսադրիչ սէրը:

Յիսնակաց յաջորդ Գ. Կիրակին՝ Սուրբ Դուռը պիտի բացուի Սուրբ Պետրոսի Աթոռանիստ եւ Սուրբ Յովհաննէսի Լա-

տերանեան տաճարներուն մէջ, որմէ ետք՝ նաեւ պապական միւս պագրիլիքաներուն մէջ: Փափաքս է որ այս նոյն կիրակին՝ Ողորմութեան Դուռ բացուի նաեւ իւրաքանչիւր երկրին մայր տաճարներուն կամ կարեւոր եկեղեցիի մը մէջ: Ըստ տեղւոյն Վիճակաւորներուն՝ դուռը կրնայ բացուիլ նաեւ այն ուխտավայրերուն մէջ, ուր ուխտաւորներ կ'այցելեն ու դարձի կու գան շնորհքին ազդեցութեամբ: Ուստի ամէն իրաւատէր Եկեղեցի ուղղակի հրաւիրուած է այս Սուրբ Տարին ապրելու որպէս շնորհքի եւ հոգեւոր յեղաշրջումի բացառիկ առիթ: Ուստի այս Յոբելեանը տօնակատարուելու է Հռոմի մէջ ինչպէս նաեւ ամէն իրաւատէր Եկեղեցիներուն կողմէ, որպէս տեսանելի նշան ամբողջ Եկեղեցւոյ հաղորդակցութեան:

4- Դեկտեմբեր 8-ն ընտրեցի Եկեղեցւոյ ներկայ պատմութեան մէջ անոր գրաւած նշանակութեան համար: Այսպէս՝ Սուրբ Դուռը պիտի բանամ Վատիկանեան Բ. Ժողովին փակման յիսնամեակին առթիւ: Եկեղեցին պահանջքը կը զգայ սոյն դէպքը կենսունակ պահելու: Անով է որ Եկեղեցւոյ պատմութեան նոր հանգրուան մը սկիզբ կ'առնէր: Սիւնհոգոսական Հայրերը, Սուրբ Հոգիէն ներշնչուած, խոր պահանջքը զգացած էին իրենց ժամանակակից մարդոց աւելի հասկնալի լեզուով խօսելու: Եկեղեցին ամրոցի պէս վաղուց փակած պարիսպները տապալած ըլլալով, ժամանակը հասած էր Աւետարանը վերանորոգ ձեւով աւանդելու, իբր մնայուն աւետարանումին նոր հանգրուան մը, Ասիկա պահն էր նոր յանձնառութեան բոլոր քրիստոնեաներուն՝ իրենց հաւատքը վկայելու աւելի մեծ եռանդով ու համոզումով: Եկեղեցին ինքզինք յանձնառու կը զգար աշխարհիս մէջ Հօր սիրոյն կենդանի վկան ըլլալու:

Կ'արժէ հոս վերյիշել սոյն Տիեզերաժողովին բացման առթիւ կտրելիք ճամբան ցոյց տալու համար՝ Սուրբ Յովհաննէս ԻԳ-ին արտասանած հետեւեալ իմաստալից խօսքերը, «Քրիստոսի Հարս՝ Եկեղեցին կը նախընտրէ այսօր դիմել

ողորմութեան դարմաններուն քան թէ խստութեան զէնքերը սրել...: Կաթողիկէ Եկեղեցին, կրօնական ճշմարտութեան ջահը բարձրացնելով, կ'ուզէ ներկայանալ որպէս սիրասուն մայրը բոլորին, իր բաժանեալ եղբայրներուն հանդէպ հոգածու, համբերատար, գթառատ ու բարեսիրտ»⁽²⁾: Նոյն ժողովի աւարտին եւ նոյն հեռանկարով, երանելի Պօղոս Զ. Քահանայապետը այսպէս կ'արտայայտուէր. «Կը նախընտրենք յատկապէս շեշտել թէ մեր ժողովին կանոնը՝ ամէն բանէ առաջ՝ եղբայրսիրութիւնն եղաւ...: Բարի Սամարացիին հին պատմութիւնը ժողովին հոգեկանութեան օրինակ եւ կանոն ծառայեց...: Գուրգուրանքի եւ սքանչացումի հոսանք մը ժողովէն յորդեցաւ դէպի մարդկային ներկայ աշխարհը:

Սխալներ մատնանշուեցան, այո՛, որովհետեւ եղբայրսիրութեան եւ ճշմարտութեան պահանջքն ասիկա՛ է, բայց անոնք ո՛չ ոքի դէմ ուղղուած էին, այլ յարգանքի եւ սիրոյ վերջիչեցում եղան: Ճնշիչ ախտաճանաչումներու փոխարէն, եղան ոգեւորիչ դարմաններ, ողբալի նախատեսութիւններու փոխարէն, ժողովին կողմէ վստահութեան պատգամներ արձակուեցան դէպի այժմեան աշխարհը, անոր արժէքները ո՛չ միայն յարգուեցան, այլ նաեւ պատուի արժանացան, անոր ջանքերը պահպանուեցան, անոր ձգտումները գտուեցան ու օրհնուեցան..., այս վարդապետական բոլոր հարստութիւնները մէկ նպատակի կը ձգտին. ծառայել մարդուն, անշուշտ իւրաքանչիւր մարդուն, ի՛նչ ալ ըլլայ անոր կացութիւնը, խեղճութիւններն ու կարիքները»⁽³⁾:

Մենք Սուրբ Դոնէն մուտք պիտի գործենք՝ Եկեղեցոյ ստացած բարիքներուն հանդէպ երախտապարտութեան զգացումով ոգեւորուած եւ մեր պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ, վստահ ըլլալով որ մեր Յարուցեալ Տիրոջ զօրութիւնը մեզի պիտի ընկերակցի, քանի Ան կը շարունակէ մեր ուխտագնացութեան թիկունք կանգնիլ: Հաւատացեալներուն քայլերը ուղղող եւ Քրիստոսի բերած փրկչագործութեան մէջ անոնց աջակցող Սուրբ Հոգին, թող Աստուծոյ ժողովուրդը առաջնորդէ եւ անոր օգնէ որ ան կարենայ իր

նայուածքը սեւեռել ողորմութեան դէմքին վրայ⁽⁴⁾:

Ծ- Յոբելենական Տարին պիտի փակուի 20 Նոյեմբեր 2016-ին, Քրիստոս Թագաւորի հանդիսաւոր տօնակատարութեան առիթով: Այդ օր՝ մենք Սուրբ Դուռը փակելով, տոգորուած պիտի ըլլանք երախտագիտութեան եւ գոհաբանական զգացումներով Սուրբ Երրորդութեան հանդէպ, որ այս բացառիկ պահը ապրելու շնորհքը մեզի պարգեւած պիտի ըլլայ: Այն օրը՝ Եկեղեցիին կեանքը, ամբողջ մարդկութիւնն ու տիեզերքը Քրիստոսի Տէրութեան պիտի յանձնենք, որպէսզի Ան՝ իր ողորմութիւնը սփռէ առաւօտեան ցօղին պէս, բեղուն պատմութիւն մը կառուցանելու համար, շնորհիւ բոլորին յանձնառութեան ի սպաս մեր մերձաւոր ապագային: Որքա՛ն պիտի փափաքէի որ գալիք տարիները ըլլան ողորմութեամբ թրծուած, որպէսզի իրարու հանդիպինք ու Աստուծոյ բարութիւնն ու գուրգուրանքը իրարու ընծայենք: Թող Աստուծոյ ողորմութեան բալասանը հասնի բոլորին, հաւատացեալին թէ հաւատքէ հեռացածին, որպէս նշան՝ մեր միջեւ արդէն ներկայ Աստուծոյ թագաւորութեան:

Ծ- «Ողորմութիւնը յատուկ է Աստուծոյ եւ Անոր ամենագորութիւնը կը կայանայ Անոր ողորմութեան մէջ»⁽⁵⁾: Սուրբ Թովմաս Աքուինացիին այս խօսքը ցոյց կու տայ թէ ողորմութիւնը ո՛չ թէ տկարութեան նշան է, այլ Աստուծոյ ամենակարողութեան արտայայտութիւնն է: Այս պատճառով՝ ծիսական ամենահին կցուրդներէն մին մեզի այսպէս աղօթել կու տայ. «Ո՛վ Աստուած, Քու գորութեանդ գերագոյն ապացոյցը կու տաս երբ մեզի կը համբերես ու կը գլխաս»⁽⁶⁾: Մարդկային պատմութեան մէջ, Աստուած միշտ ներկայ, մօտիկ, նախախնամ, սուրբ եւ բարեգուրթ պիտի ըլլայ:

«Համբերատար ու գլխաւատ», ասոնք են Հին Կտակարանին մէջ զԱստուած բնորոշող երկու բառերը: Աստուծոյ ողորմութիւնը շօշափելիօրէն կը յայտնուի փրկութեան պատմութեան ա՛յնքան դէպքերու ընդմէջէն, ուր պատիժին

կամ քանդուովին դիմաց՝ Անոր ողորմութիւնը կը գերակշռէ: Աստուծոյ վարուելակերպին այս մեծութիւնը յատկապէս Սաղմոսները կը յայտնեն. «Որովհետեւ Ան կը ներէ քու բոլոր վիրաւորանքներդ եւ քեզ քու բոլոր՝ ախտերէդ կը բուժէ, կեանքդ գերեզմանէն կը խլէ եւ քեզ սիրով ու քաղցրութեամբ կը պսակէ» (Սղմ 102, 3-4):

Ուրիշ Սաղմոս մը ողորմութեան շօշափելի նշանները աւելի բացայայտօրէն կը թուէ. «Ան զրկեալներուն արդարութիւն կ'ընէ, քաղցածներուն հաց կու տայ, կապեալները կ'արձակէ, կոյրերուն աչքերը կը բանայ, ընկճուածները կը կանգնէ, արդարները կը սիրէ, օտարականը կը պաշտպանէ, այրիին եւ որբին թիկունք կը կանգնի եւ չարերուն քայլերը կը շեղեցնէ» (145, 7-9):

Հուսկ՝ ահաւասիկ սաղմոսերգուին ուրիշ մէկ խօսքը. «Տէրը կը բուժէ բեկեալ սրտերը եւ անոնց վէրքերը կը դարմանէ...: Տէրը խոնարհները կը բարձրացնէ եւ ամբարիշտները գետնի հաւասար կ'ընէ» (146, 3-6): Այլ խօսքով՝ Աստուծոյ ողորմութիւնը վերացական միտք մը չէ, այլ շօշափելի իրականութիւն մը, որուն ընդմէջէն Ան կը յայտնէ Իր սէրը՝ իբր հօր ու մօր սէրը, որոնք իրենց որդիին վրայ խորապէս կը գուրգուրան: Տեղին է խօսիլ «աղիքային» սիրոյ մը մասին: Այս սէրը սրտէն կը բղխի որպէս խոր, բնական, քաղցրութիւն եւ կարեկցութիւն արտայայտող լայնասիրտ եւ ներողամիտ:

7- «Անոր սէրը յաւիտեան է»: Այս խօսքը յանկերգի պէս կը կրկնուի Աստուծոյ յայտնութեան դէպքին վերաբերող 135-րդ Սաղմոսին իւրաքանչիւր տողին մէջ: Ողորմութեան այս լոյսին ներքեւ՝ Հին Կտակարանի բոլոր դէպքերը ձուխ են փրկչագործական մեծ արժէքով: Իսրայէլի հետ Աստուծոյ ողորմութիւնը՝ պատմութիւնը կը վերափոխէ փրկութեան պատմութեան: Սաղմոսին պէս անդադար կրկնելը՝ թէ «Անոր սէրը յաւիտեան է», կարծէք կը ձգտի ժամանակին եւ տարածքին շրջափակը բեկանելու, ամէն ինչ արձանագրե-

լու համար սիրոյ յաւիտենական խորհուրդին մէջ: Կարծէք կ'ուզուի ըսել, թէ մարդը միշտ պիտի մնայ Հօր բարեգութ ականարկին ներքեւ եւ ասիկա՝ ո՛չ միայն ժամանակին, այլ նաեւ յաւիտենականութեան մէջ: Պատահմունք չէ որ այս «մեծ ալլէլուք» կոչուած Սաղմոսը իսրայէլ ուզած է ներառել իր ծիսական կարեւորագոյն տօներուն մէջ:

Յիսուս եւս ողորմութեան այս սաղմոսը աղօթեց իր չարչարանքներուն շարքին առաջ: Ասիկա կը վկայէ Մատթէոս Աւետարանիչը, հոն ուր կ'ըսէ թէ Յիսուս ու իր աշակերտները «սաղմոսները երգելէ ետք» (26, 30) ուղղուեցան դէպի Ձիթենեաց Լեռ: Յիսուս, մինչ Սուրբ Հաղորդութիւնը կը հաստատէր որպէս իր Յարութեան յաւիտեան յիշատակ, Ան Յայտնութեան այս գերագոյն արարքը խորհրդանշաբար կը գետեղէր ողորմութեան լոյսին ներքեւ: Այս ողորմութեան նոյն հեռանկարով՝ Յիսուս իր չարչարանքն ու մահը կ'ապրէր, գիտակցելով սիրոյ այն մեծ խորհուրդին, որ խաչին վրայ կ'իրագործուէր: Գիտնալ թէ նոյնինքն Յիսուս աղօթեց այս սաղմոսը, քրիստոնեաներուս համար զայն աւելի կարեւոր կը դարձնէ ու մեզ կը հրաւիրէ զայն մեր ամէնօրեայ գովասացութեան կրկներգի վերածելու. «Յաւիտեան է անոր սէրը...»:

Ց- Մեր ականարկը Յիսուսին ու անոր բարեգութ դէմքին վրայ սեւեռելով, մենք կրնանք Սուրբ Երրորդութեան սէրը մեր մէջ ընդունիլ: Յիսուսին իր Հօրմէն ստացած առաքելութիւնը կը կայանար աստուածային սիրոյն խորհուրդը իր լիութեամբ յայտնելու մէջ: Յովհաննէս Աւետարանիչը ամբողջ Սուրբ Գրքին մէջ առաջին ու միակ' անգամն ըլլալով, կը յայտարարէ հետեւեալը. «Աստուած սէր է» (Յովհ 4, 8-16): Այս սէրը այլեւս տեսանելի եւ շօշափելի դարձած է Յիսուսի ամբողջ կեանքին ընթացքին: Ինք ուրիշ բան չէ՛ եթէ ոչ՝ սէր, ինքնանուէր սէ՛ր: Անոր մօտեցող անձերուն յարաբերութիւնները միակ ու իւրայատուկ բան մը ունին: Անոր մանաւանդ մեղաւորներուն, աղքատներուն, մեկուսացուածնե-

րուն, հիւանդներուն եւ տառապեալներուն վրայ գործած հրաշքները ողորմութեան դրոշմը կը կրեն: Անոր մէջ ամէն ինչ կը խօսի ողորմութեան մասին: Անոր մէջ ամէն ինչ կարեկցութիւն է:

Յիսուս, տեսնելով թէ իրեն հետեւող ամբոխները յոգնած, ուժասպառ եւ անհովիւ մնացած են, սրտին խորերէն մեծ գուժ զգաց (Մտթ 9, 36) եւ իր զգացած այս գուժին համար, իրեն ներկայացուած հիւանդները բուժեց (Մտթ 14, 14) եւ քանի մը հացով եւ ձուկով՝ մեծ բազմութիւն մը յագեցուց (Մտթ 15, 37): Բոլոր պարագաներուն մէջ Յիսուսը դրդողը՝ ողորմութիւնն էր, որուն ուժով՝ Ան իրեն մօտեցողներուն սրտերը կը կարգար եւ անոնց ամենախոր պահանջներուն գոհացում կու տար: Երբ հանդիպեցաւ Նայինի այրի կնոջ, որ իր միակ զաւակը գերեզման կը տանէր, խորապէս կարեկցեցաւ լացող կնոջ անհուն տառապանքին դիմաց եւ անոր որդին վերադարձուց, զայն յարուցանելով (Ղկ 7, 15): Գերասիմի դիւահարը ազատելէ ետք, անոր այս առաքելութիւնը տուաւ. «Գնա՛, աւետէ՛ աշխարհիս ինչ որ Աստուած իր ողորմութեամբ գործեց քեզի» (Մրկ 5, 19): Մատթէոսի ուղղուած հրակէրը եւս իր ողորմութեան արդիւնքն է: Մաքսատան առջեւն անցնելով՝ Յիսուս իր ակնարկը սեւեռեց Մատթէոսի աչքերուն մէջ: Ասիկա գթառատ ակնարկ մըն էր, որ այս մարդուն մեղքերը կը ներէր ու Ան, անտեսելով իր միւս աշակերտներուն վերապահութիւնը, այս մեղապարտ մաքսաւորը 12-էն մին կը դարձնէր: Երանելի Սուրբ Բեդա, Աւետարանին այս դէպքը մեկնաբանելով, գրեց թէ Յիսուս Մատթէոսը սեւեռեց գթառատ սիրով եւ զայն ընտրեց. «Գթալով ու ընտրելով»⁽⁷⁾: Այս արտայայտութիւնը զիս միշտ մեծապէս տպաւորած է, այնքան որ զայն իմ բնաբանս ըրի:

9- Ողորմութեան իր առականներուն մէջ՝ Յիսուս Աստուծոյ էութիւնը կը բնորոշէ որպէս Հայր մը, որ երբեք չի նահանջեր մինչեւ որ մեղքը չարձակէ եւ իր կարեկցութեամբ

եւ ողորմութեամբ մարդոց մերժումը յաղթահարէ: Այս առակները գիտենք ու անոնցմէ յատկապէս հետեւեալ երեքը, կորուսեալ ոչխարին, կորսուած լուծային եւ երկու զաւակներու հօր առակները (Ղկ 15, 1-32): Այս առակներուն մէջ՝ Աստուած միշտ ներկայացուած է որպէս ուրախ՝ յատկապէս երբ մարդոց կը ներէ: Անոնց մէջ՝ մենք կը գտնենք Աւետարանին եւ մեր հաւատքին կորիզը, քանզի ողորմութիւնը հոն ներկայացուած է որպէս ամենայաղթ ուժը որ սիրտը սիրով կը համակէ եւ ներելով կը մխիթարէ:

Ուրիշ առակի մը մէջ՝ իբր քրիստոնեաներ ապրելու դաս մը կը քաղենք: Պետրոս, Յիսուսին հարցուցած ըլլալով, թէ քանի՞ անգամ ներելու է, Ան պատասխանեց. «Ո՛չ թէ եօթն անգամ, այլ եօթանասուն անգամ եօթն անգամ» (Մտթ 18, 22): Ապա Յիսուս պատմեց «անգուլթ պարտատէրին» առակը: Ան, երբ իր տիրոջ կողմէ կը հրաւիրուի իր պարտքը վճարելու, ծունկի գալով՝ կ'աղաչէ զինք, եւ տէրը անոր պարտքը կը ներէ: Բայց նոյն ծառան անմիջապէս ետք կը հանդիպի ուրիշ ծառայի մը, որ իրեն փոքր գումար մը կը պարտէր: Ու ան ծնկաչոք կ'աղաչէ պարտքը ներել, բայց ծառան կը մերժէ ու զինք բանտ նետել կու տայ: Տէրը, ասիկա իմանալով՝ դէմը կը զայրանայ ու ծառան կանչելով՝ զայն կը յանդիմանէ. «Պէտք է՞ որ դո՛ւն ալ ընկերիդ գլխարկը, ինչպէս որ ես քեզի գլխարկ» (Մտթ 18, 33): «Եւ Յիսուս եզրակացուց. «Իմ երկնաւոր Հայրս ալ ձեզի հետ նոյնպէս պիտի վարուի, երբ ձեզմէ իւրաքանչիւրը իր եղբօր սրտանց չներէ» (Մտթ 18, 35):

Այս առակը իւրաքանչիւրիս համար մեծ դաս մըն է: Յիսուս կը հաստատէ թէ ողորմութիւնը ո՛չ միայն Հօր վարուելակերպն է, այլ նաեւ զանոնք իր իսկական զաւակները ճանչնալու չափանիշը կը դառնայ: Համառօտ խօսելով, մենք հրաւիրուած ենք բարեգլխորէն վարուելու, քանի որ նախապէս մեզի հետ ալ բարեգուլթ եղած են: Յանցանքներու ներումը աստուածային ողորմութեան ամենաբացայայտ արտայայտութիւնը կը հանդիսանայ, իսկ մեզի՝ քրիստոնեաներու համար՝ հրաման մը, որմէ չենք կրնար խուսափիլ:

Ներելը՝ մեզի յաճախ զժուար կը թուի եւ սակայն ներումը, մեր դիւրաբեկ ձեռքերուն մէջ դրուած միջոցն է, սրտի անդորրութիւնը նուաճելու համար: Ոխակալութենէն, բարկութենէն, բռնութենէն եւ վրէժխնդրութենէն ձերբազատուիլը՝ երջանիկ ապրելու անհրաժեշտ պայմանն է: Ուստի ընդունի՛նք առաքեալին խնդրանքը. «Ձեր բարկութեան վրայ՝ թող արեւը մար չմտնէ» (Եփս 4, 26): Բայց յատուկէն մտիկ ընենք Յիսուսին խօսքը, որ ողորմութիւնը հաստատեց որպէս կեանքի գաղափարական եւ չափանիշ մեր հաւատքին հաւատալիութեան. «Երանի՛ ողորմածներուն, որովհետեւ անոնք ողորմութիւն պիտի գտնեն» (Մտթ 5, 7): Այս երանութիւնը մեր յանձնառութիւնը դրդելու է, յատկապէս այս Սուրբ Տարուան մէջ:

Ինչպէս նկատելի է, ողորմութիւնը Սուրբ Գիրքին մէջ բանալի բառն է բնորոշելու համար Աստուծոյ վարուելակերպը մեզի հանդէպ: Անոր սէրը ո՛չ միայն արտայայտուած է, այլ նաեւ տեսանելի եւ հպելի դարձած է: Այլուստ՝ սէրը չի կրնար երբեք վերացական բառ ըլլալ: Ան, իր բնութեամբ՝ շօշափելի ապրում է. դիտաւորութիւններ, կեցուածքներ, վարուելակերպեր, որոնք առօրեալին մէջ կը գործադրուին: Աստուծոյ ողորմութիւնը՝ մեզի հանդէպ Իր պատասխանատուութիւնն է: Ան ինքզինք պատասխանատու կը զգայ, այսինքն՝ մեր բարիքը, մեր երջանիկ ըլլալը, մեր ուրախութեամբ ու խաղաղութեամբ լեցուիլը կ'ուզէ: Քրիստոնեաներուն բարեգութ սէրն ալ նոյն ալիքի վրայ ըլլալու է: Ինչպէս որ Հայրը զիրենք կը սիրէ, նոյնպէս ալ Իր որդիները կը սիրեն: Ինչպէս որ Ան գթասիրտ է, մենք ալ կանչուած ենք իրարու հանդէպ գթասիրտ ըլլալու:

10- Ողորմութիւնը այն կոթողն է, որուն վրայ Եկեղեցւոյ կեանքը կը յենի: Իսկ իր հովուական առաքելութեան ընթացքին՝ հաւատացեալներուն ուղղած իր խօսքը ողորմութենէ զուրկ ըլլալու չէ: Աշխարհիս դիմաց իր կատարած աւետումին եւ տուած վկայութեան մէջ՝ ո՛չ մէկ բան գթասրտութե-

նէ գուրկ ըլլալու է: Եկեղեցւոյ հաւատալիութիւնը բարեգութիւթ սիրոյ եւ կարեկցութեան ճամբէն կ'ընթանայ: «Եկեղեցին իր շուրջ ողորմութիւնը սփռելու անսպառ իղձով կ'ապրի»⁽⁸⁾: Գուցէ մենք երբեմն մոռցած ենք ողորմութեան ճամբան ցոյց տալու եւ զայն ապրելու: Միշտ ու մի՛ միայն արդարութիւն պահանջելու փորձութիւնը, մէկ կողմէ մեզի մոռցնել տուած է թէ արդարութիւնը թէեւ անհրաժեշտ է, սակայն ան միա՛յն առաջին քայլ մըն է, մինչդեռ Եկեղեցին աւելի անդին անցնելու է՝ որպէսզի աւելի բարձր ու աւելի նշանակալից նպատակի մը հասնի: Իսկ միւս կողմէն՝ տխուր է տեսնել, թէ ներումի գործադրութիւնը միշտ աւելի հազուադէպ դարձած է մեր մշակոյթէն ներս: Կարծէք բառն անգամ անհետանալու մօտ է: Առանց ներումի գործադրութեան՝ կեանքը ամուլ կը դառնայ, կարծէք անապատի մը մէջ ապրէինք: Եկեղեցւոյ համար ժամանակը հասած է վերագրտնելու ներումի գուարթ աւետումը: Ժամանակն է էականին վերադառնալու եւ մեր եղբայրներուն տկարութեամբ եւ դժուարութիւններով զբաղելու: Ներումը ուժ մըն է, որ նոր կեանք կ'արծարծէ եւ ուժ կը ներշնչէ յոյսով նայելու դէպի ապագան:

11- Չենք կրնար մոռնալ այն մեծ դասը, զոր Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ. մեզի տուաւ իր «Ողորմութեամբ Հարուստ» երկրորդ շրջաբերականին մէջ, որ այդ շրջանին անսպասելիօրէն հրապարակ գալով՝ մեծ անակնկալ պատճառեց իր շօշափած նիւթին պատճառով: Կ'ուզեմ վերջիչել յատկապէս երկու արտայայտութիւններ: Սրբազան Պապը նախ եւ առաջ կը նշէ՝ թէ ողորմութեան նիւթը մոռցուած է այժմեան կրթութեան մէջ. «Ժամանակակից մտայնութիւնը կարծէք կը հակադրուի գթառատ Աստուծոյ ու կը ձգտի ողորմութեան գաղափարն անգամ կեանքէն եւ մարդոց սրտերէն ջնջելու: Գթութիւն բառն ու միտքը կարծէք նեղի կը դնեն մարդը, որ մինչեւ օրս իր գիտական ու թեքնիքական աննախընթաց նուաճումներուն շնորհիւ, երկրիս վրայ

իշխեց ու զայն իրեն ենթարկեց (Հմմ Ծննդոց 20, 28): Երբեմն մակերեսային եւ միակողմանի ձեւով ըմբռնուած աշխարհիս այս տիրապետումին մէջ՝ կարծէք ողորմութիւնը տեղ չունի...: Ահա թէ ինչո՛ւ Եկեղեցւոյ եւ աշխարհիս ներկայ կացութեան պատճառով, շատ մը մարդիկ ու բազմաթիւ շրջանակներ, մղուած՝ հաւատքի սուր հասկացողութենէ, պիտի ըսէի թէ գրեթէ ինքնաբերաբար Աստուծոյ ողորմութեան կը դիմեն»⁽⁹⁾:

Այսպէս՝ Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ. կ'արդարացնէր այժմէական ժամանակներուն մէջ ողորմութիւնը աւետելու ու անոր վկայելու շտապ պահանջքը. «Ասիկա մարդոց եւ ամէն մարդկային արարքին հանդէպ սիրոյն կողմէ թելադրուած է եւ ըստ այս ժամանակի մարդոց մեծ մասին նախագագացումին, ահաւոր վտանգի մը տակ կը գտնուի: Քրիստոսի խորհուրդը... զիս դրդեց «Փրկիչ Մարդկան» շրջաբերականին մէջ յիշեցնելու իր անբաղդատելի արժանապատուութիւնը, նաեւ կը ստիպէ զիս ողորմութիւնը հռչակելու որպէս բարեգութ Աստուծոյ սէրը, յայտնուած այս խորհուրդով: Ան զիս կ'առաջնորդէ նաեւ կո'չ ընելու անոր ողորմութեան եւ զայն աղերսելու աշխարհի եւ Եկեղեցւոյ պատմութեան ճգնաժամային այս հանգրուանին»⁽¹⁰⁾: Անոր ուսուցումը աւելի քան երբեք այժմէական կը մնայ ու կ'արժէ որ վերյիշուի այս Սուրբ Տարիին առթիւ: Հետեւեալ խօսքերը ընդունինք վերանորոգուած հոգիով. «Եկեղեցին իր հարազատ կեանքը կ'ապրի երբ կը դաւանի ու կը հռչակէ Ողորմութիւնը, որ ամենասքանչելի յատկանիչն է մեզ Ստեղծողին ու Փրկողին եւ մարդիկը կ'առաջնորդէ դէպի Փրկչին ողորմութեան աղբիւրը, որուն պահպանիչն ու բաշխիչն է»⁽¹¹⁾:

12- Եկեղեցւոյ առաքելութիւնն է Աւետարանի բաբախուն սիրտն եղող Աստուծոյ ողորմութիւնն աւետել, զայն տարածելով բոլորին սրտերուն ու միտքերուն մէջ: Քրիստոսի Հարսը կ'որդեգրէ Աստուածորդիին որդեգրած առանց բա-

ցառուլթեան ու բոլորին հանդէպ կեցուածքը: Այս օրերուս՝ ուր Եկեղեցին լծուած է նոր աւետարանումի գործին, ողորմութեան նիւթը նոր եռանդով եւ նորոգուած հովուականով առաջարկուելու է: Եկեղեցւոյ եւ իր քարոզչութեան հաւատալիութեան համար բախտորոշ է, որ ինքն իսկ ողորմութիւնը ապրի եւ անոր վկայէ: Իր լեզուն ու իր շարժումները ողորմութիւնը փոխանցելու են, մարդոց սրտերէն ներս թափանցելով եւ զանոնք մղելով՝ Հօր տանող ճանապարհը վերստին վերագտնելու:

Եկեղեցւոյ առաջնահերթ ճշմարտութիւնը՝ Քրիստոսի սէ՛րն է: Եկեղեցին աղախինն ու միջնորդն է դէպի ներում ու ինքնանուիրում տանող այս սիրոյն: Ուստի ո՛ւր որ Եկեղեցին ներկայ է, հոն Հօր ողորմութիւնն ալ յայտնի դառնալու է: Մեր ժողովրդապետութիւններուն, հասարակութիւններուն, միութիւններուն ու շարժումներուն մէջ, մէկ խօսքով՝ հո՛ն ուր քրիստոնեաներ կան, հոն ամէն մէկը ողորմութեան ովասիս մը գտնելու է:

13- Կ'ուզենք Յորեկեանական այս Տարին ապրիլ Տիրոջ «Ողորմած՝ Հօր պէս» խօսքերուն լոյսին տակ: Աւետարանիչը Քրիստոսի հետեւեալ ուսուցածը կը մէջբերէ. «Գթասիրտ եղէ՛ք ինչպէս որ ձեր Հայրը գթասիրտ է» (ՂԿ 6, 36): Ասիկա կեանքի որքան խստապահանջ՝ նոյնքան ալ ուրախութեամբ ու խաղաղութեամբ առլի ծրագիր մըն է: Յիսուսի այս պատուիրանը կ'ուղղուի անո՛նց, որ Իր ձայնը կը լսեն (ՂԿ 6, 27): Բարեգութ ըլլալու համար՝ հարկ է որ նախ Աստուծոյ Խօսքը ունկնդրենք: Ասիկա կը նշանակէ թէ Աստուծոյ մեզի ուղղած Խօսքին մտածելու համար, հարկ է լուութիւնը վերարժեւորել: Այսպէս՝ կարելի պիտի ըլլայ Աստուծոյ ողորմութիւնը սեւեռել եւ զայն մեր կեանքին ուղեգրի՞ծը դարձնել:

14- Ուխտագնացութիւնը Սուրբ Տարուան յատկանիշն է. ան պատկերն է իւրաքանչիւրին կեանքի ճանապարհին: Կեանքը ուխտագնացութիւն մըն է, իսկ մարդը՝ ճանապար-

հորդ՝ ուխտաւոր մը, որ կ'ընթանայ գինք իր նպատակին հասցնող ճանապարհէն: Հռոմի մէջ թէ այլուր՝ Սուրբ Դուռէն մտնելու համար իւրաքանչիւրը պարտի իր ուժերուն համեմատ ուխտագնացութիւն մը կատարել: Ասիկա պիտի նշանակէ թէ հետապնդուած նպատակը՝ ողորմութիւնն է, որ յանձնառութիւն եւ զոհողութիւն կը պահանջէ: Թող ուխտագնացութիւնը հրահրէ մեր դարձը. մենք Սուրբ Դուռէն անցնելով, զմեզ Աստուծոյ ողորմութեան պիտի յանձնենք եւ մենք եւս յանձնառու պիտի դառնանք ուրիշին հետ զթասիրտ ըլլալու, ինչպէս որ Հայրը մեզի հետ է:

Տէր Յիսուս Ինք մեզի ցոյց կու տայ ուխտագնացութեան այն հանգրուանները, որոնց միջոցով կրնանք սոյն նպատակին հասնիլ. «Մի՛ դատէք որ չդատուիք, մի՛ դատապարտէք որ չդատապարտուիք: Ներեցէ՛ք ու պիտի ներուիք: Տուէ՛ք եւ ձեզի պիտի տրուի լայն չափով, թաթաւուն, գեղուն եւ որ պիտի յորդի ձեր զգեստին գոգին մէջ, պիտի չափուի ձեզի» (Ղկ 6, 37-38): Մեզի ըսուած է՝ նախ մարդ չդատել ու չդատապարտել: Եթէ չենք ուզեր դատապարտուիլ Աստուծմէ, ո՛չ ալ մեր եղբայրը դատելու ենք: Մարդիկ մակերեսային կերպով կը դատեն, մինչդեռ Հայրը սրտերուն խորը կը դիտէ: Խօսքերը որքա՛ն չարիք կը գործեն երբ նախանձէ կամ ընչաքաղցութենէ դրդուած են: Բացակայ ընկերի մը մասին գէշ խօսիլ, զայն սխալ լոյսի տակ ներկայացնել է, զայն վարկաբեկել եւ «ըսի-ըսաւ»ներու յանձնել է:

Իսկ չդատելն ու չդատապարտելը՝ կը նշանակեն դրականապէս ընդունիլ այն լաւը որ կայ մարդուն մէջ եւ թոյլ չտալ որ ան վնասուի մեր կողմնակի դատողութենէն եւ մեր ամէն ինչ գիտնալու յաւակնոտութենէն:

Ասիկա՝ տակաւին բաւարար կերպով չ'արտայայտեր ողորմութիւնը: Յիսուս կը խնդրէ նաեւ ներել ու տալ, ներումի գործիքներ դառնալ ու քանի մենք ալ Աստուծմէ ներում ստացած ենք՝ ամէնուն հանդէպ առատաձեռն ըլլալ, քանի որ Աստուած Իր բարութիւնը լայնասրտօրէն կը սփռէ մեր վրայ:

«Ողորմած՝ Հօր նման», ասիկա՛ է ուրեմն Սուրբ Տարիին բնաբանը: Ողորմութիւնը փա՛ստն է, թէ Աստուած մեզ ի՛նչպէս կը սիրէ: Ան ինքզինք կու տայ ամբողջովին, ցմիշտ ու ճրիաբար, առանց բան մը փոխարէն խնդրելու: Ան մեր օգնութեան կը փութայ երբ մենք իրեն կ'աղերսենք: Իսկապէս գեղեցի՛կ է Եկեղեցւոյ այս բառերով սկսող ամէնօրեայ այս աղօթքը. «Աստուած՝ իմ, փրկէ՛ զիս, Տէ՛ր, փութա՛ զիս փրկել» (Մղմ 69, 2): Օգնութեան մեր աղօթքը մեզի հանդէպ Աստուծոյ ողորմութեան արդէն առաջի՛ն քայլն է: Ան կու գայ մեզ ազատել մեր տկարութեան վիճակէն, որուն մէջ կ'ապրինք: Իր օգնութիւնը կը կայանայ իր ներկայութիւնն ու մերձաւորութիւնը մատչելի դարձնելու մէջ: Մենք ալ իր ողորմութենէն օրը օրին համակուելով՝ կարող կը դառնանք ամէնուն հանդէպ կարեկցող ըլլալու:

15- Այս Սուրբ Տարուան ընթացքին, կրնանք ողորմութեան փորձը կատարել անոնց հանդէպ, որոնք կ'ապրին արդի աշխարհը յաճախ, ողբերգականօրէն ստեղծած գոյացական ամէն տեսակ միջավայրերու մէջ: Քանի՛ անպահով ու տառապազին կացութիւններ կան ներկայ աշխարհիս մէջ: Քանի՛ խոցեր բացուած են այն մարդոց մարմնին մէջ, որոնք այլեւս կանչելու ձայն չունին, որովհետեւ հարուստ ժողովուրդներուն անտարբերութեան դիմաց՝ անոնց կանչը մարեցաւ ու լռեց: Այս Յոբելեանին ընթացքին, Եկեղեցին առաւել եւս հրաւիրուած պիտի ըլլայ մարդոց վէրքերը խնամելու, զանոնք մխիթարութեան իւղով ամօքելու, ողորմութեամբ դարմանելու եւ մխիթարութեան իւղով սփոփելու: Չտարուի՛նք ստորնացուցիչ անհոգութենէն, չիյնա՛նք հոգին թմրեցնող սովորութիւններու մէջ, որոնք քանդիչ շնականութեամբ՝ արգելք կը հանդիսանան նորութիւնը արժեւորելու: Բանա՛նք մեր աչքերը, տեսնելու համար աշխարհիս խեղճութիւնները, իրենց արժանապատուութենէն զրկուած մեր քոյրերուն ու եղբայրներուն վէրքերը ու տրամադի՛ր մնանք լսելու անոնց օգնութեան կանչերը: Թո՛ղ մեր

ձեռքերը սեղմեն անոնց ձեռքերը եւ զանոնք դէպի մեզ քաշեն, որպէսզի անոնք զզան մեր ներկայութեան, բարեկամութեան եւ եղբայրութեան ջերմութիւնը: Թո՛ղ անոնց կանչերը՝ մե՛րը ըլլան, որպէսզի միասին փշրենք անտարբերութեան պատուարը, որ յաճախ իշխանաբար կը տիրէ, թաքցնելու համար կեղծիքն ու եսասիրութիւնը:

Մեծ իղձն ունիմ որ Յորեղեանին առթիւ՝ քրիստոնեայ ժողովուրդը խորհրդածէ ողորմութեան մարմնաւոր եւ հոգեւոր արարքներուն մասին: Ասիկա միջոց մըն է չքաւորութեան աղէտին դիմաց՝ մեր յաճախ թմրած խիղձն արթնցնելու, միշտ աւելի թափանցելու Աւետարանին սիրտը, ուր աղքատները աստուածային ողորմութեան նախասիրուած են թականերն են: Յիսուսի քարոզները ողորմութեան արարքներու պատկերը կու տան մեզի, որպէսզի կարենանք հասկնալ թէ արդեօք մենք իբր իր աշակերտները կ'ապրի՞նք թէ ոչ...: Վերագտնենք մարմնաւոր արարքները ողորմութեան, որոնք են՝ քաղցածները կերակրել, ծարաւիներուն ջուր տալ, մերկերը հագցնել, օտարները հիւրընկալել, հիւանդներուն օգնել, բանտարկեալներուն այցելել, մեռելները թաղել: Չմոռնանք նաեւ հոգեւոր բարեգործութիւնները. խրատել տարակոյսի մէջ գտնուողները, ուսուցանել տգէտներուն, զգուշացնել մեղաւորները, սփոփել տառապեալները, ներել նախատինքներուն, համբերել ձանձրացուցիչ մարդոց, Աստուծոյ աղօթել ողջերուն եւ ննջեցեալներուն համար:

Տիրոջ հետեւեալ խօսքերէն չէնք կրնար խոյս տալ, քանի որ ըստ այնմ պիտի դատուինք. թէ արդեօք անօթիին հաց տուինք եւ ծարաւին՝ ջուր: Արդեօք օտարականը հիւրընկալեցի՞նք եւ մերկը զգեստաւորեցի՞նք: Ժամանակ գտա՞նք այցելելու հիւանդին ու բանտարկեալին (Մտթ 25, 31- 45): Նմանապէս մեզի հարց պիտի տրուի, թէ օգնեցի՞նք փարատելու վախն ու յաճախ առանձնութեան պատճառ եղող տարակոյսը, կարողացա՞նք փարատել տգիտութիւնը, որուն մէջ միլիոնաւոր մարդիկ կ'ապրին ու յատկապէս փոքրեր՝

որ աղքատութենէն դուրս գան: Մերձակից եղա՞նք մենակեաց ու վշտահար մարդուն: Մեզ վիրաւորողին ներեցի՞նք, վանեցի՞նք բռնութեան տանող ամէն տեսակ ոխ եւ ատելութիւն, մեզի հանդէպ համբերատար Աստուծոյ պէս՝ մենք ալ համբերող եղա՞նք, վերջապէս աղօթելով մեր եղբայրներուն ու քոյրերուն համար՝ զանոնք Տիրոջ յանձնեցի՞նք...: Քրիստոս ներկայ է «մեզմէ աւելի փոքրերուն իւրաքանչիւրին մէջ: Անոր մարմինը կրկին անգամ մեզի տեսանելի կը դառնայ որպէս չարչարուած, վիրաւոր, ձաղկուած, քաղցած, կորսուած մարմին... մեզմէ ճանչցուելու ու խնամքով պահպանուելու համար: Չմոռնանք Սուրբ Յովհաննէս Խաչեանի խօսքը. «Մեր կեանքին երեկոյին՝ մենք սիրո՞յ վրայ պիտի դատուինք»⁽¹²⁾:

16- Այս Յոբելեանը հաւատքով ապրելու համար՝ ուրիշ կարեւոր երեւոյթ մը կը գտնենք Ղուկասու Աւետարանին մէջ: Աւետարանիչը կը պատմէ թէ շաբաթ օր մը Յիսուս Նազարէթ վերադարձաւ եւ ըստ Իր սովորութեան՝ տաճար մտաւ: Հոն Ձինք կանչեցին Սուրբ Գիրքը կարդալու եւ մեկնաբանելու համար: Բացաւ Եսայի մարգարէին այն անցքը, ուր գրուած էր. «Տիրոջ Հոգին իմ վրաս է, որովհետեւ Տէրը օծեց զիս, զրկեց զիս բարի լուրը խոնարհներուն աւետարանելու, բեկեալ սրտերը բուժելու, բանտարկեալներուն փրկութիւնը, իսկ գերիներուն ազատութիւնը հռչակելու, Տիրոջ կողմէ շնորհուած բարութեան տարի մը հռչակելու» (Եսա 61, 1- 2): «Բարիքներու տարի», ասիկա՛ է Տիրոջ հռչակածն ու մեր ապրելիքը: Թող այս Սուրբ Տարին յայտնէ Յիսուսի առաքելութեան ճոխութիւնը, արտայայտուած՝ Մարգարէին խօսքերէն. միսիթարիչ խօսք մը ըսել ու գործ մը կատարել աղքատներուն հանդէպ, արդի ընկերութեան նոր բանտերու գերիներուն ազատութիւն աւետել, աչքի լոյս տալ ինքնիր վրայ կծկուած ու տեսնելու կարողութիւն չունեցող մարդուն, արժանապատուութիւն տալ անկէ զրկուածներուն: Յիսուսի քարոզածը թո՛ղ կրկին անգամ տեսանելի ըլ-

լայ քրիստոնեաներուն իբր վկայութիւն տրուած հաւատքի պատասխաններուն ընդմէջէն: Առաքեալին սոյն խօսքերն ալ թո՛ղ մեզի ընկերակցին. «Այն որ ողորմութիւն կու տայ՝ թո՛ղ ուրախուլթեամբ տայ» (Հռմ 12, 8):

17- Երանի՛ թէ այս Յոբելենական Տարուան Քառասնորդաց շրջանը աւելի ուժգնօրէն ապրուի որպէս ժամանակը՝ Աստուծոյ ողորմութիւնը հռչակելու եւ զայն ապրելու: Քառասնորդացի շաբաթներուն ընթացքին, Սուրբ Գիրքէն քանի՛ էջեր կրնան որպէս մտածականի նիւթ ծառայել, Հօր բարեգուլթ դէմքը վերագտնելու համար: Միքիէ մարգարէին հետ մենք ալ կրնանք կրկնել. Դո՛ւն, ո՛վ Տէր, անարդարութիւնը ջնջող եւ մեղքերուն ներող Աստուա՛ծն ես, Քու ողորմութիւնդ մեզի դարձեալ ցոյց պիտի տաս, մեր ոճիրները ոտնակոխ պիտի ընես ու մեր բոլոր մեղքերը ծովուն յատակը պիտի թափես (Տես 7, 18-19):

Աղօթքի, պահեցողութեան եւ բարեգլխութեան այս շրջանին մէջ, Եսայի մարգարէին հետեւեալ էջերը կրնան աւելի գործնական կերպով մտածականի նիւթ ծառայել. «Ինծի հաճելի ծոմապահութիւնը միթէ՛ հետեւեալը չէ՞՞. փշրել անարդար շղթաները, քակել լուծին կապերը, ազատութիւն տալ զրկուածներուն, խորտակել բոլո՛ր լուծերը, հացը բաժնել անօթիին հետ, քովդ առնել անապաստան աղքատները, ծածկել մերկանդամները, չխուսափիլ քու նմաններէդ: Այն ատեն՝ քու լոյսդ պիտի ծագի արշալոյսի պէս եւ քու ուժերդ շուտով պիտի վերագտնես: Արդարութիւնը քու առջեւէդ պիտի քայլ, իսկ Տիրոջ փառքը քու ետեւէդ: Այն ատեն, երբ պոռաս, Ան պիտի ըսէ. «Ահա՛ւլասիկ եմ»: Եթէ քովէդ վերցրնես լուծը, ամբաստանութիւնը, չարախօսութիւնը, եթէ քաղցածին տաս ինչ որ դուն քեզի կ'ուզես եւ դժբախտին փափաքները կատարես, այն ատեն լոյսդ պիտի ծագի խաւարին մէջէն եւ քու մութը՝ միջօրէի լոյս պիտի դառնայ: Տէրը միշտ քու առաջնորդդ պիտի ըլլայ: Անապատին մէջ՝ քու իղձերդ պիտի կատարէ ու քեզ կազդուրէ: Դուն պիտի ըլլաս

միշտ ոռոգուած պարտէզի մը պէս եւ անսպառ աղբիւրի մը նման» (Ես 58, 6-11):

«24 Ժամ Տիրոջ համար» կոչուող նախաձեռնութիւնը պէտք է զարգանայ թեմերուն մէջ, Քառասնորդացի Դ. Կիրակին նախորդող ուրբաթ եւ շաբաթ օրերուն մէջ: Այս առթիւ՝ Հաշտութեան Խորհուրդին շատեր կրկին անգամ մերձեցան, որոնց մէջ նաեւ բազմաթիւ երիտասարդներ, որոնք այսպէս Տիրոջ վերադառնալու ուղին վերստին կը գտնեն, որպէսզի աղօթքի ջերմ պահեր ապրին եւ իրենց կեանքին իմաստը կրկին գտնեն: Համոզումով՝ Հաշտութեան Խորհուրդը մեր կեանքին կեդրոնը դարձնենք, քանի ան մեզի կարելիութիւնը կ'ընծայէ Աստուծոյ ողորմութիւնը մեր ձեռքերով շօշափելու: Իւրաքանչիւր ապաշխարողին համար՝ ան ներքին իսկական խաղաղութեան աղբիւր պիտի դառնայ:

Երբեք պիտի չդադրիմ պնդելէ, թէ խոստովանահայրերը ըլլալու են Հօր ողորմութեան իսկական նշանները: Մարդինքնածին խոստովանահայր չի՛ դառնար, այլ կ'ըլլայ՝ նախ դառնալով ներում հայցող ապաշխարող: Երբեք չմոռնանք որ խոստովանահայր ըլլալը՝ Յիսուսի առաքելութեան մասնակից դառնալ է, Աստուծոյ շարունակ ներող ու փրկող սիրոյ շօշափելի նշան ըլլալ է: Մեզմէ իւրաքանչիւրը Սուրբ Հոգիէն ստացաւ մեղքերուն թողութեան շնորհքը, որուն պատասխանատու կը մնանք: Մեզմէ ո՛չ ոք Սուրբ Խորհուրդին տէրն է, այլ Աստուծոյ ներումին հաւատարիմ ծառան: Ամէն խոստովանահայր հաւատացեալները ընդունելու է անառակ որդիին առակին հօր նման, որ կը փութայ որդին ընդունելու, հակառակ իր բոլոր ինչքերը մսխած ըլլալուն: Խոստովանահայրերը տուն վերադարձող զղջացած որդին իրենց կուրծքին սեղմելու են, զայն վերագտնելու իրենց ուրախութիւնը արտայայտելով: Սակայն պիտի չդադրին մէկ կողմ մնացած եւ ուրախանալու անկարող միւս որդիին ետեւէն երթալու, անոր հասկցնելու համար, թէ իր Հօր անհուն ողորմութեան դիմաց՝ իր դատողութիւնը խիստ, անարդար

եւ իմաստէ զուրկ է: Անտեղի հարցումներ պիտի չուղղեն, բայց անառակին պատրաստած խօսքը պիտի ընդհատեն, որովհետեւ անոնք պիտի գիտնան ապաշխարողին սրտին մէջ օգնութեան կանչն ու ներումը լսել: Հուսկ խոստովանահայրերը կանչուած են ներումին առաջնորդներն ըլլալու միշտ, ամէն տեղ ու բոլոր պարագաներուն մէջ:

18- Սուրբ Տարուան Քառասնորդացին ընթացքին՝ նպատակ ունիմ Ողորմութեան Առաքեալները ուղարկելու: Անոնք Եկեղեցւոյ ունեցած մայրական հոգածութեան նշանը պիտի ըլլան՝ Աստուծոյ ժողովուրդին հանդէպ, որպէսզի ան ալ խորապէս թափանցէ հաւատքին համար հիմնական եղող այս խորհուրդին մէջ: Անոնք պիտի ըլլան ա՛յն քահանաները, որոնց ես իշխանութիւնը պիտի տամ՝ ներելու նաեւ Առաքելական Աթոռին վերապահուած մեղքերը, յստակացնելով անոնց առաքելութեան սահմանը: Անոնք յատկապէս կենդանի պատկերը պիտի ըլլան այն կերպին, որով Հայրը կ'ընդունի Իր ներումը փնտռողները: Անոնք ողորմութեան առաքեալներ պիտի ըլլան, որովհետեւ անոնք բոլորին համար մարդկայնութեամբ հարուստ, ազատագրումի աղբիւր ու խիստ պատասխանատու հանդիպումի մը գործիք պիտի ըլլան, որպէսզի Մկրտութեան նոր կեանքի մը արգելքները ջնջեն: Անոնք իրենց առաքելութեան մէջ պիտի առաջնորդուին Առաքեալին հետեւեալ խօսքերով. «Աստուած մարդիկը ներփակեց անհնազանդութեան մէջ, որպէսզի բոլորին իր ողորմութիւնը ցոյց տայ» (Հռմ 11, 32): Արդարեւ ամէնքը անխտիր՝ կանչուած են ողորմութեան կոչը ընդունելու: Թող առաքեալները այս կոչն ապրին, իրենց աչքերը սեւեռելով Յիսուսի վրայ, որ է «ողորմած եւ հաւատարիմ Քահանայապետը» (Եբր 2, 17):

Իմ եղբայրակից եպիսկոպոսներէն կը խնդրեմ, որ այս Առաքեալները իրենց մօտ հրաւիրեն եւ ընդունին, որպէսզի անոնք ալ ամէն բանէ առաջ ողորմութեան համոզիչ քարոզիչներ ըլլան: Թո՛ղ թեմերուն մէջ կազմակերպուին «դէպի

ժողովուրդը առաքելութիւններ», որպէսզի այս Քարոզիչները ներուժի ուրախութեան բանբերներն ըլլան:

Թո՛ղ ժողովուրդին համար Հաշտութեան Սուրբ Խորհուրդը մատակարարեն, որպէսզի Յոբելեանական Տարիին շնորհաց վիճակը բազմաթիւ հեռացած զաւակներուն թոյլ տայ վերագտնելու իրենց հայրենի տունը: Թո՛ղ հովիւները, յատկապէս Քառասնորդացի շնորհաց շրջանին, հրաւիրուին կոչ ուղղելու հաւատացեալներուն, որ մերձեանս «շնորհաց Գահին եւ անոր գլխութեան ու օգնութեան շնորհքը ընդունին» (Եբր 4, 16):

19- Թող ներողութեան խօսքը հասնի բոլորին եւ բարեգութ ըլլալու հրաւէրը թող ո՛չ ոք անտարբեր թողու: Վերադարձ կատարելու իմ կոչս կ'ուղղուի յատկապէս անոնց՝ որ իրենց կենցաղով՝ հառացած են Աստուծոյ շնորհքէն: Կը մտածեմ յատկապէս որեւէ ոճրագործ կազմակերպութեան մը անդամ եղող այրերուն ու կիներուն: Կը խնդրեմ ձեզմէ որ ձեր կենցաղը փոխէք, ձե՛ր խի բարիքին համար: Ասիկա կը խնդրեմ յանո՛ւն Աստուածորդիին, որ մեղքին դէմ պայքարելով հանդերձ՝ ոչ՛ մէկ մեղաւոր մերժած է: Մի՛ իյնաք այն ահաւո՛ր ծուղակին մէջ, որ կը կայանայ կարծելու մէջ՝ թէ կեանքը միա՛յն դրամէն կախում ունի եւ թէ անոր փոխարէն՝ ոչ մէկ բան արժէք ու արժանապատուութիւն ունի: Ասիկա սոսկ խաբկա՛նք մըն է: Մեր դրամը մեզի հետ անդի աշխարհ պիտի չտանինք: Դրամը երջանկութիւն չի՛ տար: Դրամ դիզելու համար արիւն հոսեցնող բռնութիւնը մարդս ո՛չ հօր կը դարձնէ եւ ո՛չ ալ անմահ: Աստուծոյ դատաստանը պիտի իջնէ ուշ թէ կանուխ, որմէ ո՛չ ոք կրնայ խուսափիլ:

Այս նո՛յն կոչը կ'ուղղուի եղծարարութիւն ընող կամ անոր մեղսակից անձերուն: Ընկերութեան այս գարշահոտ վէճքը դէպի երկինք բողոքող ծանր մեղք մըն է, քանի որ ան անձնական թէ ընկերային կեանքի հիմերն անգամ կը քանդէ: Եղծարարութիւնը ապագան յոյսով դիտելու արգելք կը

Հանդիսանալ, որովհետեւ անոր լրբուծիւնն ու ընչաքաղցուծիւնը տկարներուն ծրագրերը կ'ոչնչացնեն եւ ամենաթշուառները կը հալածեն: Ասիկա չարիք մըն է, որուն արմատները կը տարածուին առօրեայ վարուելակերպերուն մէջ, հասնելով մինչեւ հանրային գայթակղութիւնները: Եղծարարութիւնը մեղքին մէջ յամառիլ մըն է, որ կը ձգտի դրամին խաբկանքով զԱստուած փոխարինելու, ասիկա նկատելով որպէս իշխանութեան մէկ ձեւը: Ասիկա խաւարին գործն է, որ կը յենու կասկածանքին եւ մեքենայութեան վրայ: Լաւագոյնին վատթարացումը՝ յոռեգոյնն է, արդարացիօրէն կ'ըսէր Մեծն Սուրբ Գրիգոր, ցոյց տալու համար թէ ո՛չ ոք գերծ կը մնայ այս փորձութենէն: Անոր յաղթելու համար անձնական թէ ընկերային կեանքին մէջ, պահանջուած են խոհեմութիւն, արթնութիւն, արդարացիութիւն, թափանցիկութիւն, այս բոլորը՝ դատապարտելու քաջութեան միացած: Եթէ անոր դէմ բացայայտօրէն պայքար չմղենք, մենք ուշ թէ կանուխ՝ անոր մեղսակից կը դառնանք ու ան մեր գոյութիւնը կը քանդէ:

Ահաւասիկ կեանք փոխելու յարմար պահը, ահա՛ ժամանակը ասիկա սրտանց զգալու: Այս գործող գէշութեան եւ նոյնիսկ ծանր ոճիրին դիմաց՝ ժամանակն է լսելու լացը ա՛յն անմեղներուն, որոնք զրկուած են իրենց ինչքերէն, իրենց արժանապատուութենէն, իրենց սէրերէն եւ նոյնիսկ իրենց կեանքերէն: Չարին ճամբուն վրայ մնալը՝ միմիայն հիասթափութեան եւ տխրութեան աղբիւր է: Իսկական կեանքը բոլորովին տարբեր բան է: Աստուած ալ չի՛ յոգնիր իր ձեռքը մեզի երկարելէ: Ան լսելու միշտ պատրաստ է, ինչպէս է՛ս, իմ եպիսկոպոս եղբայրներս եւ քահանաներն ալ: Առ այս՝ բա՛ւ է դարձի գալու կանչին ընդառաջել եւ արդարութեան ենթարկուիլ, մինչ Եկեղեցին ողորմութիւնը կ'ընծայէ:

20- Անօգուտ չէ՛ հոս յիշեցնել այն կապը, որ գոյութիւն ունի արդարութեան եւ ողորմութեան միջեւ: Ասոնք իրարու հակադիր երկու կեցուածքներ չեն, այլ երկու ծաւալները այն

նո՛յն իրականութեան, որ հետզհետէ կ'աճի, մինչեւ որ սիրոյ լիութեան մէջ իր գագաթնակէտին հասնի: Արդարութիւնը ընկերային հասարակութեան հիմնական ըմբռնում մըն է, իսկ բնական չափանիշը օրինական կարգապահութիւնն է, որուն ընդմէջէն օրէնքը կը գործադրուի: Արդարութիւնը կը պահանջէ որ ամէն անձ իր իրաւունքը ստանայ: Աստուածաշունչին մէջ յաճախ ակնարկութիւն կատարուած է աստուածային արդարութեան ու Աստուծոյ մասին՝ որպէս դատաւոր: Զայն կը հասկնանք որպէս Օրէնքին ամբողջական պահպանումը եւ ամէն բարի իսրահայացիի Աստուծոյ պատուիրաններուն համեմատ վարուելակերպը: Սակայն այս ըմբռնումը յաճախ օրինապաշտութիւն դարձած է, այսպէս՝ հարագատ իմաստը այլափոխելով եւ արդարութեան խոր իմաստը միթագնելով: Օրինապաշտական այս հեռանկարներէն անդին երթալու համար, յիշելու է թէ արդարութիւնը Սուրբ Գիրքին մէջ ըմբռնուած է որպէս Աստուծոյ կամքին վստահալից յանձնում:

Իսկ Յիսուս ակելի յաճախ կը խօսի հաւատքին կարեւորութեան մասին քան թէ օրինապահութեան: Այս իմաստով է որ Ան մեզի կը հասկցնէ իր ըսած խօսքերը, երբ Մատթէոսի եւ ուրիշ մեղաւորներու հետ սեղան նստած էր ու հոն Զինք քննադատող փարիսեցիներուն ըսաւ. «Գացէ՛ք սորվեցէ՛ք ի՛նչ կը նշանակեն. «Գթութիւն կ'ուզեմ եւ ո՛չ թէ գոհ»: Արդարեւ ես չե՛մ եկած արդարները կոչելու, այլ մեղաւորները» (Մտթ 9, 13): Այն հասկացողութեան դիմաց, ըստ որուն՝ արդարութիւնը արդարն ու մեղաւորը զանազանող պարզ օրինապահութիւն մըն է, Յիսուս կը մատնանչէ մեծ պարզեւր ողորմութեան, որ կ'երթայ մեղաւորները փնտուելու եւ անոնց ներումն ու փրկութիւնը շնորհելու համար: Այսպէս՝ հասկնալի կը դառնայ Յիսուսին փարիսեցիներուն ու օրէնքի մարդոց կողմէ մերժուիլը, իր ազատիչ եւ վերանորոգ տեսութեան պատճառով: Փարիսեցիները, օրէնքին հաւատարիմ մնալու համար՝ մարդոց ուսերուն վրայ բեռներ կը դնէին, ապարդիւն դարձնելով Հօր ողորմութիւնը:

Օրինապահութիւնը չի՛ կրնար մարդկային արժանաւորութեան պահանջներուն արգելք հանդիսանալ:

Յիսուսին կողմէն Ովսէ մարգարէին «հաւատարմութիւն կ'ուզեմ եւ ո՛չ զոհ» (6, 6) խօսքին յիշեցումը շատ նշանակալից է: Յիսուս այսպէս կը հաստատէ, թէ իր աշակերտները ողորմութեան գլխաւորութիւնը այլեւս որդեգրելու են իբր կեանքի կանոն, ինչպէս որ Ինք եւս ասիկա ցոյց տուաւ՝ մեղաւորներուն հետ ճաշի նստելով: Այսպէս՝ ողորմութիւնը անգամ մը եւս երեւան կու գայ որպէս Յիսուսի առաքելութեան հիմնական չափանիշ մը: Ան իսկական մարտահրաւէր մըն է իր այն հակառակորդներուն դէմ, որոնք կը բաւարարուէին ձեւային օրինապահութեամբ: Ընդհակառակն՝ Յիսուս կ'երթայ օրէնքէն անդին: Օրէնքէն մեղաւոր համարուած մարդոց վերաբերեալ իր այս տարակարծութիւնը յայտնի կ'ընէ, թէ մինչեւ ո՛ւր կ'երթայ իր ողորմութիւնը:

Պօղոս առաքեալը նման ճամբով ընթացաւ: Դամասկոսի ճամբուն վրայ Յիսուսին չհանդիպած՝ ինքզինք կը նուիրէր օրէնքին արդարութիւնը անթերի կերպով պահպանելու (Տես Փիլպ 3, 6): Դէպի Յիսուս իր դարձի գալը զինք մղեց ամբողջովին տեսակէտ փոխելու, այնքան որ Գաղատացոց թուղթին մէջ՝ ան կը հաստատէ. «Մենք եւս հաւատացինք Յիսուս Քրիստոսին, որպէսզի արդարանանք Քրիստոսի՛ հաւատքով եւ ո՛չ թէ Օրէնքին պահանջումով» (2, 16): Արդարութեան իր ըմբռնումը հիմնովին կը փոխուի: Ան առաջնահերթ կը նկատէ ո՛չ թէ օրէնքը, այլ հաւատքը: Օրէնքին պահպանումը չէ՛ որ մարդս կը փրկէ, այլ հաւատալը Յիսուս Քրիստոսին, որ իր մահուամբ ու յարութեամբ՝ մեզ արդարացնող ողորմութիւնը մեզի պարգեւեց: Աստուծոյ արդարութիւնը այլեւս ազատագրում կը դառնայ անո՛նց, որ մեղքին եւ անոր հետեւանքներուն գերի են: Աստուծոյ ներումը՝ իր արդարութիւնն է (Տես Սղմ 50, 11-16):

21- Ողորմութիւնը արդարութեան դէմ չէ՛, այլ մեղաւորին հանդէպ Աստուծոյ վարուելակերպը կը լուսաբանէ,

անոր ընծայելով զղջալու, դարձի գալու եւ հաւատալու նոր կարելիութիւն մը: Ովսէէ մարգարէին ապրած կեանքը մեզի կ'օգնէ արդարութեան դիմաց ողորմութեան ունեցած գերազանցումը նկատելու: Այս մարգարէին պատմաշրջանը հրեայ ժողովուրդին ամէնէն ողբերգական շրջաններէն է: Թագաւորութիւնը կործանելու մօտ է. ժողովուրդը ուխտին հաւատարիմ չէ մնացած, ան Աստուծոյ հեռանալով՝ իր Հայրերուն հաւատքը կորսնցուցած է: Մարդկօրէն տրամաբանելով՝ արդար պիտի ըլլար որ Աստուած անհաւատարիմ ժողովուրդը մերժէր ու քանի որ ան ուխտին հաւատարիմ չէր եղած, ուստի արժանի էր նախատեսուած պատիժին, այսինքն՝ աքսորին: Մարգարէին խօսքերը ասիկա կը հաստատեն. «Ան պիտի չվերադառնայ Եգիպտոսի երկիրը, Ասուր անոր թագաւորը պիտի ըլլայ, որովհետեւ ան մերժեց ինծի վերադառնալ» (Ովսէէ 11, 5): Սակայն արդարութենէն դրդուած այս հակազդեցութենէն ետք, մարգարէն իր լեզուն հիմնովին կը փոխէ եւ Աստուծոյ իսկական դէմքը կը յայտնէ. «Սիրտս դէմս կ'ելլէ եւ աղիքներս կը գալարուին, պիտի չգործեմ բարկութեանս սաստկութեամբ, Իսրայէլը պիտի չքանդեմ, որովհետեւ ես Աստուած եմ ու չեմ եկած բնաջնջելու» (11, 8-9): Մարգարէին այս խօսքերը մեկնաբանելով, Սուրբ Օգոստինոս կը գրէ. «Աստուծոյ համար աւելի հեշտ է բարկութիւնը զսպել քան թէ ողորմութիւնը»⁽¹³⁾: Եւ ասիկա ճիշդ է. Աստուծոյ բարկութիւնը պահ մը կը տեւէ, մինչդեռ իր գուլթը յաւիտեան է:

Աստուած, եթէ միայն արդարութեամբ բաւարարուէր, Աստուած ըլլալէ պիտի դադրէր ու ըլլար օրէնքին յարգանքը պահանջող բոլոր մարդոց նման: Արդարութիւնը առանձինն՝ անբաւարար է եւ փորձառութիւնը ցոյց կու տայ, թէ միայն արդարութիւն պահանջելը՝ զայն վտանգել է: Աստուած ալ ողորմութեամբ ու ներումով՝ արդարութենէն անդին կ'երթայ: Ասիկա չի՛ նշանակեր արդարութիւնը արժեզրկել կամ զայն աւելորդ դարձնել, այլ ընդհակառակը: Սխալողը պէտք է իր յանցանքը քաւէ, բայց ասիկա վեր-

Չին խօսքը չէ, այլ միայն դարձին սկիզբը, ներումի քաղցրութեան փորձը կատարելով: Աստուած արդարութեան ոչ չ'ըսեր, այլ գայն իւրացնելով՝ գայն կը գերազանցէ աւելի մեծ դէպքի մը մէջ, ուր սիրոյ փորձառութիւնը կ'ունենանք, ինչ որ հիմն է իսկական արդարութեան: Մեծապէս ուշադիր ըլլալու ենք չգործելու այն նոյն սխալը, որուն համար Առաքեալը իր ժամանակակից հրեաները կը յանդիմանէ. «Աստուծմէ եկող արդարութիւնը դրժելով ու փորձելով իրենց արդարութիւնը հաստատել՝ չհնազանդեցան Աստուծոյ արդարութեան: Որովհետեւ Օրէնքին լրումը՝ Քրիստոս է, որպէսզի արդարութիւն կատարուի ամէն հաւատացեալին» (Հռմ 10, 3-4): Աստուծոյ այս արդարութիւնը՝ ողորմութիւնն է, որ ամէնուն շնորհուած է որպէս շնորհք մը, որ Յիսուս Քրիստոսի մահէն եւ յարութենէն կը բխի: Ուստի Քրիստոսի խաչը՝ մեզմէ իւրաքանչիւրին ու աշխարհիս հանդէպ Աստուծոյ դատաստանն է, քանի որ ան սիրոյ եւ նոր կեանքի ստուգութիւնը կու տայ մեզի:

22- Յորեւեանը մեզի մտածել կու տայ ներողութեան հրահանգին մասին, որ այս Սուրբ Տարուան ընթացքին՝ յատուկ կարեւորութիւն կը զգենու: Մեր գործած մեղքերուն հանդէպ Աստուծոյ ներումը սահման չունի: Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոսին մահուան եւ յարութեան ընդմէջէն, մարդոց մեղքերն անգամ ջնջող իր սէրը յայտնի կ'ընէ մեզի: Կարելի է Աստուծոյ հետ հաշտուիլ՝ շնորհիւ զատկական խորհուրդին եւ Եկեղեցոյ բարեխօսութեան: Աստուած ներումի միշտ պատրաստ է եւ Ան բնաւ չի յոգնիր գայն մեզի շնորհել մշտանորոգ ու անսպասելի կերպով: Բոլորս մեղքին փորձառութիւնն ունինք: Գիտակից ենք թէ մենք կատարելութեան կանչուած ենք (Տես Մտթ 5, 48), բայց նաեւ խորապէս կը զգանք մեղքին ծանրութիւնը: Երբ մեզ կերպարանափոխող շնորհքին զօրութիւնը կը զգանք, միանգամայն մեզ պայմանաւորող մեղքին ուժին փորձառութիւնն ալ կ'ունենանք: Հակառակ ներումին, մեր կեանքը դրոշմուած է մեր

մեղքերուն հետեւանք եղող հակասութիւններով: Հաշտութեան սուրբ խորհուրդին մէջ՝ Աստուած մեղքերը կը ներէ, անոնք իսկապէս կը ջնջուին, սակայն անոնց ժխտական դրոշմը կը մնայ մեր վարուելակերպին եւ մեր մտածումներուն մէջ: Սակայն Աստուծոյ ողորմութիւնը անոնցմէ աւելի հզօր է: Ան Հօր ներողամտութիւնը կը դառնայ, որ կը հասնի Քրիստոսի Հարսին կողմէ ներուած մեղաւորին եւ զայն կ'ազատէ մեղքին բոլոր հետեւանքներէն, անոր եղբայրսիրաբար գործել կու տայ եւ փոխանակ մեղքին մէջ իյնալու, զայն կ'աճեցնէ սիրոյ մէջ:

Եկեղեցին կ'ապրի սուրբերու հաղորդութիւնը: Աստուծոյ պարգեւը հանդիսացող այս հաղորդութիւնը սուրբ Խորհուրդին մէջ գոյացուցած է հաւատացեալները անհամար Սուրբերուն եւ Երանելիներուն հետ զօդող հոգեւոր միութիւն մը: (Տես Գործք 7, 4): Անոնց սրբութիւնը թիկունք կը կանգնի մեր դիւրաբեկ տկարութեան ու այսպէս՝ Մայր Եկեղեցին իր աղօթքով ու իր կեանքով՝ կարող կը դառնայ օժանդակելու ոմանց սրբութեամբ ուրիշներուն տկարութեան: Սուրբ Տարիին ողորմասէր ներումը ապրիլ՝ կը նշանակէ մերձենալ Հօր ողորմութեան, այն ստուգութեամբ թէ Անոր ներումը կը տարածուի հաւատացեալներուն ամբողջ կեանքին վրայ: Այս բարեգութ ներումը փորձառութիւնն է Եկեղեցւոյ սրբութեան, որ բոլորը մասնակից կը դարձնէ Քրիստոսի փրկչագործութեան պտուղներուն, ներումը հասցնելով Աստուծոյ սիրոյն ծայրագոյն աստիճանին: Խորապէս ապրինք այս Յոբելեանը, Հօրմէ խնդրելով մեղքերու թողութիւնը եւ Իր բարեգութ ներումին տարածումը մեր վրայ:

23- Ողորմութեան արժէքը Եկեղեցւոյ սահմաններէն անդին կ'անցնի: Ան կապը կը հանդիսանայ Հրէութեան եւ Իսլամութեան հետ, որոնք զայն Աստուծոյ ամէնէն նշանակալից յատկութիւնը կը համարին: Այս յայտնութիւնը նա'խ Իսրայէլ ստացաւ եւ որ ամբողջ մարդկութեան ընծայելիք

անկշռելի հարստութեան մը մեկնակէտը կը հանդիսանայ պատմութեան մէջ: Հին Կտակարանին էջերը, ինչպէս տեսանք, թրծուած են ողորմութեամբ, քանի անոնք կը պատմեն Տիրոջ կատարած գործերը ի նպաստ իր ժողովուրդին, անոր պատմութեան ղեկարարագոյն պահերուն: Իսլամութիւնը, իր հերթին՝ բազումողորմ ու բարեգուլ կ'որակէ Արարիչը, ասիկա նկատելով Աստուծոյ ամէնէն յատկանշական յատկութիւններէն մին: Այս կերպ կոչումը յաճախ կը գտնուի մահամետականներու շրթներուն վրայ, որոնք իրենք զիրենք ողորմութեան կողմէ օժանդակուած կը զգան իրենց առօրեայ տկարութիւններուն մէջ: Անոնք եւս կը հաւատան, թէ աստուածային ողորմութեան ո՛չինչ կրնայ սահման դնել, որովհետեւ անոր դռները միշտ բաց են...:

Թո՛ղ ողորմութեամբ ապրուած այս Յոբելեանական Տարին, նպաստէ այս կրօններուն եւ միւս կրօնական ազնիւ ավանդութիւններուն միջեւ այս հանդիպումին: Ան թող մեզ երկխօսութեան աւելի հաղորդ դարձնէ, որպէսզի իրար աւելի լաւ ճանչնանք եւ հասկնանք: Թող ան վանէ ամէ՛ն տեսակ ինքնափակում ու արհամարհանք, թող մերժէ նաեւ ամէն տեսակ բռնութիւն եւ խտրականութիւն:

24- Մեր միտքը թող ուղղուի դէպի Գթութեան Մայրը: Թող այս Սուրբ Տարուան ընթացքին՝ անոր քաղցր ակնարկը մեզի ընկերանայ, որպէսզի բոլորը կարենան կրկին գտնել Աստուծոյ քաղցրութեան ուրախութիւնը: Ո՛չ ոք Մարիամին չափ ճանչցաւ Մարդացեալ Աստուծոյ խորհուրդին խորքը: Իր ամբողջ կեանքը թրծուեցաւ մարմնացեալ ողորմութեան ներկայութեամբ: Խաչեալ եւ Յարուցեալին Մայրը, սերտօրէն մասնակցելով Անոր սիրոյ խորհուրդին, մուտք գործեց աստուածային ողորմութեան սրբավայրէն ներս:

Աստուածորդիին Մայրն ըլլալու համար՝ Հօր սիրոյն կողմէ ընտրուած Մարիամը ընդմիշտ պատրաստուեցաւ Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ Ուխտի Տապանակն ըլլալու: Ան աստուածային ողորմութիւնը իր սրտին մէջ ներդաշնօրէն

պահպանեց կատարեալ համաձայնութեամբ իր Յիսուս Որդիին հետ: Եղիսաբէթի տան սեմին իր արձակած գոհաբանական երգը «սերունդէ սերունդ» ձօնուեցաւ ողորմութեան (Ղկ 1, 50): Մե՛նք ալ կայինք Սուրբ Կոյսին այս մարգարէական խօսքերուն մէջ եւ ասիկա մեզի սփոփանք եւ նեցուկ պիտի դառնայ, երբ Սուրբ Դունէն անցնելով, պիտի ճաշակենք աստուածային ողորմութեան պտուղները:

Խաչին կողքին՝ Մարիամ սիրոյ աշակերտ Յովհաննէսին հետ՝ կը լսէ Յիսուսին շրթներէն ժայթքող ներումի խօսքերը: Զինք խաչողներուն ուղղուած այս գերագոյն ներումը մեզի ցոյց կու տայ, թէ Աստուծոյ ողորմութիւնը մինչեւ ո՛ր կընայ հասնիլ: Մարիամ վկայ է թէ Աստուածորդիին ողորմութիւնը սահման չունի եւ թէ ան առանց բացառելու՝ իւրաքանչիւրին կը հասնի: Իրեն ուղղե՛նք հին ու միշտ նոր Ողջ լեր, Թագուհի աղօթքը, քանի ան գթառատ ակնարկ մը մեր վրայ ուղղելէ չի յոգնիր եւ մեզ արժանի կ'ընէ սեւեռելու ողորմութեան դէմքը՝ իր Յիսուս Որդին:

Թող մեր աղօթքն ուղղուի նաեւ այն բազմաթիւ Սուրբերուն եւ Երանելիներուն, որոնք ողորմութիւնը իրենց կեանքին առաքելութիւնը դարձուցին եւ յատկապէս բարեսրտութեան մեծ առաքելուհիին՝ Սրբուհի Տոսթինա Քովալսքային: Ինք որ կանչուեցաւ աստուածային ողորմութեան խորքերը թափանցելու, թող բարեխօսէ՛ մեզի համար, որ Աստուծոյ ներումին եւ Անոր հանդէպ անխախտելի ու սիրալիր վստահութեան մէջ միշտ ապրինք եւ ընթանանք:

25- Թող ըլլայ բացառիկ Սուրբ Տարի մը, որպէսզի Հօր մեր վրայ յաւէ՛տ սփռած ողորմութիւնը ապրինք ամէ՛ն օր: Այս Յօրեյեանին ընթացքին, թողո՛ւնք որ Աստուած մեզ անականկալի բերէ: Ան բնա՛ւ չի յոգնիր Իր սրտին դուռը բանալէ, մեզի կրկնելու համար թէ մեզ կը սիրէ եւ թէ կ'ուզէ Իր կեանքը մեզի՛ հետ բաժնել: Եկեղեցին ալ Աստուծոյ ողորմութիւնը աւետելու շտապ ու խոր պահանջը կը զգայ: Եկեղեցոյ կեանքը հարազատ ու հաւատալի կ'ըլլայ, երբ որ

ողորմութիւնը համոզիչ ծանուցումի մը առարկան կը դառնայ: Եկեղեցին, յատկապէս մեծ յոյսերով ու զօրաւոր հակասութիւններով լեցուն մեր այս ժամանակաշրջանին մէջ, գիտէ թէ իր առաջնահերթ առաքելութիւնը կը կայանայ իւրաքանչիւրս Աստուծոյ ողորմութեան խորհուրդին մէջ ներմուծելու, սեւեռելով Քրիստոսի դէմքը: Եկեղեցին կանչուած է նախ եւ առաջ ողորմութեան հաւատալի վկան ըլլալու, զայն դաւանալով ու ապրելով՝ որպէս Յիսուս Քրիստոսի յայտնութեան կեդրոնը: Սուրբ Երրորդութեան սրտէն ու Աստուծոյ խորհուրդին է՛ն խորերէն՝ ողորմութեան մեծ գետը յարատեւ կը բխի ու կը հոսի, որուն ալը երբեք պիտի չցամքի անոր մօտեցողներուն առջեւ: Կրնանք անոր մօտենալ ամէն անգամ որ անոր կարիքն ունենանք, որովհետեւ Աստուծոյ ողորմութիւնը անսպառ է: Խորհուրդին պարփակած խորութիւնը ո՛րքան անգննելի է, նոյնքան ալ անկէ բխող հարստութիւնը անսպառ է:

Այս Յորելինական Տարիին ընթացքին՝ թող Եկեղեցին հանդիսանայ Աստուծոյ հզօր ու համոզիչ Խօսքին արձագանգը, իբր խօսք ներուժի, օգնութեան ու սիրոյ: Թող ան ողորմութիւնը ընծայելէ երբե՛ք չյոգնի ու քաջալերանքի ու ներուժի մէջ՝ մի՛շտ համբերատար ըլլայ: Թող Եկեղեցին ամէն այր թէ կին մարդու ձա՛յնն ըլլայ ու վստահութեամբ ու անդադար կրկնէ. «Տէ՛ր, յիշէ՛ Քու յաւիտենից գթութիւնդ ու սէրդ» (Սղմ 25, 6):

Տուեալի Հռոմ, առ դրունս Սուրբ Պետրոսի, 11 Ապրիլին, Յարութեան Բ. Կիրակիին, Աստուածային Ողորմութեան տօնին, յամի Տեառն 2015-ին, յերրորդում տարւոյն քահանայապետութեան իմոյ:

Ֆրանչիսկոս

1- Վատրիկանեան Բ. Ժողով, Վարդապետական Սահմանադրութիւն՝ «Բանն Աստուծոյ» [Թիւ 4:

2- Յովհաննէս ԻԳ., Վատրիկանեան Բ. Տրեգերաժողովի բացման ճառ՝ «Յնծայ Մայր Եկեղեցի», 11 հոկտեմբեր 1962, [Թ. 2-3:

3- Պօղոս Զ., Վատրիկանեան Բ. Տրեգերաժողովին Խօսք Փակման, 7 դեկտեմբեր 1965:

4- Լոյս Ազգաց, Վատրիկանեան Բ. Տրեգերական Համաժողովի Հաւատոյ Սահմանադրութիւն, [Թիւ 16: «Ուրախութիւն եւ յոյս» Հովուական Սահմանադրութիւն, [Թիւ 15:

5- Ս. Թովմաս Աբուլինացի, Summa Theologiae, 11-11, գ. 30. a. 4.

6- Հասարակ Շրջանի ԻԶ. Կիրակիին բացման աղօթք, որ արդէն իսկ Գելազիոսի Խորհրդագիրքին 1198-ի փառաբանական էջերուն մէջ երեւան կու գայ Ը. դարուն:

7- Cf. Homélie 22: CCL, 122, 149-151

8- Յորդոր Հովուական՝ Evangelii Gaudium, 24.

9- Թիւ 2:

10- Թուղթ Հովուական Սուրբ Յովհաննէս Պօղոս Բ., Dives in Misericordia, 15.

11- Անդ, [Թիւ 13:

12- Avis et sentences Spirituelles, 56.

13- Homélie sur les Psaumes, 76, 11.

LE VISAGE DE LA MISERICORDE

BULLE D'INDICTION DU JUBILÉ EXTRAORDINAIRE DE LA MISÉRICORDE

FRANÇOIS EVÊQUE DE ROME SERVITEUR DES SERVITEURS DE DIEU À CEUX QUI LIRONT CETTE LETTRE GRÂCE, MISÉRICORDE ET PAIX

1. Jésus-Christ est le visage de la miséricorde du Père. Le mystère de la foi chrétienne est là tout entier. Devenue vivante et visible, elle atteint son sommet en Jésus de Nazareth. Le Père, «riche en miséricorde» (Ep 2, 4) après avoir révélé son nom à Moïse comme «Dieu tendre et miséricordieux, lent à la colère, plein d'amour et de vérité» (Ex 34, 6) n'a pas cessé de faire connaître sa nature divine de différentes manières et en de nombreux moments. Lorsqu'est venue la «plénitude des temps» (Ga 4, 4), quand tout fut disposé selon son dessein de salut, il envoya son Fils né de la Vierge Marie pour nous révéler de façon définitive son amour. Qui le voit a vu le Père (cf. Jn 14, 9). A travers sa parole, ses gestes, et toute sa personne,^[1] Jésus de Nazareth révèle la miséricorde de Dieu.

2. Nous avons toujours besoin de contempler le mystère de la miséricorde. Elle est source de joie, de sérénité et de paix. Elle est la condition de notre salut. Miséricorde est le mot qui révèle le mystère de la Sainte Trinité. La miséricorde, c'est l'acte ultime et suprême par lequel Dieu vient à notre rencontre. La miséricorde, c'est la loi fondamentale qui habite le cœur de chacun lorsqu'il jette un regard sincère sur le frère qu'il rencontre sur le chemin de la vie. La miséri-

corde, c'est le chemin qui unit Dieu et l'homme, pour qu'il ouvre son cœur à l'espérance d'être aimé pour toujours malgré les limites de notre péché.

3. Il y a des moments où nous sommes appelés de façon encore plus pressante, à fixer notre regard sur la miséricorde, afin de devenir nous aussi signe efficace de l'agir du Père. C'est la raison pour laquelle j'ai voulu ce Jubilé Extraordinaire de la Miséricorde, comme un temps favorable pour l'Eglise, afin que le témoignage rendu par les croyants soit plus fort et plus efficace.

L'Année Sainte s'ouvrira le 8 décembre 2015, solennité de l'Immaculée Conception. Cette fête liturgique montre comment Dieu agit dès le commencement de notre histoire. Après qu'Adam et Eve eurent péché, Dieu n'a pas voulu que l'humanité demeure seule et en proie au mal. C'est pourquoi Marie a été pensée et voulue sainte et immaculée dans l'amour (cf. Ep 1, 4), pour qu'elle devienne la Mère du Rédempteur de l'homme. Face à la gravité du péché, Dieu répond par la plénitude du pardon. La miséricorde sera toujours plus grande que le péché, et nul ne peut imposer une limite à l'amour de Dieu qui pardonne. En cette fête de l'Immaculée Conception, j'aurai la joie d'ouvrir la Porte Sainte. En cette occasion, ce sera une Porte de la Miséricorde, où quiconque entrera pourra faire l'expérience de l'amour de Dieu qui console, pardonne, et donne l'espérance.

Le dimanche suivant, troisième de l'Avent, la Porte Sainte sera ouverte dans la cathédrale de Rome, la Basilique Saint Jean de Latran. Ensuite seront ouvertes les Portes Saintes dans les autres Basiliques papales. Ce même dimanche, je désire que dans chaque Eglise particulière, dans la cathédrale qui est l'Eglise-mère pour tous les fidèles, ou bien dans la co-cathédrale ou dans une église d'importance particulière, une Porte de la Miséricorde soit également ouverte pendant toute l'Année Sainte. Au choix de l'Ordinaire du lieu, elle pourra aussi être ouverte dans les Sanctuaires où affluent tant de pèlerins qui, dans ces lieux ont le cœur touché par la grâce et trouvent le chemin de la conversion. Chaque Eglise particulière est donc directement invitée à vivre cette Année Sainte comme un moment extraordinaire de grâce et de renouveau spirituel. Donc, le Jubilé sera célébré à Rome, de même que dans les Eglises particulières, comme

signe visible de la communion de toute l'Eglise.

4. J'ai choisi la date du 8 décembre pour la signification qu'elle revêt dans l'histoire récente de l'Eglise. Ainsi, j'ouvrirai la Porte Sainte pour le cinquantième anniversaire de la conclusion du Concile œcuménique Vatican II. L'Eglise ressent le besoin de garder vivant cet événement. C'est pour elle que commençait alors une nouvelle étape de son histoire. Les Pères du Concile avaient perçu vivement, tel un souffle de l'Esprit, qu'il fallait parler de Dieu aux hommes de leur temps de façon plus compréhensible. Les murailles qui avaient trop longtemps enfermé l'Eglise comme dans une citadelle ayant été abattues, le temps était venu d'annoncer l'Evangile de façon renouvelée. Etape nouvelle pour l'évangélisation de toujours. Engagement nouveau de tous les chrétiens à témoigner avec plus d'enthousiasme et de conviction de leur foi. L'Eglise se sentait responsable d'être dans le monde le signe vivant de l'amour du Père.

Les paroles riches de sens que saint Jean XXIII a prononcées à l'ouverture du Concile pour montrer le chemin à parcourir reviennent en mémoire: «Aujourd'hui, l'Épouse du Christ, l'Église, préfère recourir au remède de la miséricorde plutôt que de brandir les armes de la sévérité... L'Église catholique, en brandissant le flambeau de la vérité religieuse, veut se montrer la mère très aimante de tous, bienveillante, patiente, pleine d'indulgence et de bonté à l'égard de ses fils séparés»^[2]. Dans la même perspective, lors de la conclusion du Concile, le bienheureux Paul VI s'exprimait ainsi: «Nous voulons plutôt souligner que la règle de notre Concile a été avant tout la charité... La vieille histoire du bon Samaritain a été le modèle et la règle de la spiritualité du Concile... Un courant d'affection et d'admiration a débordé du Concile sur le monde humain moderne. Des erreurs ont été dénoncées. Oui, parce que c'est l'exigence de la charité comme de la vérité mais, à l'adresse des personnes, il n'y eut que rappel, respect et amour. Au lieu de diagnostics déprimants, des remèdes encourageants ; au lieu de présages funestes, des messages de confiance sont partis du Concile vers le monde contemporain : ses valeurs ont été non seulement respectées, mais honorées ; ses efforts soutenus, ses aspirations purifiées et bénies... toute cette richesse doctrinale ne vise qu'à une chose: servir l'homme. Il s'agit, bien en-

tendu, de tout homme, quels que soient sa condition, sa misère et ses besoins»^[3].

Animé par des sentiments de gratitude pour tout ce que l'Eglise a reçu, et conscient de la responsabilité qui est la nôtre, nous passerons la Porte Sainte sûrs d'être accompagnés par la force du Seigneur Ressuscité qui continue de soutenir notre pèlerinage. Que l'Esprit Saint qui guide les pas des croyants pour coopérer à l'oeuvre du salut apporté par le Christ, conduise et soutienne le Peuple de Dieu pour l'aider à contempler le visage de la miséricorde^[4].

5. C'est le 20 novembre 2016, en la solennité liturgique du Christ, Roi de l'Univers, que sera conclue l'Année jubilaire. En refermant la Porte Sainte ce jour-là, nous serons animés de sentiments de gratitude et d'action de grâce envers la Sainte Trinité qui nous aura donné de vivre ce temps extraordinaire de grâce. Nous confierons la vie de l'Eglise, l'humanité entière et tout le cosmos à la Seigneurie du Christ, pour qu'il répande sa miséricorde telle la rosée du matin, pour une histoire féconde à construire moyennant l'engagement de tous au service de notre proche avenir. Combien je désire que les années à venir soient comme imprégnées de miséricorde pour aller à la rencontre de chacun en lui offrant la bonté et la tendresse de Dieu! Qu'à tous, croyants ou loin de la foi, puisse parvenir le baume de la miséricorde comme signe du Règne de Dieu déjà présent au milieu de nous.

6. «La miséricorde est le propre de Dieu dont la toute-puissance consiste justement à faire miséricorde»^[5]. Ces paroles de saint Thomas d'Aquin montrent que la miséricorde n'est pas un signe de faiblesse, mais bien l'expression de la toute-puissance de Dieu. C'est pourquoi une des plus antiques collectes de la liturgie nous fait prier ainsi: «Dieu qui donne la preuve suprême de ta puissance lorsque tu patientes et prends pitié»^[6]. Dieu sera toujours dans l'histoire de l'humanité comme celui qui est présent, proche, prévenant, saint et miséricordieux.

“Patient et miséricordieux”, tel est le binôme qui parcourt l'Ancien Testament pour exprimer la nature de Dieu. Sa miséricorde se manifeste concrètement à l'intérieur de tant d'événements de l'his-

toire du salut où sa bonté prend le pas sur la punition ou la destruction. D'une façon particulière, les Psaumes font apparaître cette grandeur de l'agir divin: «Car il pardonne toutes tes offenses et te guérit de toute maladie; il réclame ta vie à la tombe et te couronne d'amour et de tendresse» (Ps 102, 3-4). D'une façon encore plus explicite, un autre Psaume énonce les signes concrets de la miséricorde: «Il fait justice aux opprimés; aux affamés, il donne le pain; le Seigneur délie les enchaînés. Le Seigneur ouvre les yeux des aveugles, le Seigneur redresse les accablés, le Seigneur aime les justes, le Seigneur protège l'étranger. Il soutient la veuve et l'orphelin, il égare les pas du méchant» (145, 7-9). Voici enfin une autre expression du psalmiste : «[Le Seigneur] guérit les cœurs brisés et soigne leurs blessures... Le Seigneur élève les humbles et rabaisse jusqu'à terre les impies» (146, 3.6). En bref, la miséricorde de Dieu n'est pas une idée abstraite, mais une réalité concrète à travers laquelle Il révèle son amour comme celui d'un père et d'une mère qui se laissent émouvoir au plus profond d'eux mêmes par leur fils. Il est juste de parler d'un amour «viscéral». Il vient du cœur comme un sentiment profond, naturel, fait de tendresse et de compassion, d'indulgence et de pardon.

7. «Eternel est son amour»: c'est le refrain qui revient à chaque verset du Psaume 135 dans le récit de l'histoire de la révélation de Dieu. En raison de la miséricorde, tous les événements de l'Ancien Testament sont riches d'une grande valeur salvifique. La miséricorde fait de l'histoire de Dieu avec Israël une histoire du salut. Répéter sans cesse: «Eternel est son amour» comme fait le Psaume, semble vouloir briser le cercle de l'espace et du temps pour tout inscrire dans le mystère éternel de l'amour. C'est comme si l'on voulait dire que non seulement dans l'histoire, mais aussi dans l'éternité, l'homme sera toujours sous le regard miséricordieux du Père. Ce n'est pas par hasard que le peuple d'Israël a voulu intégrer ce Psaume, le "grand hallel" comme on l'appelle, dans les fêtes liturgiques les plus importantes.

Avant la Passion, Jésus a prié avec ce Psaume de la miséricorde. C'est ce qu'atteste l'évangéliste Matthieu quand il dit qu'«après avoir chanté les Psaumes» (26, 30), Jésus et ses disciples sortirent en di-

rection du Mont des Oliviers. Lorsqu'il instituait l'Eucharistie, mémorial pour toujours de sa Pâque, il établissait symboliquement cet acte suprême de la Révélation dans la lumière de la miséricorde. Sur ce même horizon de la miséricorde, Jésus vivait sa passion et sa mort, conscient du grand mystère d'amour qui s'accomplissait sur la croix. Savoir que Jésus lui-même a prié avec ce Psaume le rend encore plus important pour nous chrétiens, et nous appelle à en faire le refrain de notre prière quotidienne de louange: «Eternel est son amour».

8. Le regard fixé sur Jésus et son visage miséricordieux, nous pouvons accueillir l'amour de la Sainte Trinité. La mission que Jésus a reçue du Père a été de révéler le mystère de l'amour divin dans sa plénitude. L'évangéliste Jean affirme pour la première et unique fois dans toute l'Ecriture: «Dieu est amour» (1 Jn 4, 8.16). Cet amour est désormais rendu visible et tangible dans toute la vie de Jésus. Sa personne n'est rien d'autre qu'amour, un amour qui se donne gratuitement. Les relations avec les personnes qui s'approchent de lui ont quelque chose d'unique et de singulier. Les signes qu'il accomplit, surtout envers les pécheurs, les pauvres, les exclus, les malades et les souffrants, sont marqués par la miséricorde. Tout en Lui parle de miséricorde. Rien en Lui ne manque de compassion.

Face à la multitude qui le suivait, Jésus, voyant qu'ils étaient fatigués et épuisés, égarés et sans berger, éprouva au plus profond de son coeur, une grande compassion pour eux (cf. Mt 9, 36). En raison de cet amour de compassion, il guérit les malades qu'on lui présentait (cf. Mt 14, 14), et il rassasia une grande foule avec peu de pains et de poissons (cf. Mt 15, 37). Ce qui animait Jésus en toute circonstance n'était rien d'autre que la miséricorde avec laquelle il lisait dans le coeur de ses interlocuteurs et répondait à leurs besoins les plus profonds. Lorsqu'il rencontra la veuve de Naïm qui emmenait son fils unique au tombeau, il éprouva une profonde compassion pour la douleur immense de cette mère en pleurs, et il lui redonna son fils, le ressuscitant de la mort (cf. Lc 7, 15). Après avoir libéré le possédé de Gerasa, il lui donna cette mission: «Annonce tout ce que le Seigneur a fait pour toi dans sa miséricorde» (Mc 5, 19). L'appel de Matthieu est lui aussi inscrit sur l'horizon de la miséricorde. Passant devant le comptoir des impôts, Jésus regarda Matthieu dans les yeux.

C'était un regard riche de miséricorde qui pardonnait les péchés de cet homme, et surmontant les résistances des autres disciples, il le choisit, lui, le pécheur et le publicain, pour devenir l'un des Douze. Commentant cette scène de l'Évangile, Saint Bède le Vénérable a écrit que Jésus regarda Matthieu avec un amour miséricordieux, et le choisit : *miserando atque eligendo*^[7]. Cette expression m'a toujours fait impression au point d'en faire ma devise.

9. Dans les paraboles de la miséricorde, Jésus révèle la nature de Dieu comme celle d'un Père qui ne s'avoue jamais vaincu jusqu'à ce qu'il ait absous le péché et vaincu le refus, par la compassion et la miséricorde. Nous connaissons ces paraboles, trois en particulier: celle de la brebis égarée, celle de la pièce de monnaie perdue, et celle du père et des deux fils (cf. Lc 15, 1-32). Dans ces paraboles, Dieu est toujours présenté comme rempli de joie, surtout quand il pardonne. Nous y trouvons le noyau de l'Évangile et de notre foi, car la miséricorde y est présentée comme la force victorieuse de tout, qui remplit le cœur d'amour, et qui console en pardonnant.

Dans une autre parabole, nous recevons un enseignement pour notre manière de vivre en chrétiens. Interpellé par la question de Pierre lui demandant combien de fois il fallait pardonner, Jésus répondit: «Je ne te dis pas jusqu'à sept fois, mais jusqu'à soixante dix fois sept fois» (Mt 18, 22). Il raconte ensuite la parabole du «débiteur sans pitié». Appelé par son maître à rendre une somme importante, il le supplie à genoux et le maître lui remet sa dette. Tout de suite après, il rencontre un autre serviteur qui lui devait quelques centimes. Celui-ci le supplia à genoux d'avoir pitié, mais il refusa et le fit emprisonner. Ayant appris la chose, le maître se mit en colère et rappela le serviteur pour lui dire: «Ne devais-tu pas, à ton tour, avoir pitié de ton compagnon, comme moi-même j'avais eu pitié de toi?» (Mt 18, 33). Et Jésus conclut: «C'est ainsi que mon Père du ciel vous traitera, si chacun de vous ne pardonne pas à son frère du fond du cœur» (Mt 18, 35).

La parabole est d'un grand enseignement pour chacun de nous. Jésus affirme que la miséricorde n'est pas seulement l'agir du Père, mais elle devient le critère pour comprendre qui sont ses véritables enfants. En résumé, nous sommes invités à vivre de miséricorde

parce qu'il nous a d'abord été fait miséricorde. Le pardon des offenses devient l'expression la plus manifeste de l'amour miséricordieux, et pour nous chrétiens, c'est un impératif auquel nous ne pouvons pas nous soustraire. Bien souvent, il nous semble difficile de pardonner! Cependant, le pardon est le moyen déposé dans nos mains fragiles pour atteindre la paix du coeur. Se défaire de la rancoeur, de la colère, de la violence et de la vengeance, est la condition nécessaire pour vivre heureux. Accueillons donc la demande de l'apôtre: «Que le soleil ne se couche pas sur votre colère» (Ep 4, 26). Écoutons surtout la parole de Jésus qui a établi la miséricorde comme idéal de vie, et comme critère de crédibilité de notre foi: «Heureux les miséricordieux, car ils obtiendront miséricorde» (Mt 5, 7). C'est la béatitude qui doit susciter notre engagement tout particulier en cette Année Sainte.

Comme on peut le remarquer, la miséricorde est, dans l'Écriture, le mot-clé pour indiquer l'agir de Dieu envers nous. Son amour n'est pas seulement affirmé, mais il est rendu visible et tangible. D'ailleurs, l'amour ne peut jamais être un mot abstrait. Par nature, il est vie concrète : intentions, attitudes, comportements qui se vérifient dans l'agir quotidien. La miséricorde de Dieu est sa responsabilité envers nous. Il se sent responsable, c'est-à-dire qu'il veut notre bien et nous voir heureux, remplis de joie et de paix. L'amour miséricordieux des chrétiens doit être sur la même longueur d'onde. Comme le Père aime, ainsi aiment les enfants. Comme il est miséricordieux, ainsi sommes-nous appelés à être miséricordieux les uns envers les autres.

10. La miséricorde est le pilier qui soutient la vie de l'Église. Dans son action pastorale, tout devrait être enveloppé de la tendresse par laquelle on s'adresse aux croyants. Dans son annonce et le témoignage qu'elle donne face au monde, rien ne peut être privé de miséricorde. La crédibilité de l'Église passe par le chemin de l'amour miséricordieux et de la compassion. L'Église «vit un désir inépuisable d'offrir la miséricorde»^[8]. Peut-être avons-nous parfois oublié de montrer et de vivre le chemin de la miséricorde. D'une part, la tentation d'exiger toujours et seulement la justice a fait oublier qu'elle n'est qu'un premier pas, nécessaire et indispensable, mais l'Église doit aller au-delà pour atteindre un but plus haut et plus sig-

nificatif. D'autre part, il est triste de voir combien l'expérience du pardon est toujours plus rare dans notre culture. Même le mot semble parfois disparaître. Sans le témoignage du pardon, il n'y a qu'une vie inféconde et stérile, comme si l'on vivait dans un désert. Le temps est venu pour l'Eglise de retrouver la joyeuse annonce du pardon. Il est temps de revenir à l'essentiel pour se charger des faiblesses et des difficultés de nos frères. Le pardon est une force qui ressuscite en vie nouvelle et donne le courage pour regarder l'avenir avec espérance.

11. Nous ne pouvons pas oublier le grand enseignement que saint Jean-Paul II nous a donné dans sa deuxième encyclique *Dives in misericordia*, qui arriva à l'époque de façon inattendue et provoqua beaucoup de surprise en raison du thème abordé. Je voudrais revenir plus particulièrement sur deux expressions. Tout d'abord le saint Pape remarque l'oubli du thème de la miséricorde dans la culture actuelle: «La mentalité contemporaine semble s'opposer au Dieu de miséricorde, et elle tend à éliminer de la vie et à ôter du cœur humain la notion même de miséricorde. Le mot et l'idée de miséricorde semblent mettre mal à l'aise l'homme qui, grâce à un développement scientifique et technique inconnu jusqu'ici, est devenu maître de la terre qu'il a soumise et dominée (cf. Gn 1, 28). Cette domination de la terre, entendue parfois de façon unilatérale et superficielle, ne laisse pas de place, semble-t-il, à la miséricorde... Et c'est pourquoi, dans la situation actuelle de l'Eglise et du monde, bien des hommes et bien des milieux, guidés par un sens aigu de la foi, s'adressent, je dirais quasi spontanément, à la miséricorde de Dieu»^[9].

C'est ainsi que saint Jean-Paul II justifiait l'urgence de l'annonce et du témoignage à l'égard de la miséricorde dans le monde contemporain: «Il est dicté par l'amour envers l'homme, envers tout ce qui est humain, et qui, selon l'intuition d'une grande partie des hommes de ce temps, est menacé par un péril immense. Le mystère du Christ... m'a poussé à rappeler dans l'encyclique *Redemptor Hominis* sa dignité incomparable, m'oblige aussi à proclamer la miséricorde en tant qu'amour miséricordieux de Dieu révélé dans ce mystère. Il me conduit également à en appeler à cette miséricorde et à l'implorer dans cette phase difficile et critique de l'histoire de l'Eglise et du monde»^[10]. Son enseignement demeure plus que jamais

d'actualité et mérite d'être repris en cette Année Sainte. Recevons ses paroles de façon renouvelée: «L'Eglise vit d'une vie authentique lorsqu'elle professe et proclame la Miséricorde, attribut le plus admirable du Créateur et du Rédempteur, et lorsqu'elle conduit les hommes aux sources de la Miséricorde du Sauveur, dont elle est la dépositaire et la dispensatrice»^[11].

12. L'Eglise a pour mission d'annoncer la miséricorde de Dieu, cœur battant de l'Évangile, qu'elle doit faire parvenir au cœur et à l'esprit de tous. L'Épouse du Christ adopte l'attitude du Fils de Dieu qui va à la rencontre de tous, sans exclure personne. De nos jours où l'Eglise est engagée dans la nouvelle évangélisation, le thème de la miséricorde doit être proposé avec un enthousiasme nouveau et à travers une pastorale renouvelée. Il est déterminant pour l'Eglise et pour la crédibilité de son annonce de vivre et de témoigner elle-même de la miséricorde. Son langage et ses gestes doivent transmettre la miséricorde pour pénétrer le cœur des personnes et les inciter à retrouver le chemin du retour au Père.

La vérité première de l'Eglise est l'amour du Christ. L'Eglise se fait servante et médiatrice de cet amour qui va jusqu'au pardon et au don de soi. En conséquence, là où l'Eglise est présente, la miséricorde du Père doit être manifeste. Dans nos paroisses, les communautés, les associations et les mouvements, en bref, là où il y a des chrétiens, quiconque doit pouvoir trouver une oasis de miséricorde.

13. Nous voulons vivre cette Année Jubilaire à la lumière de la parole du Seigneur: Miséricordieux comme le Père. L'évangéliste rapporte l'enseignement du Christ qui dit: «Soyez miséricordieux comme votre Père est miséricordieux» (Lc 6, 36). C'est un programme de vie aussi exigeant que riche de joie et de paix. Le commandement de Jésus s'adresse à ceux qui écoutent sa voix (cf. Lc 6, 27). Pour être capable de miséricorde, il nous faut donc d'abord nous mettre à l'écoute de la Parole de Dieu. Cela veut dire qu'il nous faut retrouver la valeur du silence pour méditer la Parole qui nous est adressée. C'est ainsi qu'il est possible de contempler la miséricorde de Dieu et d'en faire notre style de vie.

14. Le pèlerinage est un signe particulier de l'Année Sainte: il est l'image du chemin que chacun parcourt au long de son existence. La vie est un pèlerinage, et l'être humain un viator, un pèlerin qui parcourt un chemin jusqu'au but désiré. Pour passer la Porte Sainte à Rome, et en tous lieux, chacun devra, selon ses forces, faire un pèlerinage. Ce sera le signe que la miséricorde est un but à atteindre, qui demande engagement et sacrifice. Que le pèlerinage stimule notre conversion: en passant la Porte Sainte, nous nous laisserons embrasser par la miséricorde de Dieu, et nous nous engagerons à être miséricordieux avec les autres comme le Père l'est avec nous.

Le Seigneur Jésus nous montre les étapes du pèlerinage à travers lequel nous pouvons atteindre ce but: «Ne jugez pas, et vous ne serez pas jugés; ne condamnez pas, et vous ne serez pas condamnés. Pardonnez, et vous serez pardonnés. Donnez, et l'on vous donnera: c'est une mesure bien pleine, tassée, secouée, débordante, qui sera versée dans le pan de votre vêtement; car la mesure dont vous vous servez pour les autres servira de mesure aussi pour vous» (Lc 6, 37-38). Il nous est dit, d'abord, de ne pas juger, et de ne pas condamner. Si l'on ne veut pas être exposé au jugement de Dieu, personne ne doit devenir juge de son frère. De fait, en jugeant, les hommes s'arrêtent à ce qui est superficiel, tandis que le Père regarde les cœurs. Que de mal les paroles ne font-elles pas lorsqu'elles sont animées par des sentiments de jalousie ou d'envie ! Mal parler du frère en son absence, c'est le mettre sous un faux jour, c'est compromettre sa réputation et l'abandonner aux ragots. Ne pas juger et ne pas condamner signifie, de façon positive, savoir accueillir ce qu'il y a de bon en toute personne et ne pas permettre qu'elle ait à souffrir de notre jugement partiel et de notre prétention à tout savoir. Ceci n'est pas encore suffisant pour exprimer ce qu'est la miséricorde. Jésus demande aussi de pardonner et de donner, d'être instruments du pardon puisque nous l'avons déjà reçu de Dieu, d'être généreux à l'égard de tous en sachant que Dieu étend aussi sa bonté pour nous avec grande magnanimité.

Miséricordieux comme le Père, c'est donc la "devise" de l'Année Sainte. Dans la miséricorde, nous avons la preuve de la façon dont Dieu aime. Il se donne tout entier, pour toujours, gratuitement, et sans rien demander en retour. Il vient à notre secours lorsque nous l'invo-

quons. Il est beau que la prière quotidienne de l'Eglise commence avec ces paroles: «Mon Dieu, viens me délivrer; Seigneur, viens vite à mon secours» (Ps 69, 2). L'aide que nous implorons est déjà le premier pas de la miséricorde de Dieu à notre égard. Il vient nous sauver de la condition de faiblesse dans laquelle nous vivons. Son aide consiste à rendre accessible sa présence et sa proximité. Touchés jour après jour par sa compassion, nous pouvons nous aussi devenir compatissants envers tous.

15. Au cours de cette Année Sainte, nous pourrons faire l'expérience d'ouvrir le coeur à ceux qui vivent dans les périphéries existentielles les plus différentes, que le monde moderne a souvent créées de façon dramatique. Combien de situations de précarité et de souffrance n'existent-elles pas dans le monde d'aujourd'hui ! Combien de blessures ne sont-elles pas imprimées dans la chair de ceux qui n'ont plus de voix parce que leur cri s'est évanoui et s'est tu à cause de l'indifférence des peuples riches ! Au cours de ce Jubilé, l'Eglise sera encore davantage appelée à soigner ces blessures, à les soulager avec l'huile de la consolation, à les panser avec la miséricorde et à les soigner par la solidarité et l'attention. Ne tombons pas dans l'indifférence qui humilie, dans l'habitude qui anesthésie l'âme et empêche de découvrir la nouveauté, dans le cynisme destructeur. Ouvrons nos yeux pour voir les misères du monde, les blessures de tant de frères et soeurs privés de dignité, et sentons-nous appelés à entendre leur cri qui appelle à l'aide. Que nos mains serrent leurs mains et les attirent vers nous afin qu'ils sentent la chaleur de notre présence, de l'amitié et de la fraternité. Que leur cri devienne le nôtre et qu'ensemble, nous puissions briser la barrière d'indifférence qui règne souvent en souveraine pour cacher l'hypocrisie et l'égoïsme.

J'ai un grand désir que le peuple chrétien réfléchisse durant le Jubilé sur les œuvres de miséricorde corporelles et spirituelles. Ce sera une façon de réveiller notre conscience souvent endormie face au drame de la pauvreté, et de pénétrer toujours davantage le coeur de l'Evangile, où les pauvres sont les destinataires privilégiés de la miséricorde divine. La prédication de Jésus nous dresse le tableau de ces œuvres de miséricorde, pour que nous puissions comprendre si nous vivons, oui ou non, comme ses disciples. Redécouvrons les œuvres

de miséricorde corporelles: donner à manger aux affamés, donner à boire à ceux qui ont soif, vêtir ceux qui sont nus, accueillir les étrangers, assister les malades, visiter les prisonniers, ensevelir les morts. Et n'oublions pas les oeuvres de miséricorde spirituelles: conseiller ceux qui sont dans le doute, enseigner les ignorants, avertir les pécheurs, consoler les affligés, pardonner les offenses, supporter patiemment les personnes ennuyeuses, prier Dieu pour les vivants et pour les morts.

Nous ne pouvons pas échapper aux paroles du Seigneur et c'est sur elles que nous serons jugés: aurons-nous donné à manger à qui a faim et à boire à qui a soif? Aurons-nous accueilli l'étranger et vêtu celui qui était nu? Aurons-nous pris le temps de demeurer auprès de celui qui est malade et prisonnier? (cf. Mt 25, 31-45). De même, il nous sera demandé si nous avons aidé à sortir du doute qui engendre la peur, et bien souvent la solitude; si nous avons été capable de vaincre l'ignorance dans laquelle vivent des millions de personnes, surtout des enfants privés de l'aide nécessaire pour être libérés de la pauvreté, si nous nous sommes faits proches de celui qui est seul et affligé; si nous avons pardonné à celui qui nous offense, si nous avons rejeté toute forme de rancœur et de haine qui porte à la violence, si nous avons été patients à l'image de Dieu qui est si patient envers nous; si enfin, nous avons confié au Seigneur, dans la prière nos frères et soeurs. C'est dans chacun de ces «plus petits» que le Christ est présent. Sa chair devient de nouveau visible en tant que corps torturé, blessé, flagellé, affamé, égaré... pour être reconnu par nous, touché et assisté avec soin. N'oublions pas les paroles de Saint Jean de la Croix: «Au soir de notre vie, nous serons jugés sur l'amour»^[12].

16. Dans l'Évangile de Luc, nous trouvons un autre aspect important pour vivre avec foi ce Jubilé. L'évangéliste raconte qu'un jour de sabbat, Jésus retourna à Nazareth, et comme il avait l'habitude de le faire, il entra dans la synagogue. On l'appela pour lire l'Écriture et la commenter. C'était le passage du prophète Isaïe où il est écrit: «L'esprit du Seigneur Dieu est sur moi parce que le Seigneur m'a consacré par l'onction. Il m'a envoyé annoncer la bonne nouvelle aux humbles, guérir ceux qui ont le cœur brisé, proclamer aux

captifs leur délivrance, aux prisonniers leur libération, proclamer une année de bienfaits accordée par le Seigneur» (Is 61, 1-2). «Une année de bienfaits»: c'est ce que le Seigneur annonce et que nous voulons vivre. Que cette Année Sainte expose la richesse de la mission de Jésus qui résonne dans les paroles du Prophète: dire une parole et faire un geste de consolation envers les pauvres, annoncer la libération de ceux qui sont esclaves dans les nouvelles prisons de la société moderne, redonner la vue à qui n'est plus capable de voir car recroquevillé sur lui-même, redonner la dignité à ceux qui en sont privés. Que la prédication de Jésus soit de nouveau visible dans les réponses de foi que les chrétiens sont amenés à donner par leur témoignage. Que les paroles de l'Apôtre nous accompagnent: «celui qui pratique la miséricorde, qu'il ait le sourire» (Rm 12, 8).

17. Puisse le Carême de cette Année Jubilaire être vécu plus intensément comme un temps fort pour célébrer et expérimenter la miséricorde de Dieu. Combien de pages de l'Écriture peuvent être méditées pendant les semaines du Carême, pour redécouvrir le visage miséricordieux du Père ! Nous pouvons nous aussi répéter avec Michée: Toi, Seigneur, tu es un Dieu qui efface l'iniquité et pardonne le péché. De nouveau, tu nous montreras ta miséricorde, tu fouleras aux pieds nos crimes, tu jetteras au fond de la mer tous nos péchés ! (cf. 7, 18-19).

Ces pages du prophète Isaïe pourront être méditées plus concrètement en ce temps de prière, de jeûne et de charité: «Le jeûne qui me plaît, n'est-ce pas ceci: faire tomber les chaînes injustes, délier les attaches du joug, rendre la liberté aux opprimés, briser tous les jugs? N'est-ce pas partager ton pain avec celui qui a faim, accueillir chez toi les pauvres sans abri, couvrir celui que tu verras sans vêtement, ne pas te dérober à ton semblable ? Alors ta lumière jaillira comme l'aurore, et tes forces reviendront vite. Devant toi marchera ta justice, et la gloire du Seigneur fermera la marche. Alors, si tu appelles, le Seigneur répondra; si tu cries, il dira: «Me voici.» Si tu fais disparaître de chez toi le joug, le geste accusateur, la parole malfaisante, si tu donnes à celui qui a faim ce que toi, tu désires, et si tu combles les désirs du malheureux, ta lumière se lèvera dans les ténèbres et ton obscurité sera lumière de midi. Le Seigneur sera toujours ton

guide. En plein désert, il comblera tes désirs et te rendra vigueur. Tu seras comme un jardin bien irrigué, comme une source où les eaux ne manquent jamais» (Is 58, 6-11).

L'initiative appelée «24 heures pour le Seigneur» du vendredi et samedi qui précèdent le IVème dimanche de Carême doit monter en puissance dans les diocèses. Tant de personnes se sont de nouveau approchées du sacrement de Réconciliation, et parmi elles de nombreux jeunes, qui retrouvent ainsi le chemin pour revenir au Seigneur, pour vivre un moment de prière intense, et redécouvrir le sens de leur vie. Avec conviction, remettons au centre le sacrement de la Réconciliation, puisqu'il donne à toucher de nos mains la grandeur de la miséricorde. Pour chaque pénitent, ce sera une source d'une véritable paix intérieure.

Je ne me lasserai jamais d'insister pour que les confesseurs soient un véritable signe de la miséricorde du Père. On ne s'improvise pas confesseur. On le devient en se faisant d'abord pénitent en quête de pardon. N'oublions jamais qu'être confesseur, c'est participer à la mission de Jésus d'être signe concret de la continuité d'un amour divin qui pardonne et qui sauve. Chacun de nous a reçu le don de l'Esprit Saint pour le pardon des péchés, nous en sommes responsables. Nul d'entre nous n'est maître du sacrement, mais un serviteur fidèle du pardon de Dieu. Chaque confesseur doit accueillir les fidèles comme le père de la parabole du fils prodigue: un père qui court à la rencontre du fils bien qu'il ait dissipé tous ses biens. Les confesseurs sont appelés à serrer sur eux ce fils repentant qui revient à la maison, et à exprimer la joie de l'avoir retrouvé. Ils ne se laisseront pas non plus d'aller vers l'autre fils resté dehors et incapable de se réjouir, pour lui faire comprendre que son jugement est sévère et injuste, et n'a pas de sens face à la miséricorde du Père qui n'a pas de limite. Ils ne poseront pas de questions impertinentes, mais comme le père de la parabole, ils interrompront le discours préparé par le fils prodigue, parce qu'ils sauront accueillir dans le coeur du pénitent l'appel à l'aide et la demande de pardon. En résumé, les confesseurs sont appelés, toujours, partout et en toutes situations, à être le signe du primat de la miséricorde.

18. Au cours du carême de cette Année Sainte, j'ai l'intention

d'envoyer les Missionnaires de la Miséricorde. Ils seront le signe de la sollicitude maternelle de l'Eglise à l'égard du Peuple de Dieu, pour qu'il entre en profondeur dans la richesse de ce mystère aussi fondamental pour la foi. Ce seront des prêtres à qui j'aurai donné l'autorité pour pardonner aussi les péchés qui sont réservés au Siègle Apostolique, afin de rendre explicite l'étendue de leur mandat. Ils seront surtout signe vivant de la façon dont le Père accueille ceux qui sont à la recherche de son pardon. Ils seront des missionnaires de la miséricorde car ils se feront auprès de tous l'instrument d'une rencontre riche en humanité, source de libération, lourde de responsabilité afin de dépasser les obstacles à la reprise de la vie nouvelle du Baptême. Dans leur mission, ils se laisseront guider par la parole de l'Apôtre: « Dieu, en effet, a enfermé tous les hommes dans le refus de croire pour faire à tous miséricorde » (Rm 11, 32). De fait, tous, sans exclusion, sont invités à accueillir l'appel à la miséricorde. Que les missionnaires vivent cet appel en fixant le regard sur Jésus, « Grand-Prêtre miséricordieux et digne de foi » (He 2, 17).

Je demande à mes frères évêques d'inviter et d'accueillir ces Missionnaires, pour qu'ils soient avant tout des prédicateurs convaincants de la miséricorde. Que soient organisées dans les diocèses des « missions vers le peuple », de sorte que ces Missionnaires soient les hérauts de la joie du pardon. Qu'ils célèbrent le sacrement de la Réconciliation pour le peuple, pour que le temps de grâce de l'Année Jubilaire permette à de nombreux fils éloignés de retrouver le chemin de la maison paternelle. Que les pasteurs, spécialement pendant le temps fort du Carême, soient invités à appeler les fidèles à s'approcher « vers le Trône de la grâce, pour obtenir miséricorde et recevoir la grâce de son secours » (He 4, 16).

19. Que puisse parvenir à tous la parole de pardon et que l'invitation à faire l'expérience de la miséricorde ne laisse personne indifférent ! Mon appel à la conversion s'adresse avec plus d'insistance à ceux qui se trouvent éloignés de la grâce de Dieu en raison de leur conduite de vie. Je pense en particulier aux hommes et aux femmes qui font partie d'une organisation criminelle quelle qu'elle soit. Pour votre bien, je vous demande de changer de vie. Je vous le demande au nom du Fils de Dieu qui, combattant le péché, n'a jamais rejeté

aucun pécheur. Ne tombez pas dans le terrible piège qui consiste à croire que la vie ne dépend que de l'argent, et qu'à côté, le reste n'aurait ni valeur, ni dignité. Ce n'est qu'une illusion. Nous n'emportons pas notre argent dans l'au-delà. L'argent ne donne pas le vrai bonheur. La violence pour amasser de l'argent qui fait couler le sang ne rend ni puissant, ni immortel. Tôt ou tard, le jugement de Dieu viendra, auquel nul ne pourra échapper.

Le même appel s'adresse aux personnes fautives ou complices de corruption. Cette plaie puante de la société est un péché grave qui crie vers le ciel, car il mine jusqu'au fondement de la vie personnelle et sociale. La corruption empêche de regarder l'avenir avec espérance, parce que son arrogance et son avidité anéantissent les projets des faibles et chassent les plus pauvres. C'est un mal qui prend racine dans les gestes quotidiens pour s'étendre jusqu'aux scandales publics. La corruption est un acharnement dans le péché qui entend substituer à Dieu l'illusion de l'argent comme forme de pouvoir. C'est une oeuvre des ténèbres, qui s'appuie sur la suspicion et l'intrigue. *Corruptio optimi pessima*, disait avec raison saint Grégoire le Grand, pour montrer que personne n'est exempt de cette tentation. Pour la vaincre dans la vie individuelle et sociale, il faut de la prudence, de la vigilance, de la loyauté, de la transparence, le tout en lien avec le courage de la dénonciation. Si elle n'est pas combattue ouvertement, tôt ou tard on s'en rend complice et elle détruit l'existence.

Voici le moment favorable pour changer de vie ! Voici le temps de se laisser toucher au coeur. Face au mal commis, et même aux crimes graves, voici le moment d'écouter pleurer les innocents dépouillés de leurs biens, de leur dignité, de leur affection, de leur vie même. Rester sur le chemin du mal n'est que source d'illusion et de tristesse. La vraie vie est bien autre chose. Dieu ne se lasse pas de tendre la main. Il est toujours prêt à écouter, et moi aussi je le suis, comme mes frères évêques et prêtres. Il suffit d'accueillir l'appel à la conversion et de se soumettre à la justice, tandis que l'Eglise offre la miséricorde.

20. Dans ce contexte, il n'est pas inutile de rappeler le rapport entre justice et miséricorde. Il ne s'agit pas de deux aspects contra-

dictoires, mais de deux dimensions d'une unique réalité qui se développe progressivement jusqu'à atteindre son sommet dans la plénitude de l'amour. La justice est un concept fondamental pour la société civile, quand la référence normale est l'ordre juridique à travers lequel la loi s'applique. La justice veut que chacun reçoive ce qui lui est dû. Il est fait référence de nombreuses fois dans la Bible à la justice divine et à Dieu comme juge. On entend par là l'observance intégrale de la Loi et le comportement de tout bon israélite conformément aux commandements de Dieu. Cette vision est cependant souvent tombée dans le légalisme, déformant ainsi le sens originel et obscurcissant le sens profond de la justice. Pour dépasser cette perspective légaliste, il faut se rappeler que dans l'Écriture, la justice est essentiellement conçue comme un abandon confiant à la volonté de Dieu.

Pour sa part, Jésus s'exprime plus souvent sur l'importance de la foi que sur l'observance de la loi. C'est en ce sens qu'il nous faut comprendre ses paroles, lorsqu'à table avec Matthieu et d'autres publicains et pécheurs, il dit aux pharisiens qui le critiquent: «Allez apprendre ce que signifie: Je veux la miséricorde, non le sacrifice. En effet, je ne suis pas venu appeler des justes, mais des pécheurs» (Mt 9, 13). En face d'une vision de la justice comme simple observance de la loi qui divise entre justes et pécheurs, Jésus indique le grand don de la miséricorde qui va à la recherche des pécheurs pour leur offrir le pardon et le salut. On comprend alors pourquoi Jésus fut rejeté par les pharisiens et les docteurs de la loi, à cause de sa vision libératrice et source de renouveau. Pour être fidèles à la loi, ils posaient des poids sur les épaules des gens, rendant vaine la miséricorde du Père. Le respect de la loi ne peut faire obstacle aux exigences de la dignité humaine.

L'évocation que fait Jésus du prophète Osée – «Je veux la fidélité, non le sacrifice» (6, 6) – est très significative. Jésus affirme que la règle de vie de ses disciples devra désormais intégrer le primat de la miséricorde, comme Lui-même en a témoigné, partageant son repas avec les pécheurs. La miséricorde se révèle une nouvelle fois comme une dimension fondamentale de la mission de Jésus. Elle est un véritable défi face à ses interlocuteurs qui s'arrêtaient au respect formel de la loi. Jésus au contraire, va au-delà de la loi; son partage avec

ceux que la loi considérait comme pécheurs fait comprendre jusqu'où va sa miséricorde.

L'apôtre Paul a parcouru un chemin similaire. Avant de rencontrer le Christ sur le chemin de Damas, il consacrait sa vie à observer de manière irréprochable la justice de la loi (cf. Ph 3, 6). La conversion au Christ l'amena à changer complètement de regard, au point qu'il affirme dans la Lettre aux Galates: «Nous avons cru, nous aussi, au Christ Jésus pour devenir des justes par la foi au Christ, et non par la pratique de la Loi» (2, 16). Sa compréhension de la justice change radicalement. Paul situe désormais en premier la foi, et non plus la loi. Ce n'est pas l'observance de la loi qui sauve, mais la foi en Jésus-Christ, qui par sa mort et sa résurrection, nous a donné la miséricorde qui justifie. La justice de Dieu devient désormais libération pour ceux qui sont esclaves du péché et de toutes ses conséquences. La justice de Dieu est son pardon (cf. Ps 50, 11-16).

21. La miséricorde n'est pas contraire à la justice, mais illustre le comportement de Dieu envers le pécheur, lui offrant une nouvelle possibilité de se repentir, de se convertir et de croire. Ce qu'a vécu le prophète Osée nous aide à voir le dépassement de la justice par la miséricorde. L'époque de ce prophète est parmi les plus dramatiques de l'histoire du peuple hébreu. Le Royaume est près d'être détruit; le peuple n'est pas demeuré fidèle à l'alliance, il s'est éloigné de Dieu et a perdu la foi des Pères. Suivant une logique humaine, il est juste que Dieu pense à rejeter le peuple infidèle: il n'a pas été fidèle au pacte, et il mérite donc la peine prévue, c'est-à-dire l'exil. Les paroles du prophète l'attestent: «Il ne retournera pas au pays d'Égypte ; Assour deviendra son roi, car ils ont refusé de revenir à moi» (Os 11, 5). Cependant, après cette réaction qui se réclame de la justice, le prophète change radicalement son langage et révèle le vrai visage de Dieu: «Mon cœur se retourne contre moi; en même temps, mes entrailles frémissent. Je n'agirai pas selon l'ardeur de ma colère, je ne détruirai plus Israël, car moi, je suis Dieu, et non pas homme: au milieu de vous je suis le Dieu saint, et je ne viens pas pour exterminer» (11, 8-9). Commentant les paroles du prophète, saint Augustin écrit: «Il est plus facile pour Dieu de retenir la colère plutôt que la miséricorde»^[13]. C'est exactement ainsi. La colère de Dieu ne dure qu'un

instant, et sa miséricorde est éternelle.

Si Dieu s'arrêtait à la justice, il cesserait d'être Dieu; il serait comme tous les hommes qui invoquent le respect de la loi. La justice seule ne suffit pas et l'expérience montre que faire uniquement appel à elle risque de l'anéantir. C'est ainsi que Dieu va au-delà de la justice avec la miséricorde et le pardon. Cela ne signifie pas dévaluer la justice ou la rendre superflue, au contraire. Qui se trompe devra purger sa peine, mais ce n'est pas là le dernier mot, mais le début de la conversion, en faisant l'expérience de la tendresse du pardon. Dieu ne refuse pas la justice. Il l'intègre et la dépasse dans un événement plus grand dans lequel on fait l'expérience de l'amour, fondement d'une vraie justice. Il nous faut prêter grande attention à ce qu'écrit Paul pour ne pas faire la même erreur que l'Apôtre reproche à ses contemporains juifs: «En ne reconnaissant pas la justice qui vient de Dieu, et en cherchant à instaurer leur propre justice, ils ne se sont pas soumis à la justice de Dieu. Car l'aboutissement de la Loi, c'est le Christ, afin que soit donnée la justice à toute personne qui croit» (Rm 10, 3-4). Cette justice de Dieu est la miséricorde accordée à tous comme une grâce venant de la mort et de la résurrection de Jésus-Christ. La Croix du Christ est donc le jugement de Dieu sur chacun de nous et sur le monde, puisqu'elle nous donne la certitude de l'amour et de la vie nouvelle.

22. Le jubilé amène la réflexion sur l'indulgence. Elle revêt une importance particulière au cours de cette Année Sainte. Le pardon de Dieu pour nos péchés n'a pas de limite. Dans la mort et la résurrection de Jésus-Christ, Dieu rend manifeste cet amour qui va jusqu'à détruire le péché des hommes. Il est possible de se laisser réconcilier avec Dieu à travers le mystère pascal et la médiation de l'Eglise. Dieu est toujours prêt au pardon et ne se lasse jamais de l'offrir de façon toujours nouvelle et inattendue. Nous faisons tous l'expérience du péché. Nous sommes conscients d'être appelés à la perfection (cf. Mt 5, 48), mais nous ressentons fortement le poids du péché. Quand nous percevons la puissance de la grâce qui nous transforme, nous faisons l'expérience de la force du péché qui nous conditionne. Malgré le pardon, notre vie est marquée par les contradictions qui sont la conséquence de nos péchés. Dans le sacrement de la Réconcilia-

tion, Dieu pardonne les péchés, et ils sont réellement effacés, cependant que demeure l’empreinte négative des péchés dans nos comportements et nos pensées. La miséricorde de Dieu est cependant plus forte que ceci. Elle devient indulgence du Père qui rejoint le pécheur pardonné à travers l’Epouse du Christ, et le libère de tout ce qui reste des conséquences du péché, lui donnant d’agir avec charité, de grandir dans l’amour plutôt que de retomber dans le péché.

L’Eglise vit la communion des saints. Dans l’eucharistie, cette communion, qui est don de Dieu, est rendue présente comme une union spirituelle qui lie les croyants avec les Saints et les Bienheureux dont le nombre est incalculable (cf. Ap 7,4). Leur sainteté vient au secours de notre fragilité, et la Mère Eglise est ainsi capable, par sa prière et sa vie, d’aller à la rencontre de la faiblesse des uns avec la sainteté des autres. Vivre l’indulgence de l’Année Sainte, c’est s’approcher de la miséricorde du Père, avec la certitude que son pardon s’étend à toute la vie des croyants. L’indulgence, c’est l’expérience de la sainteté de l’Eglise qui donne à tous de prendre part au bénéfice de la rédemption du Christ, en faisant en sorte que le pardon parvienne jusqu’aux extrêmes conséquences que rejoint l’amour de Dieu. Vivons intensément le Jubilé, en demandant au Père le pardon des péchés et l’étendue de son indulgence miséricordieuse.

23. La valeur de la miséricorde dépasse les frontières de l’Eglise. Elle est le lien avec le Judaïsme et l’Islam qui la considèrent comme un des attributs les plus significatifs de Dieu. Israël a d’abord reçu cette révélation qui demeure dans l’histoire comme le point de départ d’une richesse incommensurable à offrir à toute l’humanité. Nous l’avons vu, les pages de l’Ancien Testament sont imprégnées de miséricorde, puisqu’elles racontent les oeuvres accomplies par le Seigneur en faveur de son peuple dans les moments les plus difficiles de son histoire. L’Islam de son côté, attribue au Créateur les qualificatifs de Miséricordieux et Clément. On retrouve souvent ces invocations sur les lèvres des musulmans qui se sentent accompagnés et soutenus par la miséricorde dans leur faiblesse quotidienne. Eux aussi croient que nul ne peut limiter la miséricorde divine car ses portes sont toujours ouvertes.

Que cette Année Jubilaire, vécue dans la miséricorde, favorise la

rencontre avec ces religions et les autres nobles traditions religieuses. Qu'elle nous rende plus ouverts au dialogue pour mieux nous connaître et nous comprendre. Qu'elle chasse toute forme de fermeture et de mépris. Qu'elle repousse toute forme de violence et de discrimination.

24. Que notre pensée se tourne vers la Mère de la Miséricorde. Que la douceur de son regard nous accompagne en cette Année Sainte, afin que tous puissent redécouvrir la joie de la tendresse de Dieu. Personne n'a connu comme Marie la profondeur du mystère de Dieu fait homme. Sa vie entière fut modelée par la présence de la miséricorde faite chair. La Mère du Crucifié Ressuscité est entrée dans le sanctuaire de la miséricorde divine en participant intimement au mystère de son amour.

Choisie pour être la Mère du Fils de Dieu, Marie fut préparée depuis toujours par l'amour du Père pour être l'Arche de l'Alliance entre Dieu et les hommes. Elle a gardé dans son cœur la divine miséricorde en parfaite syntonie avec son Fils Jésus. Son chant de louange, au seuil de la maison d'Elisabeth, fut consacré à la miséricorde qui s'étend «d'âge en âge» (Lc 1, 50). Nous étions nous aussi présents dans ces paroles prophétiques de la Vierge Marie, et ce sera pour nous un réconfort et un soutien lorsque nous franchirons la Porte Sainte pour goûter les fruits de la miséricorde divine.

Près de la croix, Marie avec Jean, le disciple de l'amour, est témoin des paroles de pardon qui jaillissent des lèvres de Jésus. Le pardon suprême offert à qui l'a crucifié nous montre jusqu'où peut aller la miséricorde de Dieu. Marie atteste que la miséricorde du Fils de Dieu n'a pas de limite et rejoint tout un chacun sans exclure personne. Adressons lui l'antique et toujours nouvelle prière du *Salve Regina*, puisqu'elle ne se lasse jamais de poser sur nous un regard miséricordieux, et nous rend dignes de contempler le visage de la miséricorde, son Fils Jésus.

Que notre prière s'étende aussi à tant de Saints et de Bienheureux qui ont fait de la miséricorde la mission de leur vie. Cette pensée s'adresse en particulier à la grande apôtre de la miséricorde, Sainte Faustine Kowalska. Elle qui fut appelée à entrer dans les profondeurs de la miséricorde divine, qu'elle intercède pour nous et nous obtienne

de vivre et de cheminer toujours dans le pardon de Dieu et dans l'inébranlable confiance en son amour.

25. Une Année Sainte extraordinaire pour vivre dans la vie de chaque jour la miséricorde que le Père répand sur nous depuis toujours. Au cours de ce Jubilé, laissons-nous surprendre par Dieu. Il ne se lasse jamais d'ouvrir la porte de son cœur pour répéter qu'il nous aime et qu'il veut partager sa vie avec nous. L'Eglise ressent fortement l'urgence d'annoncer la miséricorde de Dieu. La vie de l'Eglise est authentique et crédible lorsque la miséricorde est l'objet d'une annonce convaincante. Elle sait que sa mission première, surtout à notre époque toute remplie de grandes espérances et de fortes contradictions, est de faire entrer tout un chacun dans le grand mystère de la miséricorde de Dieu, en contemplant le visage du Christ. L'Eglise est d'abord appelée à être témoin véridique de la miséricorde, en la professant et en la vivant comme le centre de la Révélation de Jésus-Christ. Du cœur de la Trinité, du plus profond du mystère de Dieu, jaillit et coule sans cesse le grand fleuve de la miséricorde. Cette source ne sera jamais épuisée pour tous ceux qui s'en approcheront. Chaque fois qu'on en aura besoin, on pourra y accéder, parce que la miséricorde de Dieu est sans fin. Autant la profondeur du mystère renfermé est insondable, autant la richesse qui en découle est inépuisable.

Qu'en cette Année Jubilaire l'Eglise fasse écho à la Parole de Dieu qui résonne, forte et convaincante, comme une parole et un geste de pardon, de soutien, d'aide, d'amour. Qu'elle ne se lasse jamais d'offrir la miséricorde et soit toujours patiente pour encourager et pardonner. Que l'Eglise se fasse la voix de tout homme et de toute femme, et répète avec confiance et sans relâche: «Rappelle-toi, Seigneur, ta tendresse, ton amour qui est de toujours» (Ps 25, 6).

Donné à Rome, près de Saint Pierre, le 11 avril Veille du IIème Dimanche de Pâques ou de la Divine Miséricorde, de l'An du Seigneur 2015, le troisième de mon pontificat.

Franciscus

- [1] Cf. Conc. œcum. Vat. II, Const. dogm. Dei Verbum, n. 4.
- [2] Jean XXIII, Discours d'ouverture du Concile œcuménique Vatican II *Gaudet Mater Ecclesia*, 11 octobre 1962, nn. 2-3.
- [3] Paul VI, Discours de clôture du Concile œcuménique Vatican II, 7 décembre 1965.
- [4] Cf. Conc. œcum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium*, n. 16 ; Const. past. *Gaudium et spes*, n. 15.
- [5] Saint Thomas d'Aquin, *Summa Theologiae*, II-II, q. 30, a. 4.
- [6] Prière d'ouverture du XXVIème dimanche du Temps ordinaire. Cette prière apparaît dès le VIIIème siècle dans les textes eucologiques du Sacramentaire Gélisien 1198.
- [7] Cf. Hom. 21: CCL 122, 149-151.
- [8] Exhort. apost. *Evangelii gaudium*, n. 24.
- [9] n. 2.
- [10] Lett. Enc. *Dives in misericordia*, n. 15.
- [11] *Ibid.*, n. 13.
- [12] Avis et Sentences spirituelles, § 56.
- [13] Enarr. in Ps. 76, 11.

- ١ - راجع المجمع الفاتيكاني الثاني، الدستور العقائدي في «الوحي الإلهي»، عدد ٤.
- ٢ - كلمة افتتاح المجمع الفاتيكاني المسكوني الثاني، تفرح الأم الكنيسة، ١١ تشرين الأول أكتوبر ١٩٦٢، ٢-٣.
- ٣ - كلمة الجلسة العامة الأخيرة، ٧ كانون الأول ديسمبر ١٩٦٥.
- ٤ - راجع المجمع الفاتيكاني الثاني، الدستور العقائدي «نور الأمم»، عدد ١٦؛ الدستور الرعائي «فرح ورجاء»، عدد ١٥.
- ٥ - توما الأكويني، الخلاصة اللاهوتية.
- ٦ - الأحد السادس والعشرون من زمن السنة. تظهر صلاة الجماعة هذه منذ القرن الثامن بين نصوص الصلوات الموجودة في كتاب الاحتفال بالأسرار الذي يعود إلى البابا جيلاسيانوس.
- ٧ - راجع العظة ٢١.
- ٨ - الإرشاد الرسولي «فرح الإنجيل»، عدد ٢٤.
- ٩ - يوحنا بولس الثاني، الرسالة العامة «الغني بالمراحم»، عدد ٢.
- ١٠ - يوحنا بولس الثاني، الرسالة العامة «الغني بالمراحم»، عدد ١٥.
- ١١ - يوحنا بولس الثاني، الرسالة العامة «الغني بالمراحم»، عدد ١٣.
- ١٢ - كلمات نور ومحبة، عدد ٥٧.

مهمتها الأولى، لاسيما في وقت كوقتنا المفعم بأمال كثيرة وتناقضات قوية، هي أن تُدخلنا جميعا في السر العظيم لرحمة الله، من خلال التأمل بوجه المسيح. إن الكنيسة مدعوة أولا لتكون شاهدة حقيقية على الرحمة من خلال إعلانها وعيشها كمركز الوحي ليسوع المسيح. ومن قلب الثالوث، ومن عمق أعماق سر الله، ينبع ويجري بلا توقّف نهر الرحمة الشاسع. ولا يمكن لهذا الينبوع أن ينضب أبدا لجميع الذين يقتربون منه. فكل مرة يحتاج إليه أحد، يستطيع أن يقترب منه لأن رحمة الله لامتناهية. وبقدر ما لا يمكن سبر غور عمق السر الذي يحتويه، بقدر ما لا ينضب الفنى النابع منه.

في هذه السنة الليوبيلية، لتردّد الكنيسة كلمة الله التي تدوّي بقوة وإقناع ككلمة وعمل مغفرة، مؤازرة، مساعدة ومحبة. ولا تتعبن أبدا من تقديم الرحمة، ولتكن دائما حلّية في التعزية والمغفرة. ولتكن الكنيسة صوت كل رجل وامرأة ولتردّد بثقة وبلا انقطاع «يا ربّ اذكّر حنانك ومراحمك فإنّها قائمة منذُ أزلِك» (مز ٢٥، ٦).

أعطي في روما، بالقرب من القديس بطرس، ١١ أبريل / نيسان، عشية عيد الرحمة الإلهية، سنة ٢٠١٥، الثالثة من حبريتنا.

أحد كمریم قد عرف عمق سرّ الله الذي صار إنساناً. إن كل شيء في حياتها قد طُبع بحضور الرحمة التي صارت بشرًا. إن أمّ المصلوب القائم من الموت قد دخلت معبد الرحمة الإلهية لأنها شاركت بعمق في سرّ محبته.

وإذ اختيرت لتكون أم ابن الله، حضّرت محبة الآب مريم منذ الأزل كي تكون تابوت العهد بين الله والبشر. لقد حفظت في قلبها الرحمة الإلهية بتناغم كامل مع ابنها يسوع. وإن نشيد التسبيح عند عتبة بيت أليصابات، قد كُرس للرحمة التي تمتد «من جيل إلى جيل» (لو ١، ٥٠). ونحن أيضا كُنّا حاضرين في تلك الكلمات النبوية للعذراء مريم. وسيكون ذلك عزاء وعضدًا فيما نعبّر الباب المقدّس لاختبار ثمار الرحمة الإلهية.

عند الصليب، إن مريم مع يوحنا، تلميذ المحبة، هي شاهدة على كلمات المغفرة الخارجة من شفّتي يسوع. إن المغفرة الأسمى المُقدمة لِن صلبه تُظهر لنا إلى أي مدى تستطيع رحمة الله أن تصل. تشهد مريم على أن رحمة ابن الله لا تعرف حدودا وتبلغ الجميع من دون استثناء أحد. لنرفع إليها الصلاة القديمة والجديدة على الدوام السلام عليك أيتها الملكة، كي لا تتعب أبدا من النظر إلينا بعينيها الرحمتين وتجعلنا أهلاً للتأمل بوجه الرحمة، ابنها يسوع. لتمتدّ صلاتنا أيضا إلى القديسين والطوباويين الكثيرين الذين جعلوا من الرحمة رسالتهم في الحياة. ويتّجه الفكر بنوع خاص إلى الرسول العظيمة للرحمة، القديسة فاولستينا كوفالسكا. فلتشفع لنا هي التي دُعيت للدخول في أعماق الرحمة الإلهية، ولتتل لنا أن نعيش ونسير دائما في مغفرة الله والثقة الراسخة في محبته.

٢٥. إنها سنة مقدسة استثنائية إذًا، كي نعيش في كل يوم من الحياة الرحمة التي يبسطها الآب علينا منذ الأزل. وفي هذا اليوبيل، لنُدع الله يفاجئنا. فهو لا يتعب أبدا من تشريع باب قلبه ليكرّر أنه يحبنا ويريد أن يقاسمنا حياته. إن الكنيسة تشعر بشكل قوي بالحاجة إعلان رحمة الله. وإن حياتها حقيقية وصادقة عندما تجعل من الرحمة إعلانها الواثق. إنها تعلم أن

تعيش الكنيسة شركة القديسين. وفي الإفخارستيا، تتحقق هذه الشركة التي هي عطية من الله، كاتحاد روحي يربطنا نحن المؤمنين مع القديسين والطوباويين الذين لا يُحصى عددهم (را. سفر الرؤيا ٧، ٤). إن قداستهم تأتي لتُعين ضعفنا، وهكذا فإن الأم الكنيسة قادرة بصلاتها وحياتها أن تأتي لملاقة ضعف البعض مع قداسة آخرين. إن عيش الغفران إذاً خلال السنة المقدسة يعني التقرب من رحمة الأب مع الثقة بأن غفرانه يطال حياة المؤمن كلها. الغفران هو اختبار قداسة الكنيسة التي تشارك في جميع ثمار فداء المسيح، كي تنتشر المغفرة حتى أقصى الحدود التي تبلغها محبة الله. ننعش اليوميل بعمق سائلين الأب مغفرة الخطايا ونشر غفرانه الرحيم.

٢٣. تمتلك الرحمة قيمة تذهب أبعد من حدود الكنيسة. إنها تربطنا مع اليهودية والإسلام اللذين يعتبرانها من بين أبرز صفات الله. وقد نال إسرائيل أولاً هذا الوحي الذي يبقى في التاريخ كبداية غنى لا يُقدَّر لتقديمه للبشرية كلها. وكما لاحظنا، إن صفحات العهد القديم مملأى بالرحمة، لأنها تُخبر بالأعمال التي صنعها الرب لصالح شعبه في الأوقات الأشد صعوبة في تاريخه. إن الإسلام، من جهته، يضع الرحمن الرحيم من بين أسماء الخالق. وهذا الابتهاال هو غالباً على شفاه المؤمنين المسلمين الذين يشعرون بأن الرحمة ترافقهم وتعضدهم في ضعفهم اليومي. وهم أيضاً يؤمنون بأن ما من أحد يستطيع أن يحد الرحمة الإلهية لأن أبوابها مفتوحة دائماً.

لتشجّع هذه السنة اليوبيلية المعاشة في الرحمة للقاء مع هاتين الديانتين ومع باقي التقاليد الدينية العريقة؛ ولتجعلنا أكثر انفتاحاً على الحوار كي نعرف ونفهم بعضنا بعضاً بشكل أفضل؛ ولتُزل كل شكل من أشكال الانغلاق والازدراء ولتُبعد كل شكل من أشكال العنف والتمييز.

٢٤. يتّجه الفكر الآن إلى أمّ الرحمة. ليرافقنا نظرها العطوف في هذه السنة المقدسة، كي نتمكّن جميعاً من إعادة اكتشاف فرح حنان الله. ما من

يعني ذلك التنقيص من قيمة العدالة أو جعلها سطحية، بالعكس. فمن يخطئ يجب أن يُعاقب. غير أن ذلك ليس النهاية، إنما بداية التوبة، كي يُختَبَر حنان المغفرة. إن الله لا يرفض العدالة. إنه يحتويها ويتخطاها في حدث أسمى حيث تُختبر المحبة التي هي في أساس عدالة حقيقية. علينا أن نولي انتباهًا كبيرًا لما كتبه بولس لعدم الوقوع في الخطأ نفسه الذي أنب عليه الرسول اليهود معاصريه: «جَهَلُوا بِرَّ الله وحاوَلُوا إِقَامَةَ بِرِّهِمْ فَلَمْ يَخْضَعُوا لِبرِّ الله. فغاية الشريعة هي المسيح، لتبرير كلِّ مؤمن» (رو ١٠، ٣ - ٤). إن برَّ الله هذا هو الرحمة المعطاة للجميع كنعمة بقوة موت يسوع المسيح وقيامته. فصليب المسيح هو إذا حُكَّم الله علينا جميعًا وعلى العالم، لأنه يقدِّم لنا يقين المحبة والحياة الجديدة.

٢٢. يتضمَّن اليوبيل أيضا الإشارة إلى الغفران الذي يكتسب في السنة المقدسة للرحمة أهمية خاصة. إن غفران الله لخطايانا لا يعرف حدودا. ففي موت يسوع المسيح وقيامته، يُظهر الله بشكل جليُّ محبته هذه التي تصل حتى القضاء على خطيئة البشر. من الممكن أن ندع ذواتنا نتصالح مع الله من خلال السرِّ الفصحي ووساطة الكنيسة. إن الله مستعد دائما للمغفرة ولا يتعب أبدا من تقديمها بطريقة جديدة على الدوام وغير منتظرة. ومع ذلك، فنحن كلنا نختبر الخطيئة. نعلم أننا قد دُعينا إلى الكمال (را. متى ٥، ٤٨)، ولكننا نشعر بشدَّةٍ بثقلِ الخطيئة. وإذ ندرك قوة النعمة التي تبدلنا، نختبر أيضا قوة الخطيئة التي تتحكَّم بنا. وبالرغم من المغفرة، نحمل في حياتنا التناقضات التي هي نتيجة خطايانا. في سر المصالحة، يغفر الله الخطايا، التي هي حقا ممحوَّة؛ ومع ذلك، يبقى الأثر السلبي الذي تركته الخطايا في تصرفاتنا وأفكارنا. غير أن رحمة الله هي أقوى بكثير من ذلك أيضا. فهي تصبح غفران الأب الذي من خلال عروس المسيح يصل إلى الخاطئ المغفور له ويحرِّره من كل رواسب أثر الخطيئة، من خلال تأهيله على التصرّف بمحبة، والنمو في المحبة بدل الوقوع مجددا في الخطيئة.

(را. في ٣، ٦). وقاده الارتداد إلى المسيح لتغيير نظرته، لدرجة أنه يؤكد في رسالته لأهل غلاطية «ونحنُ أيضًا آمنًا بالمسيح يسوع لكي نُبرِّزَ بالإيمانِ بالمسيح، لا بالعملِ بأحكامِ الشريعة» (٢، ١٦). وقد تبدل مفهومه للبرِّ بشكل جذري. ويضع بولس الآن الإيمان في المقام الأول لا الشريعة. فليس حفظ الشريعة ما يخلص، بل الإيمان بيسوع المسيح الذي بموته وقيامته يحمل الخلاص مع الرحمة التي تبرُّر. يصبح برُّ الله الآن التحرُّر بالنسبة للمثقلين بعبودية الخطيئة وكل تبعاتها. إن برُّ الله هو مغفرته (را. مز ٥١، ١١-١٦).

٢١. لا تتعارض الرحمة مع العدالة إنما تعبر عن تصرف الله إزاء الخاطئ، مقدمًا له إمكانية أخرى ليتوب ويرتد ويؤمن. إن خبرة النبي هوشع تساعدنا لتُظهر لنا تخطي العدالة في اتجاه الرحمة. إن عصر هذا النبي هو من بين العصور الأكثر مأساوية في تاريخ الشعب العبري. فالمملكة على وشك الدمار؛ الشعب لم يبق أمينًا للعهد، ابتعد عن الله وفقد إيمان الآباء. وبحسب منطق بشري، من العدل أن يفكر الله برفض الشعب غير الأمين؛ فهو لم يحفظ العهد المُبرم، ويستحقُّ بالتالي العقاب الواجب، أي المنفى. وإن كلمات النبي تشهد على ذلك «لن يرجع إلى أرض مصر وأشور هو يكون ملكه، وبما أنهم أبوا أن يرجعوا إليّ» (هو ١١، ٥). ومع ذلك، فبعد ردة الفعل هذه التي تستند للبرِّ، يبدل النبي لهجته بطريقة جذرية ويُظهر الوجه الحقيقي لله: «قد انقلب في فؤادي واضطربت أحشائي. لا أُطلقُ حدَّةَ غضبي ولا أعودُ إلى تدمير أفرائيم لأنِّي أنا الله لا إنسان والقُدُّوسُ في وسطك فلن آتي ساخطًا» (١١، ٨-٩). ويعلق القديس أغسطينوس على كلمات النبي بالقول: «من الأسهل أن يمسك الله الغضب أكثر من الرحمة». وهكذا بالفعل. إن غضب الله يدوم لحظة، أمّا رحمته فتدوم إلى الأبد.

لو توقّف الله عند العدالة لن يكون الله بل يصبح ككل البشر الذين يدعون لاحترام الشريعة. فالعدالة وحدها لا تكفي وتعلّم الخبرة أن المطالبة بها فقط، تهدّد بتدميرها. ولهذا يذهب الله أبعد من العدالة مع الرحمة والمغفرة. ولا

بحسب الوصايا المُعطاة من الله. غير أن هذه النظرة قد أدّت مرات غير قليلة إلى الوقوع في حرفيّة الشريعة، من خلال تشويه المعنى الأصلي وإخفاء القيمة العميقة التي تمتلكها العدالة. وللتغلب على هذه النظرة المتقيّدة بحرفيّة الشريعة، ينبغي التذكير بأن العدالة تُفهم جوهرياً في الكتاب المقدس كاستسلامٍ واثقٍ لمشيئة الله.

من جهته، يتكلّم يسوع مرات كثيرة عن أهمية الإيمان بدلا من التقيّد بالشرعية. وبهذا المعنى، ينبغي علينا أن نفهم كلماته حينما، وإذا كان جالسا إلى المائدة مع متى وباقي العشارين والخاطئين، قال للفريسيين الذين كانوا يعارضونه: «فهلّا تتعلّمون معنى هذه الآية: «إنما أريدُ الرَّحمةَ لا الذبيحة»، فإنّي ما جئتُ لأدعُو الأبرارَ بلِ الخاطئين» (متى ٩، ١٣). وأمام النظرة لعدالة كحفظ محض للشرعية التي تدين من خلال تقسيم الأشخاص إلى أبرار وخطاة، يركّز يسوع على إظهار العطية الكبرى للرحمة التي تبحث عن الخطاة كي تقدّم لهم المغفرة والخلاص. ويُفهم لماذا، وبسبب نظريته المحرّرة هذه وينبوع تجدد، رُفض يسوع من قبل الفريسيين والكتبة. فكي يبقى هؤلاء أمناء للشرعية، كانوا يضعون أحمالاً على أكتاف الأشخاص، مُبطلين رحمة الأب. إن الدعوة لحفظ الشريعة لا يمكن أن تعيق الاهتمام بالحاجات المتعلقة بكرامة الأشخاص.

إن تذكير يسوع بما كتبه النبي هوشع: «فإنّما أريدُ الرَّحمةَ لا الذبيحة» (٦، ٦). لهو معبّرٌ جدا بهذا الصدد. يؤكد يسوع أنه من الآن فصاعداً، ستكون قاعدة حياة تلاميذه تلك التي تضع أولوية الرحمة، كما يشهد هو نفسه، متشاركاً الطعام مع الخطاة. تظهر الرحمة، مرة جديدة، كبُعدٍ جوهرية لرسالة يسوع. إنها تحدّ حقيقي أمام محاوريه الذين كانوا يتوقفون عند الاحترام الشكلي للشرعية. أما يسوع فيذهب أبعد من الشريعة؛ فمشاركته مع أولئك الذين كانت الشريعة تعتبرهم خطاة تُبيّن لأبيّ مدى تصل رحمته.

قام بولس الرسول أيضا بمسيرة مماثلة. فقبل أن يلتقي المسيح على طريق دمشق، كانت حياته مكرّسة لإتباع البرّ الذي تقتضيه الشريعة بشكل لا عيب فيه

لتصلي الدعوة نفسها للأشخاص الداعمين أو المتواطئين مع الفساد. إن هذه الآفة العفنة للمجتمع هي خطيئة كبيرة تصرخ نحو السماء، لأنها تهدد أسس الحياة الشخصية والاجتماعية. فالفساد يمنع النظر برجاء إلى المستقبل، لأنه باستبداده وجشعه، يدمر مشاريع الضعفاء ويسحق الأكثر فقرا. إنه شرّ يعيش في الأفعال اليومية لينتشر من ثم في الفضاء العامة. إن الفساد هو حدة في الخطيئة، يبغي استبدال الله بوهم المال كشكل من التسلط. إنه عمل الظلمات، يرتكز للشبهة والمكيدة *Corruptio optimi pessima*، كان يقول القديس غريغوريوس الكبير بحكمةٍ ليشير إلى أن ما من أحد يستطيع الشعور بأنه محصن من هذه التجربة. ولاستئصالها من الحياة الشخصية والاجتماعية، لا بد من الحكمة، اليقظة، النزاهة، الشفافية، مع شجاعة الإبلاغ. فإذا لم تكافح علانيةً، تجعل الأشخاص عاجلا أم آجلا متواطئين، وتدمر الحياة.

إنه الوقت الملائم لتغيير الحياة! إنه الوقت لتغيير القلب. فأمام الشر المرتكب، وجرائم خطيرة أيضا، إنه وقت الإصغاء لبقاء الأشخاص الأبرياء المسلوبين الخيور، الكرامة، المشاعر، والحياة نفسها. إن الاستمرار في طريق الشر هو مصدر وهم وحزن لا غير. فالحياة الحقيقية هي أمر آخر. إن الله لا يتعب أبدا من مدّ اليد. إنه دائم الاستعداد للإصغاء، وأنا أيضا، كما أخوتي الأساقفة والكهنة. يكفي فقط قبول الدعوة إلى التوبة والخضوع للعدالة، فيما تقدّم الكنيسة الرحمة.

٢٠. لن يكون عديم الجدوى في هذا الإطار التذكير بالعلاقة بين العدالة والرحمة. فهما ليستا بناحييتين متعارضتين مع بعضهما البعض، بل هما بُعدان لواقع واحد ينمو تدريجياً حتى يبلغ ذروته في كمال المحبة. إن العدالة مفهوم جوهرى للمجتمع المدني، حينما، وبشكل عام، تتم الإشارة إلى نظام قانوني يُطبَّق القانون من خلاله. ويُقصد بالعدالة أيضا واجب إعطاء كل واحد حقه. وفي الكتاب المقدس، تتم الإشارة مرات كثيرة للعدالة الإلهية وإلى الله كديان. ويُقصد هنا عادة بالحفظ الكامل للشريعة والتصرّف ككل إسرائيلي صالح

سيكونون، قبل كل شيء، علامة حيّة على كيفية قبول الأب للذين يبحثون عن مغفرته. سيكونون رسل الرحمة لأنهم سيصبحون لدى الجميع صانعي لقاء مفعم بالإنسانية، ينبوع تحرّر، غني بالمسؤولية للتغلب على العقبات واستعادة الحياة الجديدة للمعمودية. وسينقادون في رسالتهم لكلمات الرسول «لأنّ الله أغلّق على جميع الناس في العِصيان ليرحمهم جميعاً» (رو ١١، ٣٢). إن الجميع، في الواقع، وما من أحد مستبعد، هم مدعوون لقبول النداء إلى الرحمة. وليعيش المرسلون هذه الدعوة مدركين أن بإمكانهم تثبيت النظر على يسوع، «عظيم كهنة رحيمًا مؤتمناً عند الله» (عب ٢، ١٧).

أطلب من الأخوة الأساقفة دعوة واستقبال هؤلاء المرسلين كي يكونوا قبل كل شيء مبشرين مقنعين بالرحمة. ولتُنظّم في الأبرشيات «رسالات للشعب» بحيث يكون هؤلاء المرسلون مبشرين بفرح المغفرة. وليُطلب منهم الاحتفال بسر المصالحة للشعب، كي يتيح زمن النعمة المُعطى في السنة اليوبيلية، لأبناء كثيرين بعيدين، إيجاد الطريق ثانيةً نحو البيت الوالدي. وليذكّر الرعاة المؤمنين، وبنوع خاص خلال زمن الصوم، بالتقدّم إلى عرش النعمة لننال رحمةً ونلقى حُطوةً» (عب ٤، ١٦).

١٩. لتتمكّن كلمة المغفرة من بلوغ الجميع ولا تتركّن الدعوة لاختبار الرحمة أيّ أحد غير مبال. إن دعوتي إلى التوبة موجّهة بإلحاح أكبر أيضا لأولئك الأشخاص البعيدين عن نعمة الله بسبب سلوك حياتهم. وأفكّر بنوع خاص بالرجال والنساء الذين ينتمون لمجموعة إجرامية، أيًا تكن. من أجل خيركم، أطلب منكم تغيير حياتكم. أطلب منكم ذلك باسم ابن الله الذي، وإذ حارب الخطيئة، لم يرفض قط أيّ خاطئ. لا تقموا في الفخ الرهيب للتفكير بأن الحياة متعلّقة بالمال، وأمامه، يصبح كل الباقي فاقداً القيمة والكرامة. إنه وهمٌ فحسب. لا نحمل المال معنا في الآخرة. فالمال لا يعطينا السعادة الحقيقية. إن العنف المُستخدم لتكديس أموال تسيل دمًا لا يجعل الأشخاص أقوياء ولا خالدين. فلجميع، عاجلاً أم آجلاً، ستأتي دينونة الله ولا يستطيع أحد الإفلات منها.

يقترّبون من سر المصالحة، ومن بين هؤلاء العديد من الشباب، الذين يجدون من خلال هذه التجربة المسيرة اللازمة للعودة إلى الرب ولعيش مرحلة من الصلاة العارمة وإعادة اكتشاف معنى الحياة. فلنضع مجددا سر المصالحة في المحور لأنه يسمح لنا بلمس عظمة الرحمة. وسيكون بالنسبة لكل تأثّب مصدرا للسلام الداخلي الحقيقي.

لن أتعب أبدا من الإصرار على ضرورة أن يكون المعرّفون علامة حقيقية لرحمة الأب. لا يمكن للمعرف أن يرتجل دوره، بل نصبح معرّفين عندما نكون نحن في المقام الأول تأثّبين نبحث عن الغفران. دعونا لا ننسى أبدا أن كوننا معرّفين يعني أن نشارك في رسالة يسوع وأن نصير علامة ملموسة لاستمرارية المحبة الإلهية التي تغفر وتخلّص. كل واحد منا نال هبة الروح القدس من أجل مغفرة الخطايا، ونحن مسؤولون عن هذا. ليس أي منا سيد السرّ، بل إننا خدام أمناء لمغفرة الله. على كل معرّف أن يستقبل المؤمنين كالأب في مثل الابن الضال: أب يركض مسرعا نحو ابنه على الرغم من أنه بذّر أملاكه. المعرّفون مدعوون إلى معانقة هذا الابن التائب والعائد إلى بيته وإلى التعبير عن فرح العثور عليه. ينبغي ألا يتعب المعرفون من التوجه أيضا نحو الابن الآخر الذي بقي في الخارج والعاجز عن الشعور بالفرح، ليشرحوا له أن حكمه القاسي ليس عادلا ولا معنى له إزاء رحمة الأب التي لا تعرف حدودا. يجب ألا يطرحوا أسئلة خارجة عن الموضوع بل عليهم مقاطعة الخطاب الذي أعده الابن، كما فعل الأب في المثل، لأنهم يعرفون كيف يقرأون في قلب كل تأثّب طلب المساعدة والمغفرة. المعرفون مدعوون إذا الآن يكونوا دائما وفي كل ظرف ومكان وعلى الرغم من كل شيء علامة لتفوّق الرحمة.

١٨ . خلال زمن الصوم لهذه السنة المقدسة، أرغب بإرسال مرسلي الرحمة. سيكونون علامة لعناية الكنيسة الوالدية بشعب الله، كي يدخل بعمق في غنى هذا السرّ الجوهري للإيمان. سيكونون كهنة أمنحهم سلطان مغفرة حتى الخطايا المحفوظة للكرسي الرسولي، كي تظهر بوضوح سعة مهمتهم.

هذه السنة المقدسة تحمل معها غنى رسالة يسوع التي يتردد صداها في كلمات النبي: حَمَلُ كلمة وبادرة عزاء للفقراء، إعلان تخلية سبيل المأسورين ضمن أشكال جديدة من عبودية المجتمع المعاصر، إعادة النظر إلى العاجز عن النظر بسبب انغلاقه على ذاته، إعادة الكرامة للمحرومين منها. عظات يسوع تصبح مرثية مجددا في أجوبة الإيمان الواجب أن تقدمها شهادة المسيحيين. فلترافقنا كلمات الرسول بولس: «من يرحم فليرحم ببشاشة» (رو ١٢، ٨).

١٧. لنعش زمن الصوم في هذه السنة اليوبيلية بزخم أكبر كفرصة ملائمة للاحتفال برحمة الله واختبارها. كم هي كثيرة الصفحات في الكتاب المقدس التي يمكن التأمل بها خلال أسابيع زمن الصوم لإعادة اكتشاف الوجه الرحوم للآب! يمكننا أن نقول نحن أيضا، مكررين كلمات النبي ميخا: أنت أيها الرب، إلهُ تحمل الآثام وتصفح عن المعاصي، لا تشدد غضبك للأبد لأنك تحب الرحمة. أنت يا رب ستعود وترأف بشعبك، ستدوس آثامنا وتطرح في أعماق البحر جميع خطايانا (را. ميخا ٧، ١٨-١٩).

بإمكاننا في زمن الصلاة والصوم والمحبة لأن نتأمل بصفحات سفر النبي أشعيا: أَلَيْسَ الصَّوْمُ الَّذِي فَضَّلْتَهُ هُوَ هَذَا: حَلُّ قِيُودِ الشَّرِّ وَفَكَ رُبُطِ النِّيرِ وَإِطْلَاقُ الْمَسْحُوقِينَ أَحْرَارًا وَتَحْطِيمُ كُلِّ نِيرٍ؟ أَلَيْسَ هُوَ أَنْ تَكْسِرَ لِلجَائِعِ حُبْرَكَ وَأَنْ تَدْخَلَ الْبَائِسِينَ الْمَطْرُودِينَ بَيْتَكَ وَإِذَا رَأَيْتَ الْعُرْيَانَ أَنْ تَكْسُوهُ وَأَنْ لَا تَتَوَارَى عَنِ لَحْمِكَ؟ حِينَئِذٍ يَبْزُغُ كَالْفَجْرِ نَوْرُكَ وَيَنْدَبُ جُرْحُكَ سَرِيعًا وَيَسِيرُ بِرُكِّكَ أَمَامَكَ وَمَجْدُ الرَّبِّ يَجْمَعُ شَمْلَكَ. حِينَئِذٍ تَدْعُو فَيَسْتَجِيبُ الرَّبُّ وَتَسْتَعِيثُ فَيَقُولُ هَاءَئِذَا إِن أُرْزِلَتْ مِنْ أَيْتَانِكَ النِّيرِ وَالْإِشَارَةُ بِالْإِصْبَعِ وَالنُّطْقُ بِالسُّوءِ. إِذَا تَخَلَّيْتَ عَنِ لُحْمَتِكَ لِلجَائِعِ وَأَشْبَعْتَ الْحَلْقَ الْمُعَذَّبَ يُشْرِقُ نَوْرُكَ فِي الظُّلْمَةِ وَيَكُونُ دَيْجُورُكَ كَالظُّهْرِ وَيَهْدِيكَ الرَّبُّ فِي كُلِّ حِينٍ وَيُسَبِّحُ نَفْسَكَ فِي الْأَرْضِ الْقَاجِلَةِ وَيَقْوِي عِظَامَكَ فَتَكُونُ كَجَنَّةٍ رِيًّا وَكِيَنْبُوعِ مِيَاهٍ لَا تَنْصَبُ (٥٨، ٦-١١).

لا بد من تفعيل مبادرة «٢٤ ساعة للرب» التي يُحتفل بها يومي الجمعة والسبت من الأسبوع الرابع لزمن الصوم. كثيرون هم الأشخاص الذين

أعمال الرحمة الجسدية: نطعم الجائع، نسقي العطشان، نلبس العاري، نستقبل الغريب، نعتني بالمريض، نزور المسجون وندفن الميت. ودعونا لا ننسى أعمال الرحمة الروحية: ننصح الشاك، نعلم الجاهل، نحذّر الخاطئ، نعزي المحزون، نغفر الإساءة، نتحمّل الشخص المزعج بصبر، ونصلي إلى الله من أجل الأحياء والأموات.

لا يسعنا التهرب من كلمات الرب وسيُحكّم علينا استناداً إليها: إذا ما قدمنا الطعام للجائع والمياه للعطشان. إذا ما أصغينا إلى الغريب وألبسنا العريان. إذا ما وجدنا الوقت للمكوث إلى جانب المريض والسجين (را. متى ٢٥، ٣١-٤٥). كما سنُسال إذا ما ساعدنا الآخرين على الخروج من الشك الذي يوقع المرء في الخوف ويشكل غالباً مصدر الوحدة؛ إذا ما تمكنا من التغلب على الجهل الذي يعيش فيه ملايين الأشخاص، لاسيما الأطفال الذين يفتقرون إلى المساعدة اللازمة للخروج من حالة الفقر؛ إذا ما كنا قريبين من الوحيد والمحزون؛ إذا ما غفرنا لمن يسيء إلينا ونبذنا كل شكل من أشكال الحقد والضعيفة للذين يولدان العنف؛ إذا ما تحلينا بالصبر على غرار الله الذي يتعامل معنا بغاية الصبر؛ إذا ما أوكلنا إلى الرب بواسطة الصلاة أختوتنا وأخواتنا. المسيح نفسه حاضر في كل واحد من «أصغر الصغار». جسده يصبح مرثياً من جديد، كجسد معذب ومجروح ومصاب وجائع ونازح... كي نتعرف عليه، نلمسه ونعتني به باهتمام. دعونا لا ننسى كلمات القديس يوحنا الصليب: «في مغيب الحياة سنُحاسب على أساس المحبة»^{١٢}.

١٦. نجد في إنجيل لوقا ناحية أخرى هامة كي نعيش اليوبيل بإيمان. يروي البشير أن يسوع عاد إلى الناصرة ودخل المجمع يوم السبت على عادته. طُلب منه أن يقرأ الكتابات المقدسة، فقرأ نصاً من سفر النبي أشعيا: «روح الرب نازل علي لأنه مسحني لأبشر الفقراء وأرسلني لأعلن للمأسورين تخليّة سبيلهم وللعميان عودة البصر إليهم وأفرج عن المظلومين وأعلن سنة رحمة عند الرب» (٦١، ٢-١). «سنة رحمة»: هذا ما أعلنه الرب ونحن نريد أن نعيش هذه السنة.

دون أن يطلب أي شيء بالمقابل. يأتي لنجدتنا عندما نلتمس ذلك منه. كم هو جميل أن تبدأ الصلاة اليومية للكنيسة بهذه الكلمات «أسرع يا الله إلى نجدتي. أسرع يا رب إلى نصرتي» (مز ٧٠، ٢). إن النجدة التي نلتمسها هي الخطوة الأولى لرحمة الله تجاهنا. إنه يأتي لنجدتنا من أوضاع الضعف التي نعيش فيها. وعونه يكمن في جعلنا نشعر بوجوده وقربه. يوما بعد يوم فيما تلامسنا رأفته باستطاعتنا أن نصبح نحن أيضا رؤوفين تجاه الجميع.

١٥. في هذه السنة المقدسة، يمكننا أن نخبر انفتاح القلب على من يعيشون في أقاصي الضواحي والتي يخلقها غالبا العالم المعاصر بطريقة مأساوية. كم هي كثيرة في عالم اليوم أوضاع الألم وانعدام الثبات! كم من الجراح المطبوعة في أجساد أشخاص كثيرين لا صوت لهم، لأن صراخهم اضمحل وانطفأ بسبب لامبالاة الشعوب الغنية. في هذا اليوبيل ستدعى الكنيسة أكثر من أي وقت مضى للاعتناء بهذه الجراح ومداواتها بزيت العزاء وتضميدها بالرحمة ومعالجتها بالتعاضد والعناية الواجبة. دعونا لا ننع في فخ اللامبالاة التي تذلل وفي الاعتياد الذي يخدر النفس ويحول دون اكتشاف الحداثة من خلال التهكم الذي يدمر. لنفتح أعيننا كي نرى بؤس العالم، جراح العديد من الأخوة والأخوات المحرومين من الكرامة، لنشعر بأننا مستفزون للإصغاء لصرخة النجدة التي يطلقونها. لنشد بأيدينا على أيديهم، لنجذبهم إلينا كي يشعروا بحرارة حضورنا وصادقتنا وأخوتنا. لتصبح صرختهم صرختنا، ولنهدم معا حاجز اللامبالاة التي غالبا ما تسود لتخفي الخبث والأنانية.

أتمنى بشدة أن يفكر الشعب المسيحي خلال اليوبيل في أعمال الرحمة الجسدية والروحية. وستكون هذه الطريقة كفيلة بإيقاظ ضميرنا الذي ينزل غالبا إلى السبات إزاء مأساة الفقر وبالغوص أكثر في قلب الإنجيل، حيث الفقراء هم المفضلون لدى الرحمة الإلهية. إن عظات يسوع تقدم لنا أعمال الرحمة هذه كي نفهم ما إذا كنا نعيش على غرار تلاميذه. دعونا نعيد اكتشاف

الرحمة علينا أن نصغي قبل كل شيء إلى كلمة الله. هذا يعني استعادة قيمة الصمت للتأمل بالكلمة الموجهة إلينا. بهذه الطريقة يمكننا التأمل برحمة الله ونجعل منها نمطا لحياتنا الخاصة.

١٤ . الحج هو علامة مميزة للسنة المقدسة، لأنه رمز المسيرة التي يجتازها كل شخص في وجوده. الحياة حج والكائن البشري مسافر وحاج يجتاز دربا لبلوغ الهدف الذي يطمح له. وللوصول أيضا إلى «الباب المقدس» في روما وفي أي مكان آخر على كل واحد أن يقوم برحلة حج وفق طاقاته. وهذا هو دلالة على أن الرحمة هي أيضا هدف يجب بلوغه ويتطلب التزاما وتضحية. فليكن إذا الحج حافظا للارتداد: من خلال عبور الباب المقدس نترك رحمة الله تعانقنا ونتعهد بأن نكون رحماء مع الآخرين كما أن الآب رحوم معنا.

الرب يسوع يدلنا على مراحل الحج الذي يوصلنا إلى هذا الهدف «لا تدينوا فلا تُدانوا، لا تحكموا على أحد فلا يُحكم عليكم، أعفوا يُعفى عنكم، أعطوا تُعطوا: ستعطون في أحضانكم كيلاً كريماً مركوما مهزهزا طافحا لأنه يُكال لكم بما تكيلون» (لو ٦، ٣٧-٣٨). يقول قبل كل شيء لا تدينوا ولا تحكموا. من يريد ألا يخضع لحكم الله يجب ألا يجعل من نفسه دياناً لأخيه. إن البشر ومن خلال حكمهم يتوقفون عند الأمور السطحية بيد أن الآب ينظر إلى القلب. كم هي مؤذية الكلمات المنبعثة من مشاعر الغيرة والحسد! إن الكلام بالسوء على الأخ في غيابه يؤدي إلى تشويه صورته والإساءة إلى سمعته وجعله عرضة للنميمة. عدم الإدانة والحكم يعني، من الناحية الإيجابية، معرفة أخذ ما هو طيب لدى كل شخص وعدم التسبب له بالألم نتيجة حكمنا الجزئي وادعائنا بأننا نعرف كل شيء. لكن هذا ليس كافيا للتعبير عن الرحمة. يسوع يطلب منا أيضا العفو والعطاء: أن نكون أداة للعفو لأننا نحن أيضا نلناه من الله. أن نكون أسخياء حيال الجميع عالمين أن الله أيضا يفيض إحسانه علينا بسماحة كبيرة. رحماء كالآب هذا هو إذا شعار السنة المقدسة. في الرحمة نجد الدليل على الطريقة التي يحب بها الله. إنه يهب نفسه بالكامل، إلى الأبد وبصورة مجانية

التي تجلّت في سر المسيح هذا. ويدعونا هذا السر أيضاً إلى الارتداد إلى الرحمة، والتماسها في هذه الفترة العصبية الحاسمة من تاريخ الكنيسة والعالم^{١٠}. إن هذا التعليم آني اليوم أكثر من أي وقت مضى ويستأهل أن يُستعاد في هذه السنة المقدسة. دعونا نتقبل مجدداً كلماته «تحيا الكنيسة حياة حقيقية، عندما تعترف بالرحمة وتشرها وهي صفة من أدعى صفات الخالق والفادي إلى الإعجاب وعندما تقود الناس إلى ينابيع رحمة المخلص التي تخزنها وتوزعها»^{١١}.

١٢. رسالة الكنيسة هي إعلان رحمة الله، القلب النابض للإنجيل، والذي من خلاله تبلغ قلب وعقل كل إنسان. إن عروس المسيح تتبنى تصرف ابن الله الذي انطلق للملاقة الجميع دون أن يستثني أحداً. في زماننا هذا، الذي تلتزم فيه الكنيسة بالكراسة الجديدة بالإنجيل، لا بد من إعادة اقتراح موضوع الرحمة بحماسة جديدة وبعمل رعوي متجدد. إنه لأمر ضروري بالنسبة للكنيسة ومصادقية إعلانها أن تعيش الكنيسة الرحمة وتكون في طبيعة الشاهدين لها. ينبغي أن يعكس خطابها وأعمالها الرحمة كي تدخل في قلوب الأشخاص وتحثهم على إعادة اكتشاف طريق العودة إلى الآب.

الحقيقة الأولى للكنيسة هي محبة المسيح. إزاء البشر تجعل الكنيسة من نفسها خادمة ووسيلة لهذه المحبة التي تصل إلى حد المغفرة وهوب الذات. لذا حيث توجد الكنيسة يجب أن تتجلى رحمة الآب بوضوح. لا بد أن يجد أي شخص واحة من الرحمة في رعايانا، وجماعاتنا وجمعياتنا وحركاتنا، أي حيثما يوجد مسيحيون.

١٣. نريد أن نعيش سنة اليوبيل هذه في ضوء كلمة الرب: رحماء كالآب. ينقل البشير تعاليم يسوع القائل: «كونوا رحماء كما أن أباكم رحيم» (لو ٦، ٣٦). إنه مشروع حياة ملزم ومضعم بالفرح والسلام. وصية يسوع هذه موجهة إلى كل من يسمعون صوته (را. لو ٦، ٢٧). كي نكون قادرين على ممارسة

أبعد منذ ذلك لبلوغ هدف أسمى وأهم. ومن جهة أخرى، من المحزن أن نرى أن خبرة المغفرة في ثقافتنا صارت نادرة. ويبدو أن هذه الكلمة نفسها راحت تتلاشى في بعض الأحيان. لكن بدون شهادة المغفرة تصبح الحياة عقيمة وتفقده خصوصيتها، كما ولو كنا نعيش في صحراء قاحلة. لقد آن الأوان بالنسبة للكنيسة أن تأخذ على عاتقها إعلان المغفرة بفرح. لقد آن الأوان للعودة إلى ما هو جوهرى كي نحمل على أكتافنا ضعف الأخوة وصعوباتهم. المغفرة هي قوة تقيمنا إلى حياة جديدة وتبعث الشجاعة اللازمة للتطلع نحو المستقبل برجاء.

١١. لا يسعنا أن ننسى التعاليم العظيمة التي قدمها لنا القديس يوحنا بولس الثاني من خلال رسالته العامة الثانية «الغنى بالمرحمة» والتي لم تكن متوقعة وفاجأت كثيرين بفعل الموضوع الذي عالجتة. وأود التذكير بعبارتين بنوع خاص. لقد سلط البابا القديس الضوء، قبل كل شيء، على نسيان موضوع الرحمة في ثقافة عصرنا: «إن عقلية هذا العصر الحاضر تبدو ربما أشد رفضاً لرحمة الله من عقلية الأجيال السالفة؛ لا بل إنها تسعى إلى القضاء على فكرة الرحمة واستئصالها من قلب الإنسان. وإن لفظ الرحمة بما لها من مفهوم تبدو وكأنها تزج الإنسان الذي أصبح اليوم أكثر منه في غابر الأيام سيداً أخضع الأرض وتسلط عليها (را. تك ١، ٢٨) بفضل ما أحرز من تقدم عظيم، لم يعرف من ذي قبل، في حقل العلوم والتقنية. ولم تترك هذه السيادة على الأرض المسلم بها أحياناً من جهة واحدة تسليماً سطحياً، مجالاً على ما يبدو، للرحمة... ولهذا السبب فإن الكثيرين من الناس والمجتمعات في حالة الكنيسة والعالم الحاضرة، يتجهون اتجاهاً شبه عفوي، إذا صح التعبير، إلى رحمة الله»^٩.

فضلا عن ذلك سعى القديس يوحنا بولس الثاني إلى التحفيز على إلحاحية إعلان الرحمة والشهادة لها في عالمنا المعاصر: «تمليها علينا محبتنا للإنسان، ولجميع ما هو إنساني، وهو في اعتقاد الكثيرين من معاصرنا، معرض لخطر كبير ... يدفعنا سر المسيح إلى إعلان الرحمة، بوصفها محبة الله الرحيمة،

لذلك نحن مدعوون لنعيش من الرحمة، لأننا قد رُحِّمنا أولاً، فتصبح مغفرة الإساءات التعبير الأوضح للحب الرحيم وبالنسبة لنا نحن المسيحيين أمراً لا يمكننا تجاهله. كم يبدو لنا صعباً أن نغفر أحياناً! ومع ذلك فالمغفرة هي الأداة التي وُضعت بين يدينا الضعيفتين لنبلغ إلى سكينَة القلب. إن ترك الحقد والغضب والعنف والانتقام هي الشروط الضرورية لنعيش سعادة. لنقبل إذاً دعوة الرسول: «لا تغربنَّ الشمس على غضبكم» (أف ٤، ٢٦). ولنصنع خصوصاً إلى كلمة يسوع الذي وضع الرحمة كمثال حياة ومعيار مصداقية لإيماننا: «طوبى للرحماء فإنَّهم يُرحمون» (متى ٥، ٧) إنها الطوبى التي يجب أن نكلمها بالتزام خاص خلال هذه السنة المقدسة.

وكما هو معلوم إن الرحمة في الكتاب المقدس هي الكلمة الأساسية للإشارة إلى تصرف الله تجاهنا. فهو لا يتوقف فقط عند تأكيد محبته لنا بل يجعلها مرئية وملموسة. من جهة أخرى، لا يمكن للمحبة أبداً أن تكون كلمة مجردة، لأنها بطبيعتها حياة ملموسة: نوايا ومواقف وتصرفات تظهر من خلال التصرف اليومي. إن رحمة الله هي مسؤوليته تجاهنا. هو يشعر بأنه مسؤول، أي يتمنى خيرنا ويريد أن يرانا سعادة نفيض بالفرح والسكينة. وفي التناغم عينه ينبغي أن تتوجه محبة المسيحيين الرحيمة، فكما يُحب الأب هكذا يجب الأبناء أيضاً. وكما هو رحيم هكذا نحن أيضاً مدعوون لنكون رحماء مع بعضنا البعض.

١٠. إن الدعامة التي تركز إليها الكنيسة هي الرحمة. وكل نشاطها الرعوي ينبغي أن يُلفَّ بالحنان الذي تتوجه به إلى المؤمنين؛ وينبغي ألا يفترق أي جزء من إعلانها وشهادتها حيال العالم من الرحمة. إن مصداقية الكنيسة تمر عبر طريق المحبة الرحومة والرؤوفة. الكنيسة تعيش «رغبة لا تنضب في تقديم الرحمة»^١. وقد نكون نسينا لوقت طويل أن ندل على درب الرحمة ونعيشها. إن تجربة المطالبة بالعدالة وحسب على الدوام، جعلتنا ننسى أن هذه هي الخطوة الأولى، إنها ضرورية ولا غنى عنها، لكن الكنيسة تحتاج للذهاب

وإذا به يمرّ أمام بيت الجباية حدق يسوع بعيني متى. لقد كانت نظرة مفعمة بالرحمة تغفر خطايا ذاك الرجل وتغلّب على مقاومة التلاميذ الآخرين وأختره هو، الخاطئ والعشار، ليصبح أحد الإثني عشر. في تفسيره لهذا المشهد من الإنجيل، يكتب القديس بيذا المكرّم بأن يسوع نظر إلى متى بمحبة رحيمة واختاره: نظر إليه برحمة واختاره^٧ض. لقد أثرت في هذه العبارة دومًا لدرجة أنها أصبحت شعاري.

٩. في الأمثال المخصصة للرحمة، يُظهر يسوع طبيعة الله كأب لا يستسلم قبل أن يحلّ الخطيئة ويتغلّب على الرفض بالشفقة والرحمة. نعرف هذه الأمثال، ثلاثة منها بشكل خاص: مثل الخروف الضائع، مثل الدرهم الضائع ومثل الأب والابنين (را. لو ١٥، ١ - ٣٢). في هذه الأمثال، يظهر الله دائمًا يفيض بالفرح لاسيما عندما يغفر. نجد فيها أيضًا نواة الإنجيل ونواة إيماننا، لأنها تقدم الرحمة كالقوة التي تتغلب على كل شيء وتملأ القلب محبة وتعزّي بالمغفرة.

وفضلاً عن ذلك يمكننا أن نستخلص، من مثل آخر، تعليمًا من أجل أسلوب حياتنا المسيحيّ. ردًا على سؤال بطرس حول كم مرّة ينبغي على المرء أن يغفر، يجيب يسوع: «لا أقول لك: سبع مرات، بل سبعين مرّة سبع مرّات» (متى ١٨، ٢٢)، ويخبر مثل «العبد القليل الشفقة»، الذي دعاه سيّده ليؤدي له دينًا كبيرًا، فتوسّله العبد ساجدًا، فأشفق مولاه وأعفاه من الدين. ولما خرج ذلك العبد لقي عبدًا من أصحابه مدينًا له بمائة دينار، فتوسّله صاحبه جاثيًا بأن يرحمه فلم يرض بل ذهب وألقاه في السجن. ولما عرف سيّده بما جرى غضب كثيرًا واستدعى ذلك العبد وقال له: «أما كان يجب عليك أنت أيضًا أن ترحم صاحبك كما رحمتك أنا؟» (متى ١٨، ٢٣). وختم يسوع: «هكذا أيضًا يفعل بكم أبي السماوي، إن لم يغفر كل واحد منكم لأخيه من صميم قلبه» (متى ١٨، ٣٥).

يحتوي المثل على تعليم عميق لكل فرد منا. يسوع يؤكّد أن الرحمة ليست فقط تصرف الآب، وإنما تصبح المعيار أيضًا لفهم من هم أبناؤه الحقيقيون.

الزيتون. فبينما كان يؤسس الافخارستيا، كتذكار أبدي له ولفصحه، وضع يسوع بشكل رمزي عمل الوحي السامي هذا في ضوء الرحمة. وفي إطار الرحمة عينه كان يسوع يعيش آلامه وموته مدرِّكًا لسرِّ الحب الكبير الذي سيتمُّ على الصليب. إن معرفتنا بأن يسوع نفسه قد صلَّى هذا المزمور أيضًا، تجعله أكثر أهميَّة بالنسبة لنا نحن المسيحيين وتلزمنا باتخاذ هذه اللازمة في صلاة تسبيحنا اليوميَّة: «إن إلى الأبد رحمته».

٨. بتثيت النظر على يسوع وعلى وجهه الرحيم يمكننا أن نفهم محبة الثالوث الأقدس. فالرسالة التي نالها يسوع من الآب هي بأن يُظهر سرَّ المحبَّة الإلهيَّة بملئه. «الله محبة» (١ يوحنا ٤، ٨. ١٦)، يؤكِّد الإنجيلي يوحنا للمرة الأولى والوحيدة في الكتاب المقدس بكامله. وهذه المحبَّة قد أصبحت مرتيَّة وملموسة في حياة يسوع بأسرها. وشخصه ليس إلا محبة، محبة تبذل ذاتها مجانًا. وعلاقاته مع الأشخاص الذين يقتربون منه تظهر شيئًا فريدًا لا يتكرر. الآيات التي يقوم بها، وخصوصًا تجاه الخطاة والفقراء والمهمشين، المرضى والمتألِّمين هي تحت راية الرحمة. كل شيء فيه يحدث عن الرحمة. ولا شيء فيه خال من الرأفة.

فيسوع، إزاء الجموع التي كانت تتبعه، وإذ رأى أنهم تعبون ورازحون، ضائعون بلا مرشد، شعر في عمق قلبه بشفقة كبيرة تجاههم (را. متى ٩، ٣٦). بقوة هذا الحب الشفوق شفى المرضى الذين كانوا يُقدِّمون له (را. متى ١٤، ١٤)، وبالقليل من الخبز والسمك أشبع جموعًا كبيرة (را. متى ١٥، ٣٧). فالرحمة هي التي كانت تحرِّك يسوع في جميع الظروف، ومن خلالها كان يقرأ في قلوب محاوريه ويجيبهم على حاجتهم الحقيقيَّة. عندما التقى أرملة نائين التي كانت تحمل ابنها الوحيد إلى القبر، أخذته الشفقة على الألم الكبير للأُم التي كانت تبكي، وأعاد إليها ابنها مقيمًا إياه من الموت (را. لوقا ٧، ١٥). وبعد أن حرَّر ممسوس ناحية الجراسييين، أوكل إليه هذه المهمَّة: «أخبر بكل ما صنع الرب إليك وبرحمته لك» (مر ٥، ١٩). تدخل في هذا الإطار أيضًا دعوة متى،

كون الله رحيماً يجد تأكيداً ملموساً في أعمال عديدة من تاريخ الخلاص حيث يسود صلاحه على القصاص والدمار. إن المزامير، بشكل خاص، تُظهر عظمة العمل الإلهي هذه: «هو الَّذِي يَغْفِرُ جَمِيعَ آثَامِكِ وَيَشْفِي جَمِيعَ أَمْرَاضِكِ، يَفْتَدِي مِنَ الْهَوَةِ حَيَاتِكَ وَيُكَلِّكُ بِالرَّحْمَةِ وَالرَّأْفَةِ» (مز ١٠٣، ٣-٤). وبشكل أوضح يشهد مزمور آخر على علامات الرحمة الملموسة: «مُجْرِي الْحُكْمِ لِمُظْلَمِينَ رَازِقِ الْجِيَاعِ خُبْرًا. الرَّبُّ يَحُلُّ قُبُودَ الْأَسْرَى. الرَّبُّ يَفْتَحُ عَيْنَ الْعُمَيَانَ الرَّبُّ يُنْهَضُ الرَّازِحِينَ. الرَّبُّ يُحِبُّ الْأَبْرَارَ. الرَّبُّ يَحْفَظُ النَّزْلَاءَ وَيُوَدِّدُ الْيَتِيمَ وَالْأَرْمَلَةَ وَيُصَلِّئُ الْأَشْرَارَ فِي طَرِيقِهِمْ» (مز ١٤٦، ٧-٩). وختاماً، هذه عبارات أخرى لصاحب المزمور: «شالريض يَثْنِي مُتَكَسِرِي الْقُلُوبِ وَيُضَمِّدُ جِرَاحَهُمْ. الرَّبُّ يُوَدِّدُ الْوُضْعَاءَ وَيُدْرِكُ الْأَشْرَارَ حَتَّى الْأَرْضِ» (مز ١٤٧، ٣، ٦). فرحمة الله إذاً ليست فكرة مجردة بل حقيقة ملموسة يظهر من خلالها محبته كأب وأمّ يتأثران حتى الأحشاء من أجل ابنهما. وبالتالي يمكن القول حقيقة بأنه حبّ «نابع من القلب». يأتي من الداخل كشعور عميق وطبيعي، مكوّن من الحنان والشفقة، تسامح ومغفرة.

٧. «إن إلى الأبد رحمته» هي اللازمة التي تكرر بعد كل آية من المزمور ١٣٦ بينما تُروى قصة وحي الله. بقوة الرحمة، تحمل أحداث العهد القديم كلها قيمة خلاصية عميقة. الرحمة تجعل تاريخ الله مع إسرائيل تاريخ خلاص. يبدو أن التكرار المستمر: «إن إلى الأبد رحمته»، كما يكرّر المزمور، يرغب بأن يكسر دائرة المكان والزمان ليُدخل كلَّ شيء في سرّ الحب الأبدي. كما ولو كنا نريد القول بأنه ليس في التاريخ فقط بل وإلى الأبد أيضاً سيكون الإنسان على الدوام تحت نظر الآب الرحيم. وليس من وليد الصدفة أن يكون شعب إسرائيل قد أراد أن يُدخل هذا المزمور، «التهلليل الكبير» كما يسمّونه، في الاحتفالات الليتورجية الأكثر أهميّة.

قبل الألام صلّى يسوع مزمور الرحمة هذا. وهذا ما يؤكده الإنجيلي متى عندما يقول: «وبعد أن سبّحوا» (متى ٢٦، ٣٠)، خرج يسوع والتلاميذ إلى جبل

المجمع رسائل ثقة إلى العالم المعاصر: فقيمه لم تُحترم وحسب بل كُرمت أيضًا، أعضدت جهوده وطُهرت طموحاته وتباركت... كما ينبغي علينا أيضًا أن نلاحظ أمرًا آخر: لقد توجه هذا الغنى العقائدي بأسره في اتجاه واحد: خدمة الإنسان. الإنسان في كل ظرف ومرض وحاجة^٣.

بمشاعر الامتنان هذه لما نالته الكنيسة ومشاعر المسؤولية تجاه الواجب الذي ينتظرنا، سنعبر الباب المقدس وكلنا ثقة بأن قوة الرب القائم من الموت سترافقنا وستعزز مسيرتنا حزنًا على الدوام. ليكن الروح القدس، الذي يقود خطوات المؤمنين ليعاونوا في عمل الخلاص الذي حققه المسيح، مرشد شعب الله وعضده فيساعده على التأمل في وجه الرحمة^٤.

٥. ستُختتم السنة اليوبيلية في عيد يسوع المسيح ملك الكون، في العشرين من تشرين الثاني نوفمبر عام ٢٠١٦. في ذاك اليوم، بإغلاق الباب المقدس ستغمرنا مشاعر الامتنان والشكر تجاه الثالوث الأقدس لأنه سمح لنا بزمن النعمة الاستثنائي هذا. سنكلُّ حياة الكنيسة، البشرية بأسرها والكون الواسع إلى سلطان المسيح، لكي يفيض رحمته كندی الصباح من أجل تاريخ خصب يُبنى بالتزام الجميع بالمستقبل. كما أرغب أيضًا بأن تكون السنوات المقبلة مشبعة بالرحمة فنذهب للقاء كل شخص حاملين صلاح الله وحنانه! ليصل إلى الجميع، مؤمنين وبعيدين، بسم الرحمة كعلامة لملكوت الله الحاضر بيننا.

٦. «استعمال الرحمة هو من ميزات الله وبهذا الأمر تظهر قدرته بشكل خاص»^٥. إن كلمات القديس توما الأكويني تُظهر كيف أن الرحمة الإلهية ليست أبدًا علامة ضعف بل هي ميزة قدرة الله. ولذلك، تصلّي الليتورجيا، في إحدى صلوات الجماعة القديمة: «اللهم، يا من تتجلّى قدرتك أسمى تجلٍّ، إذ ترحم وتغفر»^٦. قاله سيكون على الدوام في تاريخ البشرية كذلك الحاضر والقريب، المُدبّر، القدوس والرحوم.

«صبور ورحوم» بهاتين الكلمتين يستعين العهد القديم ليصف طبيعة الله.

ستكون كل كنيسة خاصة معنيّة بعيش هذه السنة المقدّسة كزمن استثنائيّ للنعمة والتجدّد الروحي. لذلك سيُحتفل باليوبيل في روما وفي الكنائس الخاصة كعلامة مرئيّة لشركة الكنيسة بأسرها.

٤. لقد اخترت تاريخ الثامن من كانون الأول ديسمبر لأنه تاريخ غنيّ بالمعاني بالنسبة لتاريخ الكنيسة الحديث. سأفتح الباب المقدس في الواقع في الذكرى الخمسين لاختتام المجمع الفاتيكاني المسكوني الثاني. الكنيسة تشعر بالحاجة لإبقاء هذا الحدث حيّاً. إذ قد بدأت معه مسيرة جديدة في تاريخها. فالآباء المجتمعون في المجمع قد أحسّوا بقوة، كنفحة حقيقية للروح القدس، بضرورة التحدث عن الله لرجال عصرهم بأسلوب مفهوم أكثر. وإذ تمّ هدم الجدران التي، ولزمن طويل، قد حبست الكنيسة داخل مدينة ذات امتيازات، فقد حان الوقت لإعلان الإنجيل بطريقة جديدة. مرحلة جديدة من البشارة. التزام جديد لجميع المسيحيين ليشهدوا لإيمانهم بحماس وقناعة. فالكنيسة كانت تشعر بمسؤولية كونها علامة حيّة لمحبة الأب في العالم.

تعود إلى ذهني الكلمات الغنيّة بالمعاني التي قالها القديس يوحنا الثالث والعشرون في افتتاح المجمع للدلالة على الدرب التي ينبغي إتباعها: «تفضل عروسة المسيح الآن أن تستعمل دواء الرحمة بدلاً من أن تحمل أسلحة القساوة والتزمّت... فالكنيسة الكاثوليكية، وإذ ترفع شعلة الحقيقة الكاثوليكية بواسطة هذا المجمع المسكوني، تريد أن تظهر نفسها أمّا محبة للجميع، لطيفة وصبورة يحركها الصلاحوالرحمة تجاه الأبناء المنفصلين عنها^٢». في الإطار عينه نجد أيضاً الطوباوي بولس السادس الذي عبّر في ختام المجمع قائلاً: «نريد أن نشير إلى أن اهتمام مجمعنا كانت المحبة بشكل خاص... وقصة السامري القديمة قد شكّلت نموذج روحانية المجمع... كما وقد فاض من المجمع تيار محبّة وإعجاب على العالم البشري المعاصر. أدينت الأخطاء، نعم؛ لأن هذا ما تتطلبه المحبة والحقيقة أيضاً، أما للأشخاص فتأنيب فقط واحترام ومحبة. فبدل التحاليل المثبّطة مساعدات مُشجّعة؛ وبدل الإنذارات المؤذية انطلقت من

الرحمة: هي العمل النهائي والأسمى الذي من خلاله يأتي الله إلى لقائنا. الرحمة: هي الشريعة الأساسية التي تقيم في قلب كل شخص عندما ينظر بعينين صادقتين إلى الأخ الذي يلتقيه في مسيرة الحياة. الرحمة: هي الدرب الذي يوحد الله بالإنسان، لأنها تفتح القلب على الرجاء باننا محبوبون إلى الأبد بالرغم من محدودية خطيئتنا.

٣. هناك أوقات نكون فيها مدعويين بشكل قوي لنثبت النظر على الرحمة لنصبح بدورنا علامة فعالة لعمل الآب. ولذلك أعلنتُ يوييلاً إستثنائياً للرحمة كزمن ملائم للكنيسة، لكي يعزز شهادة المؤمنين ويفعلها.

ستفتتح السنة المقدسة في الثامن من كانون الأول ديسمبر عام ٢٠١٥، في عيد الحبل بلا دنس. هذا العيد الليتورجي يشير إلى أسلوب عمل الله منذ فجر التاريخ. بعد خطيئة آدم وحواء، لم يشأ الله أن يترك البشرية وحدها تحت رحمة الشر. ولذلك فكّر وأراد أن تصبح مريم القديسة، التي هي بلا عيب في المحبة (را. أف ١، ٤). أمّا لفادي الإنسان. إزاء خطورة الخطيئة يجب الله بملء المغفرة. فالرحمة ستكون على الدوام أكبر من أي خطيئة ولن يمكن لأحد أن يضع حدًا لمحبة الله التي تغفر. في عيد الحبل بلا دنس سأفرح بفتح الباب المقدس. سيكون في هذه المناسبة بابًا للرحمة سيتمكن كل من يدخل من خلاله من اختبار محبة الله الذي يعزّي ويفخر ويعطي الرجاء.

وفي يوم الأحد التالي، الثالث من زمن المجيء، سيُفتح الباب المقدس في كاتدرائية روما، بازيليك القديس يوحنا اللاتيران. ولاحقًا سيُفتح الباب المقدس في البازيليكات البابوية الأخرى. في الأحد عينه سأحدّد في كل كنيسة خاصة، في الكاتدرائية التي تشكل الكنيسة الأم لجميع المؤمنين، أو في الكاتدرائيات الأخرى أو في كنيسة ذات أهمية خاصة، بأن يُفتح خلال السنة المقدسة بأسرها بابًا للرحمة مُشابهًا. وباختيار الأسقف، يمكن لهذا الباب أن يُفتح أيضًا في المزارات، وجهة العديد من الحجاج، الذين غالبًا ما تلمسهم النعمة في قلوبهم في هذه الأماكن المقدسة ويجدون السبيل للارتداد. وبالتالي

«وجه الرحمة»

مرسوم الدعوة إلى اليوبيل الاستثنائي
«يوبيل الرحمة»

فرنسيس

أسقف روما

خادم خدام الله

على الذين سيقروون هذه الرسالة
النعمة، الرحمة والسلام

١. يسوع المسيح هو وجه رحمة الآب. يبدو أن سرّ الإيمان المسيحي قد وجد ملخصه في هذه الكلمة. لقد أصبحت حيّة ومرتبّة وبلغت ذروتها في يسوع الناصريّ. إن الآب «الواسع الرحمة» (أف ٢، ٤)، وبعد أن أظهر اسمه لموسى كـ «إله رحيم ورؤوف، طويل الأناة كثير الرحمة والوفاء» (خروج ٣٤، ٦)، لم يكفّ أبدًا عن كشف طبيعته الإلهية بطرق مختلفة وأوقات عديدة من التاريخ. فلما «تمّ الزمان» (غلا ٤، ٤)، وعندما كان كل شيء قد جهّز بحسب مخطّطه الخلاصي، أرسل ابنه مولودًا من العذراء مريم ليظهر لنا حبّه بشكل نهائيّ. من يراه يرى الآب (را. يو ١٤، ٩). فيسوع الناصري يُظهر رحمة الله من خلال كلمته وتصرفاته وحضوره الذاتي الكامل^١.

٢. نحن بحاجة على الدوام للتأمل بسرّ الرحمة. إنه مصدر فرح وسكينة وسلام. إنه شرط لخلاصنا. الرحمة: هي كلمة تظهر سرّ الثالوث الأقدس.

«وجه الرحمة»

مرسوم الدعوة إلى اليوبيل الاستثنائي

«يوبيل الرحمة»

